

ASTRID LINDGREN

A RABLÓ LÁNYA

1.

Azon az éjen, mikor Ronja megszületett, csak úgy zengett az ég a hegyek fölött, bizony, olyan viharos éjszaka volt, hogy a Mattis-erdőben lakó manók, törpék és trollok*, mind-mind barlangjaikba és rejtekeikbe bújtak, csak a szilaj vérlidércek** lelték kedvüket az ítéletidőben, és nagy visongva és rikoltozva röpködtek a Mattis-hegyen álló rablóvár körül. Ez nagyon felbosszantotta Lovist, aki odabenn feküdt, és gyermeket szülni készült; szólt is Mattis-nak:

- Kergesd már el ezeket az ocsmány lidérceket! Legyen csönd, mert így a saját énekemet se hallom! Lovis ugyanis énekelt, miközben gyermekét szülte. Így neki is könnyebb, mondta, meg aztán a gyerekből is vidámabb és boldogabb ember lesz majd, ha énekszóra jön a világra. Mattis fogta a számszeriját, és találomra kilőtt pár nyilat a lőrésen.

- Kotródjatok, vérlidércek! - kiáltotta. - Gyereket várok az éjszaka! Értitek, ostoba rémek?

- Hohoho, gyereke lesz az éjszaka! - visítottak a lidércek. - Vihargyerek, biztosan kicsi és csúf, hohohohó!

Mattis még egy nyilat eresztett a lidércraj kellős közepébe, de azok csak gúnyosan vihogtak rajta, és dühös rikoltásokkal eltűntek a fák csúcsai fölött. Amíg Lovis szült, és Mattis legjobb tehetsége szerint az éjszaka rémeit riogatta, emberei odalenn a boltozatos nagyteremben ültek a tűz előtt, ettek-ittak, és legalább olyan lármát csaptak, mint fönt a lidércek. El kellett ütniük valamivel a várakozás idejét, hisz mind a tizenketten nagyon-nagyon izgultak, mi történik odafent a toronyszobában. Mert amióta csak a rablóéletre adták a fejüket, még nem született gyermek a Mattis-várban. Skalle-Per várta a legjobban.

- Igazán jöhetne már az a rablógyerek! - zsörtölődött. - Öreg vagyok már és roskatag, nem sok van hátra rablóéletemből. Jó volna meglátni még az új rablóvezért, mielőtt bevégezem! Alig mondta ki ezt, tárult a nagy ajtó, és az örömtől szinte esztét vesztve rontott be Mattis. Győzelmi táncot járva körbeszökdelt a teremben, és ordított, mint a bolond:

- Gyerekem van! Hallottátok? Gyerekem született!

- És miféle gyerek? - kérdezte Skalle-Per a kuckóból, ahol üldögélt.

- Rablólány, ihajja! - üvöltött Mattis. - Igazi rablólány, itt jön, ni! És Lovis megjelent a küszöbön, karjában hozva az újszülöttet. Nagy csönd lett a rablók között.

- No, mi van, félrenyeltétek a sört? - nevetett Mattis. Kivette a kicsit Lovis karjából, és körbehordta a rablók között. - Tessék! Nézzétek! Született valaha is szebb gyerek egy rablóvárban? Lánya ott feküdt a karján, és nagy szemekkel bámult föl rá.

- A kicsi máris sokat tud és ért, az látszik rajta - büszkélkedett az apja.

- És mi lesz a neve? - kérdezte Skalle-Per.

- Ronja - felelt rá Lovis. - Ahogy már rég elhatároztam.

- No és ha fiú lett volna? - akadékoskodott Skalle-Per.

Lovis nyugodt, de szigorú pillantást vetett rá.

- Ha én elhatároztam, hogy a gyerekem Ronja lesz, akkor csakis Ronja lehetett! Majd a férjéhez fordult. - Visszavihetem már? De Mattis nem volt hajlandó kiadni a kezéből a lányát. Csak ámulva nézte a csöppség tiszta szemét, apró ajkait, fekete fürtjeit, gyámoltalan kezecskéit, és szinte reszketett a szeretettől.

---

* A skandináv néphit szerint koboldszerű lények

** Az északi mitológiában erdei szellemek, akik nappal esetleg szolgálják az embert, de éjszaka a vérét szívják

- Te gyermek, máris a kis kezekben tartod az én rablószívemet, mondta. - Fene érti, hogyan, de így igaz!

- Hadd vegyem én is a karomra egy kicsit - könyörgött Skalle-Per, és Mattis olyan vigyázva tette a karjaiba a kicsit, mint egy hímes tojást.

- Itt az új rablóvezér, akiért olyan régóta ácsingózol. De el ne ejtsd ám, mert akkor ütött az utolsó órád! De Skalle-Per csak mosolygott Ronjára a fogatlan szájával.

- Mintha nem is lenne súlya - mondta aztán meghökkenve, és párszor megemelte a kicsit. Mattis dühbe gurult, és a lányáért nyúlt.

- Hát mit vártál, te tökkelütött? Valami tagbaszakadt, hordóhasú és nagy szakállú rablóvezért, mi? Ebből a többi rabló is megértette, hogy jó lesz semmiféle megjegyzést se tenni a gyerekre, ha nem akarják a vezérüket kihozni a sodrából. Márpedig senkinek sem volt tanácsos felbosszantani őt. Neki is fogtak rögtön dicsérni és magasztalni az újszülöttet, és derekasan üritgették a nagy söröskupákat a kislány egészségére, amivel valóban megörvendeztették Mattist. Le is ült közéjük az asztalfőre, és időről időre felmutatta rendkívüli magzatját.

- Borkát meg fogja ütni a guta, halljátok-e? - nevetett Mattis. - A fogait csikorgathatja az irigységtől abban a nyomorúságos rablóbarlangjában, úgy bizony! Akkora fogcsikorgatás lesz ott, ördög és pokol, hogy a Borka-erdő összes lidércei és szürketörpéi befogják majd a fülüket, igaz?

Skalle-Per elégedetten bólogatott, és vihogva hozzátette:

- Bizony, megeszi a sárga irigység, mert a Mattis-nemzetség, íme, fennmarad, a Borka-faj pedig úgy kivész, hogy a kutya se ugat utánuk!

- A kutya sem! - bólintott Mattis. - Írmagjuk se marad! Amennyire tudom, Borkának eddig nem sikerült utódot nemzenie, és nincs híre, hogy gyermek lenne útban náluk!

Az ég most akkorát dördült, hogy hasonlót még senki se hallott a Mattis-erdőn. Még a marcona rablók is elsápadtak, a rozzant vén Skalle-Per meg lefordult a székéről. A kis Ronja váratlanul felvinnyogott, és ez még a mennykőcsapásnál is jobban megrázta Mattist.

- Sír a gyerekem! - kiáltotta. - Mit csináljak?

De Lovis nyugodtan odalépett, elvette és a mellére tette a kicsit - s egyszeriben vége lett a sírásnak.

- Ez aztán lecsapott! - hebegte Skalle-Per, amikor felkászálódott. - Vigyen el az ördög, ha szét nem vágott valamit!

Hát bizony alaposan lecsapott az a mennykő, s hogy mennyire, az csak másnap reggel derült ki. Az ősoleg Mattis-vár a Mattis-hegy csúcsán kettéhasadt. A legfelső falkoronától a legalsó pinceboltozatig a vár kétfelé vált, és egy szakadék ásított a két fal között.

- Ronja, a te gyermekkorod nem közönségesen kezdődik! - kiáltott fel Lovis, amint gyermekét szorongatva ott állt a kettévált bástyafalon, és búsan nézte a pusztulást. Mattis őrzöngött, mint egy vadállat. Hogy történhetett ilyesmi atyáinak ősi várával? Hanem Mattis sohasem bírt sokáig dühöngeni egyvalami miatt, és mindig talált valami okot a vigasztalódásra.

- Nohát, legalább nem lesz gondunk annyi titkos folyosóval, pinceüreggel meg mindenféle kacattal. És nem fog többé senki eltévedni a Mattis-várban. Emlékeztek rá, amikor Skalle-Per eltűnt, és négy napig nem került elő?

Skalle-Per nem nagyon örült, ha erre emlékeztették. Tehetett ő róla, hogy így sült el a dolog? Csak ki akarta deríteni, hogy valójában milyen hatalmas a Mattis-vár, és hát, mint kiderült, elég nagy hozzá, hogy eltévedjen benne. Szegény félhalott volt, mire végre rábukkant a nagyteremre. Szerencséjére a cimborái olyan pokoli lármával tivornyáztak éppen, hogy messziről hallható volt, másképp talán sosem talál rá a helyes útra.

- Az egész várat amúgy sem használtuk - folytatta Mattis. - Megvan épségben a nagytermünk, a hálókamráink meg a toronyszoba, ahol mindig is laktunk. Csak az az egy bosszant, hogy odavan a klotyónk. Hej, ördög és pokol, ott maradt a szakadék túloldalán, és bajba kerül, aki nem tudja visszatartani, míg ideát egy újat berendezünk! De ezt a gondot is hamar megoldották, és a Mattis-

várban éppúgy ment tovább az élet, mint azelőtt. Azzal a csekély különbséggel, hogy egy gyermekkel többen voltak. Egy kicsi gyermekkel, aki hovatovább Mattist és marcona embereit - legalábbis Lovis véleménye szerint - szabályosan megbolondította. Mert az épp nem ártott meg nekik, hogy kissé finomabb lett a modoruk, és nem járt el olyan könnyen a kezük, de azért mindennek megvan a határa. Mégiscsak természetellenes látvány, hogy tizenkét haramia és a vezér juhnyájként béget és üvölt gyönyörűségében, csak mert egy pöttöm gyerek épp most tanult meg körbecsúszkálni a nagyteremben, mintha ennél nagyobb csodát sose látott volna a világ. Az szentigaz, hogy Ronja szokatlanul sebesen kúszott-mászott, egy ügyes csellel mindig nagyot lökött magán a bal lábával, és a rablókat ez mindennél jobban föllelkesítette. Pedig hát, ha jól meggondoljuk, a legtöbb gyerek megtanul mászni, vélte Lovis, harsány diadalüvöltések nélkül is, és apjuk ráadásul nem feledkezik meg mindenről, annyira, hogy a munkáját is elhanyagolja.

- Úgy képzelitek, hogy ezentúl Borka végzi majd a rablást még itt a Mattis-erdőn is? - kérdezte harapósan, amikor a rablóbanda, élén a főnökkel, idő előtt rontott haza, csak hogy lássák, mint eszi a kását Ronja, mielőtt anyja éjszakára elhelyezi a kis függőbölcsőben. De Mattis rá se hederített az ilyen asszonyfecsegségre.

- Ronjám, én galambocskám! - rikkantotta, mert Ronja bal lába ügyes rúgásaival azonnal feléje iramodott a padlón, mihelyt az ajtón benyitott. Aztán a térdére ültette galambocskáját, és etetni kezdte a kásával, rablói pedig önfeledten bámulták. A kásasedény kissé odébb állt, a tűzhely kőlapján, Mattis durva rablómancsai elég ügyetlenül működtek, sok kása ment a padlóra, és Ronja ráadásul időnként rácsapott a kanálra, és egy-egy kásacsomó Mattis bozontos szemöldökén kötött ki. Amikor ez először sikerült neki, a rablók olyan vad röhögésben törtek ki, hogy a csöppség megijedt, és már sírásra görbült a szája, de aztán hamar rájött, hogy valami nagy mulatságot talált ki, és készséggel megismételte a mutatványt, ami sokkal jobban elszórakoztatta a haramiákat, mint amennyire Mattis élvezte. De ettől eltekintve a boldog atya mindent hihetetlenül nagyszerűnek talált, amit Ronja csinált, és meg volt győződve róla, hogy leánykájának nincs párja széles e világon. Még Lovis sem állta meg nevetés nélkül a látványt: Mattist térdén a kicsivel és kásával a szemöldökén.

- Kedves párom, ki hinné el rólad, hogy a leghatalmasabb rablóvezér vagy minden hegyeken és erdőkben! Borka, ha látna, megszakadna a röhögéstől!

- Hamar elvinném én a jókedvét! - felelte Mattis nyugodtan.

Borka volt a fő-fő ellenség, ahogy Borka apja és nagyapja a fő-fő ellensége volt Mattis apjának és nagyapjának. Bizony, a Mattis-nemzetség és a Borka-nemzetség emberemlékezet óta hadakozott egymással. Rablónépség volt mindkettő minden időben, rémületére a becsületes embereknek, akik lovaskocsijaikkal és szekereikkel az ő erdőiken voltak kénytelenek áthaladni.

- Az Isten óvja, akinek a Rabló-szoroson vezet át az útja! - mondogatták a népek, s arra a szűk hágóra gondoltak, amely a Mattis-erdő és a Borka-erdő között húzódott. Ott mindig rablók álltak lesben, és hogy Mattis-rablók vagy Borka-rablók, az egyre ment, legalábbis annak, akit kiraboltak. De Mattisnak és Borkának éppen nem volt mindegy. Életre-halálra dúlt köztük a harc a zsákmányért, és egymástól sem ártottak rabolni, ha nem haladt át elég szekér a Rabló-szoroson.

Ronja kicsi volt még, minderről semmit se tudott. Fogalma se volt róla, hogy apja rettegett rablóvezér, ő csak a kedves, szakállas Mattist ismerte, aki nevetett, énekelt és rikoltzott, és kásával etette, és ezt az embert szerette benne. Hanem a kislány napról napra nőtt, és lassanként fölfedezte a világot maga körül. Sokáig persze úgy képzelte, hogy a nagyterem az egész világ. És nagyszerűen érezte magát ebben a világban, nyugodtan eljátszozott a hosszú asztal alatt a tobozokkal és színes kövekkel, amelyeket Mattis hordott haza neki. És a nagyterem éppenséggel nem volt rossz hely egy kisgyereknek. Sok mulatságos dolgot tapasztalhatott meg ott, és sokat tanulhatott. Ronja roppantul élvezte, amikor esténként a nagy kandalló előtt a rablók danászni kezdtek. Némán ült az asztal alatt, és hamarosan ő is fújta az összes rablónótát. Csengő kis hangján velük együtt énekelt, és apja elragadtatva hallgatta,

milyen gyönyörűen dalol az ő páratlan gyermeke. Táncolni is megtanult. A rablók ugyanis, ha nagy kedvükben voltak, bolondos szökdelésekkel táncolták körül a nagytermet, és Ronja hamar elleste a módját. Ő is táncolt és szökdécselt, és nagy rablóugrásokat mutatott be Mattis még nagyobb gyönyörűségére. És amikor végül a rablók az asztalhoz telepedtek, és nagy kupákból nyakalták a sört, vezérük a lányát magasztalta:

- Olyan szép, mint egy kis lidérc, nem igaz? Éppolyan karcsú és hajlékony, éppoly sötét szemű és fekete hajú. Sose láttatok még ilyen csodálatos teremtest, ismerjétek el!

És a rablók helyeslően bólogattak. Ronja pedig az asztal alatt lapult tobozai és kövei között, és látva a rablók rongyos szőrmebocskorait, azt játszotta, hogy azok az ő rakoncátlan kecskéi. Ilyesmit látott ő már a kecskeóiban, ahová anyja magával vitte, ha fejni ment. De sokkal többet nem látott Ronja kurta kis életében. Nem tudta, mi van a Mattis-váron kívül. És egy szép nap Mattis ráébredt - bár nagyon is kedve ellenére, hogy eljött az idő.

- Lovis - fordult a feleségéhez -, itt az ideje, hogy a gyerekünk megismerje, milyen az élet a Mattis-váron kívül. Engedjük útjára.

- Jó, hogy végre eszedbe jutott - felelte Lovis. - Ha rajtam áll, ez már rég megtörtént volna. Ronja tehát ettől fogva mehetett, ahová kedve tartotta, de előbb azért Mattis a lelkére kötött egyet-mást.

- Óvakodj a vérlidércektől, a szürketörpéktől és a Borka-rablóktól! - mondta neki.

- Honnan fogom tudni, milyen a vérlidérc, a szürketörpe meg a Borka-rabló? - kérdezte a kislány.

- Meg fogod ismerni őket.

- Értem.

- És vigyázz, nehogy eltévedj az erdőben!

- És mit csinállok, ha eltévedek az erdőben?

- Megkeresed a helyes ösvényt.

- Értem.

- Aztán vigyázz, nehogy belepottyanj a hegyi folyóba!

- És mit csinállok, ha belepottyanok a hegyi folyóba?

- Kiúszol.

- Értem.

- És aztán vigyázz, nehogy belepottyanj a Pokoltorkába!

Azt a nagy hasadékot hívták Pokoltorkának, amely a Mattis-várat vágta ketté.

- És mit csinállok, ha belepottyanok a Pokoltorkába? - tudakolta Ronja.

- Akkor már nem csinálsz többé semmit - felelte Mattis, és olyan keserves üvöltésben tört ki, mintha a világ minden fájdalma hirtelen a mellébe költözött volna.

- Értem - mondta Ronja, mikor apja kiüvöltötte magát. - A Pokoltorkába tehát nem fogok belepottyanani. Van még valami?

- Hajaj, de még mennyi minden! - sóhajtott fel apja. - Majd rájössz lassanként magad is. Most pedig menj.

2.

És Ronja ment. És egykettőre rájött, milyen csacsi volt eddig. Hogy is képzelhette, hogy a nagyterem az egész világ? Még a hatalmas Mattis-vár sem az egész világ, nem bizony, a világ sokkal nagyobb. Akkora, hogy a kislánynak a lélegzete is elállt tőle. No persze, hallotta ő Mattistól meg Lovistól is, hogy van egy és más a Mattis-váron kívül. Meséltek például a hegyi folyóról. De amíg nem látta saját szemével, hogy zúdul alá bögve, vad forгатagokban, mélyen a vár alatt, el se tudta képzelni, mi az a hegyi folyó. Beszéltek az erdőről is. De amíg nem látta, milyen hatalmas és sötét, és hogy susognak

a fák lombjai, nem értette, mi az az erdő. Most boldogan felkacagott, hogy hegyi folyó és erdő van a világon. Mert szinte hihetetlen, ilyen hatalmas fák és ilyen szörnyű nagy víz, és élnek és mozognak - hát nem kell kacagni ezen? Ment tovább az ösvényen, az erdő mélyébe, és végül elért a hegyi tóhoz. Mattis megmondta, hogy annál tovább nem mehet. A kis tó feketén húzódott meg a sötét lucfenyők árnyékában, csak a színén úszó tündérrózsák világítottak fehéren. Ronja nem tudta, hogy tündérrózsának hívják, csak hosszasan bámulta őket, és halkán kacagott a boldogságtól, hogy tündérrózsák is vannak a világon. Egész napját a kis tó partján töltötte, és sok mindent csinált, amit még sose próbált ki addig. Fenyőtobozokat dobált a vízbe, és kacagva fedezte föl, hogy az úszó toboz föl-le bukdácsol a hullámokon, ha ő a lábával a vizet paskolja. Ennél érdekesebb játéka sose volt még. Lába szabadnak és boldognak érezte magát, amikor a vízben paskolt, de még szabadabbnak, amikor mászhatott. A tó körül sok megmászni való nagy, mohos kőtömb állt, és pompás fenyők, amelyekre fölkúszhatott. Ronja tehát mászott és kúszott, amíg a nap el nem tűnt a fák csúcsai mögött. Akkor megette a kenyeret, és megitta a tejet, amit egy bőrtarisznyában hozott magával. Aztán lefeküdt pihenni kissé a mohába, és a fák susogtak fölötte. Nézte őket, és halkán nevetgélt magában, hogy fák vannak, és lassan elnyomta az álom.

Mikor felébredt, öreg este volt már, és csillagok égtek a fenyőfák csúcsai felett. Rájött, hogy a világ még annál is nagyobb, mint amekkorának az imént hitte. Csak attól szontyolodott el, hogy csillagok vannak ugyan, de nem éri el őket, akárhogy nyújtózkodik is utánuk. Hanem most már sokkal több időt töltött az erdőben, mint amennyire engedélyt kapott, jó lesz hazasietni, másképp biztos, hogy Mattis eszt veszti aggodalmában. A csillagok visszatükröződtek a tóban, minden más maga volt a fekete sötétség. De Ronja nem félt a sötétben, hozzá volt szokva már. Milyen sötét volt benn a Mattisvár mélyén, a téli éjeken, mikor a tűz kialudt, sötétebb, mint a legsűrűbb erdőben! Nem, a sötétől nem félt Ronja. Már indulni akart, amikor eszébe jutott a kis tarisznája: ottmaradt a szikla tetején, ahol az uzonnáját elmajszolta. Fölmászott érte a sötétben. És ott észrevette, hogy a nagy kő tetején közelebb van a csillagokhoz! Nyújtogatni kezdte hát a kezét utánuk, hátha leszedhet párat, és hazaviheti a tarisznájában. De hiába, nem érte el őket, így hát nekikészült, hogy lemásszon a szikláról. Ahogy lepillantott, meghűlt benne a vér. A fák között mindenfelől szemek villogtak, igen, a sziklát szemek vették körül észrevétlen, és őt figyelték. Sose látott még szemet, amely világít a sötétben, és sehogy se tetszett neki a dolog.

- Mit akartok? - kiáltotta. De nem kapott választ. A szemek pedig még közelebb húzódtak. Lassan, apránként közeledtek, és mormogó hangokat hallott, csodamód öreg és szürke hangokat. Kórusban mammogtak és seppogtek:

- Szürketörpék, ide mind! Ember van itt, ember a Törpeerdőben! Szürketörpék, ide mind, üssük és marjuk, üssük és marjuk!

Mind ott voltak már a szikla tövében, a különös szürke lények, akik bizonyára rosszat forraltak ellene. Nem látta őket, de borzongása elárulta neki, hogy ott vannak. És azt is tudta már, milyen veszélybe került, hisz apja mondta, hogy óvakodjon a szürketörpéktől, de most már késő volt. Mert csapkodni kezdték a követ botjaikkal és husángjaikkal vagy mivel, nem lehetett látni. De olyan komiszul kongott és döngött és csattogott a kő a nagy csöndben, hogy Ronja sikítani kezdett, most már az életét féltette. A sikításra abbahagyták a törpék a kődöngetést. Annál ijesztőbb volt hallani a kislánynak, hogy mászni kezdenek a sziklára. Mindenfelől jöttek a sötétben. Jól hallotta, hogy kaparásznak a lábukkal, és motyogják:

- Szürketörpék, ide mind, üssük és marjuk!

Ronja erre még nagyobbat sikított kétségbeesésében, és vadul csapkodni kezdett maga körül a tarisznájával. Mindjárt lerohanják, s akkor széttépik, ezt jól tudta. Első napja az erdőben mindjárt az utolsó is lesz. De ebben a pillanatban üvöltést hallott: ilyen tébolyultan csak Mattis tud ordítani! Úgy bizony, ott jött az ő Mattisa mind a tizenkét emberével, lámpásuk fölfénylett a fák között, és Mattis üvöltése visszhangot vetett az erdőben:

- El a lányomtól, nyomorultak! Kotródjatok a pokol fenekére, amíg közétek nem csapok!

És Ronja hallotta, ahogy a kis testek lehuppannak a szikla tövébe, és a lámpás fényében már látta is az apró szürke lényeket szétszóródni és eltűnni a sötétben. Ráült a bőrtarisznyára, és leszánkázott a szikla meredek oldalán, egyenest Mattis karjaiba. Apja ölben vitte hazáig, ő meg a könnyeit hullatta a szakállába.

- Most aztán tudod, mik azok a szürketörpék - mondta Mattis, amikor már a kandalló előtt ültek, és Ronja hideg lábcskáit melengették.

- Igen, most már tudom - szipogott Ronja.

- De azt nem tudod, hogy foghatsz ki rajtuk - folytatta apja. - Ha félsz, azt messziről megérezik rólad, és akkor lesznek csak igazán veszélyesek.

- Bizony - bólintott Lovis -, és ez sok minden másra is érvényes. A Mattis-erdőn az a legbiztosabb, ha nem fél az ember.

- Nem fogom elfelejteni - felelte Ronja.

Apja nagyot sóhajtott, és keményen megragadta lánya karját.

- És nem felejtetted el a többit sem, amire vigyáznod kell?

Nem, Ronja nem felejtette el. A következő napokban nem is tett mást, csak vigyázott, ahol veszély leselkedett rá, és gyakorolta, hogy leküzdje félelmét. Apja meghagyta, vigyázzon, nehogy a hegyi folyóba pottyanjon, ezért naphosszat a vízparti síkos sziklákon szökdécselt vidáman, ahol a legharsogóbban zúgott el alatta a víz. Hisz, ha az erdőben jár, nem tud vigyázni rá, hogy a folyóba ne zuhanjon! Csak akkor van értelme a vigyázásnak, ha ott történik a nagy zuhogónál, sehol másutt! A zuhogóhoz viszont csak úgy juthatott el, ha a Mattis-hegy csaknem függélyes falán kúszott le, amely a folyó fölött meredezett. Ily módon azt is kiválóan gyakorolhatta, hogy leküzdje félelmét. Először nem ment könnyén, annyira félt, hogy a szemét se merte kinyitni. De aztán egyre merészebb és merészebb lett, és hamar kitapasztalta, hol vannak az apró kiszögellések, ahol a lábának támaszt talál, és a kis rések, ahová ujjait bedughatja, nehogy hanyatt buk fencezzék le a zuhogóba. Milyen szerencse, gondolta, hogy van egy hely, ahol egyszerre vigyázhat rá, nehogy a folyóba pottyanjon, és gyakorolhatja azt is, hogy félelmét leküzdje! Így teltek-múltak a napok. Ronja annyit és olyan módon gyakorolta a vigyázást és a bátorságot, ahogy Mattis és Lovis álmodni se merték volna, és végül olyan lett, mint egy kis fürge állat, hajlékony és erős, és semmitől se félt. Sem a szürketörpéktől, sem a vérlidércektől, sem attól, hogy eltévedhet az erdőben, vagy belepottyanhat a hegyi folyóba. Arra ugyan még nem kezdett el vigyázni, hogy a Pokoltorkába ne pottyanjon, de úgy tervezte, hogy hamarosan annak is nekilát. A Mattis-várat egyébként az utolsó szögletéig átkutatta már. Rábukkant az elhagyatott, kopár termekre, ahová rajta kívül még senki se tette be a lábát, és nem tévedt el a földalatti járatok, sötét üregek és pinceboltozatok között. A vár titkos alagútjait és az erdő titkos ösvényeit mind kiismerte, és mindenüvé eltalált. Igazán jól azonban az erdőben érezte magát, ott naphosszat boldogan elcsatangolt. Mire aztán eljött az este, a sötétség leszállt, és a nagyterem kandallójában tüzet gyújtottak, mindig hazatért, fáradtan az egész napi vigyázástól és gyakorlástól. Ilyen tájban tértek haza Mattis és emberei is a portyájukról, és Ronja leült velük együtt a tűz elé, és velük énekelte rablónótáikat.

A rablóéletükről azonban nem tudott semmit. Látta őket esténként hazalovagolni, látta a zsákokkal, tarisnyákkal és ládákkal megrakott teherhordó lovakat, de senki se mondta neki, honnan való mindez, és ő éppúgy nem törte a fejét rajta, mint azon, hogy honnan jön az eső. Dolgok, tények és események vannak a világban, ezt már megfigyelte - vannak, és kész. Néha a Borka-rablókat is hallotta emlegetni, és ilyenkor eszébe jutott, hogy tőlük is óvakodnia kell, de még sose látott egyet se közülük.

- Ha az a Borka nem volna olyan cégéres gazember, istenuccse megsajnálám - mondta Mattis egyik este. - Katonák hajkurásszák a Borka-erdőn, nincs egy nyugodt perce mostanság. Nemsokára ki is füstölik a zsványt az odújából. Mocsokfajzat, megérdemli, de azért, mégis...

- A Borka-rabló mind mocsokfajzat - szögezte le Skalle-Per, és ebben mind egyetértettek.

Milyen szerencse, hogy a Mattis-rablók annyival különbek, gondolta Ronja. Végignézett rajtuk, ahogy a hosszú asztalnál ülve a levest szűrcsölték. Szakállasak voltak, szutykosak, lármásak és vadak. De senki se merne idejönni és az ő füle hallatára mocsokfajzatnak titulálni őket! Skalle-Per és Tjegge, Felje és Pjosok, Jutis és Joen, Labbas és Knotas, Turre és Tjorn, Sturkas és Lill-Klippen mind a barátai voltak, és jól tudta, hogy tűzbe mennének érte.

- Jó, hogy itt élünk a Mattis-várban - mondta Mattis. - Itt olyan nyugodtan élhetünk, mint róka a lyukában vagy sas a kőszál csúcsán. És ha holmi tökfejű katona erre tévedne, és a kardjával hadonászna, hát elküldjük a pokol fenekére, igaz?

- A pokol mélységes fenekére! - helyeselt Skalle-Per. A rablók ebben mind egyetértettek, és még a gondolatára is hahotáztak, hogy holmi tökfejű katona megpróbálna a Mattis-várba behatolni. Megközelíthetetlenül trónolt az a sziklabércen. Csak a déli oldalon vezetett egy keskeny és kanyargós ösvény lefele, és elveszett az alanti erdőben. A másik három oldalon szinte függőlegesek voltak a Mattis-hegy falai, nincs olyan tökfej, aki csak meg is próbálná megmászni őket, kuncogtak a rablók. Fogalmuk sem volt, hol szokta Ronja a félelme leküzdését gyakorolni.

- Ha pedig az ösvényen jönnek föl, a Farkas-szorítónál tovább nem jutnak! - kiáltott Mattis. - Ott jókora sziklatömböket kapnak a nyakukba! No meg egyebet is, ha már arról van szó!

- Egyebet is, bizony - vihogott Skalle-Per a gondolatra, hogy a katonákat a Farkas-szorítóban kéne feltartóztatni. - Sok farkast elcsíptem ott a régi szép időkben - tette hozzá. - Amióta megvénültem, már csak a bolháimat csípem el.

Ronja ebből megértette, hogy a megvénült Skalle-Per sajnálni való, de nem értette, miért jönnének katonák meg tökfejek harcolni a Farkas-szorítóhoz. Nem sokat törte ezen a fejét, mert álmos volt már. Inkább bemászott az ágyába, és ott feküdt ébren, míg Lovis el nem énekelte a Farkasdalt, mint szokta minden este, amikor eljött az ideje, hogy a rablók hálókamráikba vonuljanak. A nagyteremben csak ők hárman, Ronja, Mattis és Lovis aludtak. Ronja nagyon szerette az ágyából nézni a függöny résein át, ahogy a lángok imbolyogva kialszanak, amíg Lovis énekel. Amióta csak emlékezni tudott, anyja mindig a Farkasdalt énekelte el altatónak. Itt van hát az alvás ideje, tudta jól, de mielőtt a szemét lehunyta, még arra gondolt boldogan: De reggel fölkelek!

És alig pirkadt, már ugrott is ki az ágyából. Akármilyen idő ígérkezett, ő indult, és Lovis átadta neki a bőrtarisznyában az elemózsiát, a tejet és a kenyeret.

- Te a viharos éj gyermeke vagy - mondta neki - és a lidérces éjé is, de mindenki tudja, hogy az ilyen gyerekekből könnyen lesz a vadon rabja. Csak arra vigyázz, hogy a vérlidércek el ne csípjenek!

Ronja nem is egyszer látott már vérlidérceket kóvályogni az erdő felett, és olyankor mindig sietősen rejtekhelyre húzódott. A lidércek voltak a legveszedelmesebbek a Mattis-erdő minden veszedelmei között, tőlük óvakodik, akinek kedves az élete, mondta Mattis. És legfőképp őmiattuk nem engedte olyan sokáig szabadon kószálni lányát az erdőben. Szépek, gonoszak és iszonyúak voltak a lidércek. Acélkemény szemmel pásztázták és fürkészték az erdőt, hogy hol lőhet lelni valami lényt, akiből vért fakaszthatnak éles karmaikkal.

Hanem semmiféle lidérc nem ijeszthette el Ronját kedves ösvényeitől és azoktól a helyektől, ahol magányos erdei életét élte. Igen, magányos volt, de nem hiányzott neki senki. Ki is hiányzott volna? Napjai eleven boldogságban teltek, túl gyorsan is suhantak tova. Végére járt a nyár, az idő őszebe fordult. A vérlidércek az ős közzeledtén egyre inkább nekivadultak, egy nap addig úzták Ronját az erdőn át, hogy végül úgy érezte, tényleg veszélyes kezd lenni a dolog. Hiába futott, mint egy róka, hiába ismerte az erdő minden rejtekhelyét, a lidércek kitartóan a nyomában voltak, és jól hallhatta éles visításukat:

- Hohohó, szép kis embergyerek, most vér fog folyni, hohohó!

Ronja fejest ugrott az erdei tóba, és víz alatt úszott át a túlpartra. Ott felkapaszkodott és elrejtőzött egy sűrű lombú fenyő alatt. Hallotta, hogy a lidércek keresik, és dühödten visítoznak:

- Hol a kis embergyerek? Hol van, hol van? Gyerek, hadd marjunk beléd, hadd tépjünk szét, vér fog folyni, hohoho!

Ronja rejtekhelyén lapult, míg csak nem látta, hogy eltűnnek a fák csúcsai mögött. Nem volt kedve tovább maradni az erdőben. De még sok-sok óra volt az éjszakáig és a Farkasdalig hátra, ezért úgy gondolta, most megpróbálhatná, amire olyan régen készül. Felmehetne a várfokra, és vigyázhatna, nehogy belepotyogjon a Pokoltorkába. Számtalanszor hallotta már, hogyan repedt ketté a vár azon az éjjelen, amikor ő megszületett. Mattis sosem unta el erről mesélni.

- Ördög és pokol, micsoda dördülés! Azt hallanod kellett volna! Illetve hát hallottad is, szegény picike újszülött! Bang! Egyszeriben két várunk lett egy helyébe, és köztük egy nagy szakadék. És sose felejtse el, mit mondtam, vigyázz, nehogy belepottyanj a Pokoltorkába!

Hát épp erre készült most. Ennél jobbat nem is tehetett volna, amíg a vérlidércek őrzöngnek az erdőben. Járt már többször is a várfokon, de sosem merészkedett közel a veszélyes szakadékhoz, amely minden védőkorlát vagy mellvéd híján egész hirtelen nyílt meg a mélység felé. Most hason csúszott oda, és lepillantott a mélybe. Huh! Ijesztőbb volt, mint hitte! Fogott egy lazán álló követ a szegélyről, és ledobta. Megborzongott, amikor nagy messziről felért a koppanás hangja. Süketen és távolian hangzott - ez valóban olyan mélység, amelyre vigyázni kell! Hanem olyan nagyon széles nem volt a hasadék, amely a vár két felét elválasztotta egymástól. Egy derekas ugrással az ember máris a túloldalon lehetne! No de ki lenne az az őrü? Senki! Azazhog... talán, mégiscsak jó alkalom lenne, hogy a szokott módon vigyázzon és gyakoroljon?... Megint csak lekukucskált a mélységbe. Aztán felpillantott, és azt kereste, hol lenne a legalkalmasabb hely arra az ugrásra. És akkor olyasmit látott, hogy a megdöbbenéstől kis híján lebukfencezett a Pokoltorkába. A hasadék másik oldalán, kissé odébb, ült- valaki, termetre olyanforma, mint ő, és a lábát lógázta a Pokoltorka fölött. Ronja tudta, hogy nem ő az egyetlen gyerek a világon. Csak a Mattis-várban és a Mattis-erdőn volt az. Lovistól tudta, hogy másfelé sok gyerek van, éspedig két különféle fajta: olyanok, akikből Mattisok lesznek, ha felnőnek, és olyanok, akikből Lovisok lesznek. Belőle, Ronjából Lovis lesz. De érezte, hogy az a másik, aki ott lógázza a lábát a Pokoltorka felett, Mattissá fog felnőni. A másik még nem fedezte fel őt. Ronja csak nézte, nézte, és kacagott magában, hogy ő is van.

3.

Aztán az a másik is észrevette őt, és ugyancsak felkacagott.

- Tudom, ki vagy - mondta. - Te vagy a rabló lány, aki az erdőben mászkál. Láttalak egyszer ott.

- És te ki vagy? - kérdezte Ronja. - És hogy a csudába kerülsz oda?

- Borka fia, Birk vagyok, és itt lakom. Ma éjjel költöztünk be ide.

- Költöztetek? Mármint kicsodák?

- Hát Borka, Undis meg én és a tizenkét rablónk.

Jó időbe telt, amíg a kislány felfogta, amit hallott, s végül így szólt:

- Azt akarod mondani, hogy az Északi Vár tele van mocsokfajzattal? A fiú nevetett.

- Dehogyan, itt csak becsületes Borka-rablók laknak. De úgy hallom, hogy a Déli Vár, ahol te laksz, dugig van mocsokfajzattal.

Úgy hallja! Ezt a határtalan pimaszságot! Ronjában forni kezdett a méreg. Hanem még rosszabbat is hallott:

- Egyébként itt nincs többé semmiféle Északi Vár. Ma éjszakától Borka-erődnek hívják, jobb, ha te is megjegyzed ezt!

Ronja levegő után kapkodott felháborodásában. Borka-erőd! Meg kell fulladni a méregtől! Micsoda aljas népség ezek a Borka-rablók! És az a fajankó, aki ott vigyorog, ő is közülük való!

- Ördög és pokol! - kiáltotta. - Várj csak, ha Mattis meghallja ezt, az egész Borka-pereputty elkotródik a pokol mélységes fenekére!

- Ahogy azt te elképezed! - vihogott Birk.

Ronja Mattisra gondolt és megborzongott. Látta már őt eszt vesztve dühöngeni, tudta, milyen az. Hanem ami most várható tőle, attól a Mattis-vár másodszer is ketté fog repedezni! Még elgondolni is szörnyű!

- Mi a baj? - kérdezte Birk. - Rosszul vagy?

Ronja nem felelt. Eleget hallott már ebből a pimasz fecsegésből. Itt valamit tenni kell. Hamarosan hazaér Mattis az embereivel, és akkor, ördög és pokol! Az összes Borka-féle mocsokfajzat repülni fog a Mattis-várból, sebesebben, mint ahogy idejöttek! Indulni akart, de észrevette, mire készül Birk. Ez a fajankó tényleg át akar ugrani a Pokoltorka fölött! Ott állt vele szemben, és ugrani készült. Ronja felkiáltott:

- Gyere csak, úgy váglak kupán, hogy elered az orrod vére!

- Haha! - nevetett Birk, és egyetlen lendülettel átszökött a hasadék fölött. - Ezt csináld utánam, ha tudod - tette hozzá vigyorogva.

Kár volt ezt mondani, Ronja nem tűrt ilyesmit. Épp elég, hogy a mocsokfajzatok befészkeltek magukat a Mattis-várba, de hogy még egyikük akkorát ugorjon, amit egy Mattis-beli ne tudna utánacsínálni! És már ugrott is. Maga se tudta, hogyan, de hirtelen átröppent a Pokoltorka fölött, és a szakadék túloldalán ért földet.

- Nem is rossz - mondta Birk elismerően, és már ugrott is utána. Hanem Ronja nem várta meg, újra lendületet vett és visszaugrott. A fiú bámulhatott utána!

- Nem te akartál kupán vágni? - csúfolódott Birk. - Rajta hát! Máris jövök.

- Látom - mondta Ronja.

És jött is a fiú, de ő megint csak nem várta be. Átugrott, és el volt rá szánva, hogy addig ugrál, amíg szusszal bírja, csak ne kelljen azzal a fajankóval egy partra kerülnie. Többet egyikük se mondott. Csak ugráltak. Szédülten és eszelősen ugráltak oda és vissza a Pokoltorka fölött. Csak a lihegésük hallatszott meg olykor a bástyafokon ülő varjak káromása. Másképp baljós csend volt. Mintha az egész Mattis-vár visszafojtott lélegzettel várt volna valami szörnyűségre, ami hamarosan bekövetkezik. Egykettőre a szakadék fenekén kötünk ki mindketten, gondolta Ronja. Akkor legalább vége lesz ennek az örökké tartó ugrálásnak! Birk épp repült át a hasadék fölött, ő pedig szintén ugráshoz készült. Hogy hányadszer már, nem tudta volna megmondani, úgy érezte, egész életében mást se csinált, csak szakadékok fölött ugrált, hogy távolabb kerüljön egy Borka-fajzattól.

S ekkor meglátta, hogy amint Birk talajt ér, a szakadék szélén egy laza kő kimozdul. Egy sikoltás, és a fiú eltűnt a mélyben. Aztán csak a varjak káromása hallatszott. Ronja lehunyta a szemét, és azt kívánta, bárcsak ez a nap sose virradt volna fel. Bárcsak sose lett volna Birk. Bárcsak sose kezdtek volna ugrálni. Végül hason a szakadék széléhez kúszott és lepillantott. És meglátta Birket. Nem sokkal alatta állt, egy kövön vagy gerendán, vagy micsodán, ami kiállt a szétrepedt falból, csak akkora volt az a valami, hogy a lábát megvethette rajta. Ott állt a fiú, alatta a szédítően mély Pokoltorka, és keze vadul kutatott valami fogódzó után. Tudta, tudta Ronja is, hogy segítség nélkül sose kászálódik ki onnan. Ott állhat, amíg bírja erővel, aztán nincs többé Borka fia Birk.

- Tartsd magad! - szólt le neki Ronja, és a fiú vihogva válaszolt:

- Jó vicc, mi mást csinálhatnék itt? De a hangján érződött az ijedtség.

Ronja kibontotta a fonott bőrszíjat, amelyet csomóba tekerve mindig az övéen hordott. Sokszor volt segítségére mászásnál és kúszásnál erdei és hegyi barangolásai során. Egyik végére hurkot kötött most, a másikat pedig derekára kötötte. A szabad végét leeresztette Birkhez, és látta a fiú szemében az

örömteli villanást, amint a hurok himbálózva megjelent a feje fölött. Igen, a szíj épp olyan hosszú, mint szükséges, állapította meg, nagy szerencséjére annak a fajankónak!

- Kapaszkodj meg benne, ha tudsz - mondta. - És ha kiáltok, felmászhatasz. De addig ne!

A villám, amely születése napján lecsapott, a bástyafokból lehasított egy nagy kőtömböt, és az szerencséjére épp a szakadék széléhez közel állapodott meg. Ronja lehasalt a kő mögött, és onnan kiáltotta: - Rajta! A kötélen azonnal összeszorult a hasán. Nagyon fájt. Valahányszor a kapaszkodó fiú rántott egyet a kötélre, Ronja felnyögött. Mindjárt én is kettészakadok, mint a Mattis-vár, gondolta, és összeharapta a fogát, nehogy felsikoltson. Aztán hirtelen megkönnyebbült, és ott állt Birk, és lenézett rá. Ő feküdt tovább, és lélegzet után kapkodott.

- Hát te itt fekszel? - kérdezte a fiú.

- Igen, ahogy látod, itt fekszem. Nos, nem volt még elég az ugrálásból?

- Nem, egy ugrás még hátravan. Hogy a magam felére jussak. Haza kell jutnom a Borka-erődbe, érted?

- Először is oldd le magadról a szíjamat - mondta Ronja, és feltápáskodott. - Nem akarok hozzád kötődni tovább, mint szükséges.

Birk kibújt a szíjhurokból.

- No, persze - mondta. - De ezek után én mégis csak hozzád kötődöm valamiképpen. Szíj nélkül is.

- Még csak az kéne! - kiáltott mérgesen Ronja. - Te meg a Borka-erődöd! Eredj a pokol fenekére! És öklével orrtövére csapta a fiút. De az csak nevetett.

- Ilyet még egyszer ne csinálj, ha jót akarsz! Hanem az kedves volt tőled, hogy megmentetted az életemet, és ezt szeretném megköszönni.

- Eredj a pokolba, nem hallottad?

Ronja körül se nézett, csak eliramodott. Már a várba levezető kőlépcső tetején állt, mikor Birk utána kiáltott:

- Hallod-e, rablólány, mi még találkozni fogunk!

Visszanézett, és látta, hogy Birk épp az ugrásnak készül.

- Remélem, hogy megint lebukfencezel a szakadékba, te mocsokfajzat! - búcsúzott tőle.

Ami aztán odahaza kitört, az szörnyűbb volt, mint amire Ronja számított. Mattis olyan tajtékozó dührohamot kapott, hogy még az emberei is belesápadtak. Először persze el sem akarták hinni, amit Ronja elmesélt, Mattis most először haragudott meg komolyan a lányára.

- Jó, egy kis füllentés hébe-korba mulatságos lehet, de azért ilyen eszement ostobaságokat mégse kéne összehordanod! Borka-rablók a Mattis-várban. Ezt aztán telibe találtad! Tudom, hogy hazugság, de még így is felforr bennem a vér!

- Nem hazugság - mondta Ronja, és újra megpróbálta megértetni apjával, mit hallott Birtól.

- Hazudsz! - ismételte Mattis. - Először is Borkának nincs fia. Nem tud gyereket csinálni, mindenki azt mondja.

A rablók némán ültek, egyik sem mert megszólalni. Végül Fjosok nyitotta szóra a száját:

- Pedig én hallottam, hogy van neki egy fiúköllye. Ijedtében szülte Undis azon az éjszakán, amikor az a nagy villám becsapott. Amikor Ronja született nálunk, emlékszel?

Mattis tágra meredt szemmel bámult rá.

- És erről senki se szólt nekem? Mi van még, amit titkoltok előlem?

Bőszülten körültekintett, majd felkapott két söröskupát, mindegyik öklével egyet, és úgy vágta őket a falhoz, hogy csak úgy habzott rajta a sör.

- És most az a kis Borka-kigyó ott mászkál a Mattis-vár tetején? És te, Ronja, szóba állsz vele?

- Ő áll szóba velem.

Mattis felkapta az ürömböt, amely már az asztalra volt készítve, és úgy vágta a falhoz, hogy a zsírja szanaszét fröcskölt.

- És szerinted az a kígyókölyök azt állítja, hogy az az ebellelte apja meg az egész rablóperepettya beköltözött az Északi Várba?

Persze tudta Ronja, hogy ha apja még több ilyen szörnyűséget hall, könnyen eszét vesztheti haragjában. De hát most szükség volt erre a haragra, ha a Borka-rablókat ki akarták ebrudalni, ezért bátran hozzátette:

- Bizony, és most Borka-erődnek hívják, jobb, ha te is megjegyzed ezt!

Mattis felkapta a nagy levesestálat, amely a tűz fölött függött, és úgy vágta a falhoz, hogy minden levesben úszott. Lovis eddig némán ült és figyelt. Most azonban jól láthatóan elfogta a méreg. Fogott egy kosár friss tojást - nemrég hozta be őket a baromfiudvarból -, és a férje elé lépett.

- Inkább ezeket - mondta. - Hanem te fogsz mindent eltakarítani, azt jegyezd meg!

Mattis esztelen dühében egymás után vágta a falhoz a tojásokat, amíg sárga nem lett az egész fal. Akkor elbődült:

- Nyugodtan élhetünk itt, mint a róka a lyukában vagy a sas a kőszál csúcsán, ezt mondtam, igaz? És most...

Egész hosszában végigvágta magát a padlón, sírt, üvöltözött és átkozódott, míg Lovis meg nem unta.

- Most már elég legyen - szólta rá. - Ha tetű fészkelte magát a hajadba, nem segít a nyöszörgés. Inkább tápázkodj föl és törd a fejed, mihez kezdesz!

A rablók kopogó szemekkel gubbasztottak az asztal körül. Lovis fölszedte a padlóról az ürücombot, és letörölgette.

- Még puhább is lett - vigasztalta őket, és vastag szeleteket vágott mindegyiknek.

Mattis morcosan talpra állt, és ő is helyet foglalt az asztalnál. De enni egy falatot sem evett. Busa fekete, bozontos fejét az öklére támasztva magában morgott, és időnként akkorákat sóhajtott, hogy visszhangzott tőle a nagyterem. Ronja odament hozzá, karját a nyaka köré fonta, és kis arcával a szakállas arcához simult.

- Ne búsulj, apus - duruzsolta. - Kidobjátok őket, és kész!

- Az nem lesz olyan könnyű - nyögte Mattis.

Egész este a tűz előtt ültek, és azon tanakodtak, hogyan foghatnak hozzá. Hogyan szedjék ki a tetűt a hajukból, hogyan űzzék ki a Borka-rablókat a Mattis-várból, ha így beleették magukat - ez volt Mattis nagy gondja. De legfőképp azt szeretne volna tudni, hogyan hatolhattak be azok a bűzös rókák, azok a rühes kutyák az Északi Várba úgy, hogy egyetlen Mattis-rabló sem figyelt fel rájuk. Aki lovon vagy gyalog a Mattis-várba tart, annak át kell haladnia a Farkas-szorítón, és ott éjjel-nappal őrség vigyáz. És az örök nyomát se látták Borka-rablónak. Skalle-Per gúnyosan röhögött.

- Ugyan, Mattis, hogy képzelted? Hogy majd szépen átsétálnak a Farkas-szorítón, és megkérnek szépen, ugyan húzódjunk kissé összebb, mert ők szeretnének az éjszaka beköltözni az Északi Várba.

- Akkor hát merről jöttök, te nagyokos?

- Annyi szent, hogy nem a Farkas-szorítón és a nagy várkapun át - vigyorgott Skalle-Per. Csakis az északi oldalon, ahol sosem tartunk őrséget.

- Nem hát, minek is tartanánk? Ott nincs bejárat, csak egy meredek sziklafal. Legyek volnának talán, hogy azon felmásszanak? És aztán be a várba pár apró lőrésen?

Hirtelen eszébe jutott valami, és a lányára meredt.

- És mondd csak, mit kerestél te a várfokon?

- Vigyáztam, nehogy lepotyogjak a Pokoltorkába.

Bánta már Ronja, hogy nem kérdezett többet Birkától. Talán elárulta volna azt is, hogyan sikerült a Borka-népségnek bejutnia a várba. De hát késő már ezen bánkódnia. Mattis öröket állított éjszakára, ezúttal nemcsak a Farkas-szorítóhoz, hanem a várfokra is.

- Borka arcátlanságának nincs határa - mondta. - Még képes és szépen átkel a Pokoltorkán, és mint egy vadmarha, megrohan minket az éjszaka, és kikerges mindenestül a Mattis-várból!

Felkapta a söröskupáját, és úgy vágta a falhoz, hogy az egész teremben szétfröccsent a sör.

- Most pedig lefekszem, Lovis! De nem aludni, hanem morogni és káromkodni, és jaj annak, aki háborgatni mer!

Ronja is sokáig álmatlanul hánykolódott azon az estén. Hirtelen minden olyan balul ütött ki. Miért kellett így lennie? Az a Birk? Hogy megörült, amikor először megpillantotta a fiút! Végre talál egy korban hozzá illő gyereket. Miért kell annak épp egy nyavalyás Borka-finak lennie?!

4.

Ronja másnap korán ébredt. Apja már az asztalnál ült, és a kását ette. Nézni is rossz volt. Komoran és lassan emelte a kanalat a szájához, és amit a szájába vett, többnyire elfelejtette lenyelni. Nem sok étel jutott el a gyomráig. Hát még aztán, amikor berontott Lill-Klippen, akit éjszakára Sturkasszal és Tjeggével együtt a Pokoltorkához állított őrködni, és lihegve üvöltötte:

- Borka vár, Mattis! Ott áll a Pokoltorka másik oldalán, és hadonászik, és azonnal veled akar beszélni! Azzal már kapta is oldalra a fejét, és ezt okosan tette, mert a következő pillanatban Mattis kásátála a füle mellett suhant el, és úgy vágódott a falhoz, hogy a kása szanaszét fröccsent.

- Te takarítod fel - emlékeztette Lovis szigorúan, de Mattis most ügyet se vetett rá.

- Tehát Borka beszélni akar velem! - üvöltötte. - Ördög és pokol, megkapja, de aztán sokáig nem fog beszélni! Ha fog még valaha is egyáltalán!

Fogát összeharapta, hogy csak úgy csikorgott. Erre beözönlött a többi rabló a hálókamrákból nagy kíváncsian, hogy mi történt.

- Olyan gyorsan kapjátok be a kásátokat, mintha tűz ütött volna ki! - parancsolta Mattis. - Mert aztán megyünk, és egy vadmarhát a szarvánál fogva a Pokoltorkába taszítunk!

Ronja már felöltözve jött elő. Ez hamar ment nála, mert kis ingére csak egy csikóbőr szoknyácskát vett fel. És mindig mezítláb járt, amíg csak le nem esett a hó. Nem kellett hát időt vesztegetnie csizmával vagy saruval, ha, mint most, sietős volt a dolga. Ha minden úgy volna, mint rendesen, hamarosan az erdőbe indulhatna. De most már semmi sem úgy volt, mint rendesen, ő is készült a többiekkel a várfokra, hogy lássa, mi történik ott. Mattis sebtében kiadta utasításait, és a meg sem rágott kásával a szájukban már vonultak is mind a hosszú lépcsőn, nagy elszántsággal a várfokra. Lovis és Ronja is velük tartott. Csak Skalle-Per maradt ülve a kásátál mellett, és azon kesergett, hogy kénytelen kimaradni a fáradságosabb eseményekből.

- Túl sok a lépcső a házban - motyogta -, és túl rozogák a lábaim.

Tiszta és hideg volt a reggel. A nap első vörös sugarai szétömlöttek odalenn a sötét Mattis-erdőn. Ronja átpillantott a bátyafalon. Ott lenn szeretett volna lenni, az ő kis zöld világában. Nem itt, a Pokoltorkánál, ahol a Mattis-rablók és a Borka-rablók már felsorakoztak kétfelől, és az őket elválasztó szakadék fölött méregették egymást. Ilyen hát a bűzös róka, gondolta Ronja meglátva Borkát, ahogy ott állt szétterpesztett lábbal és hetykén, rablóival körülvéve. Nem olyan magas és szép, mint Mattis, állapította meg elégedetten. De látszik, hogy erős, senki se tagadhatja. Kurta volt, az biztos, de széles vállú és izmos, egyébként vörös hajú; és az arcát szeplők borították. Mellette is állt valaki vörös hajjal, de az a haj, mint valami lapos rézsisak simult a fejére. Igen, Birk volt az, és látható élvezettel szemlélte az eseményeket. Titkon integetett neki, mintha régi barátok lennének – no, nézd csak, mit nem képzelsz az a rühes kutya!

- Szép tőled, Mattis, hogy ilyen hanyatt-homlok rohantál ide a hívásomra - szólalt meg Borka.

Mattis sötét pillantást vetett ellenségére.

- Jöttem volna előbb is – felelte –, de valamit még be kellett fejeznem.

- Ugyan mi volt az a valami? - érdeklődött Borka udvariasan.

- Egy verset írtam a reggelim közben. A címe: Siratóének Borka halálára". Nagyon szép vers, biztosan némi vigaszt nyújt majd Undisnak, ha megözvegyül.

Borka, úgy látszik, arra számított, hogy szót ért majd Mattisszal, és békésen elintézik a beköltözés ügyét. Rájött most, hogy ebben nagyot tévedett, és elöntötte a méreg.

- Inkább Lovist vigasztalhatnád, akinek a nagy pofáddal megkeserítetted az életét!

Undis és Lovis, a két vigasztalendő, karba tett kézzel állt a Pokoltorka két oldalán, és rezzenéstelen szemmel meredtek egymásra. Egyikükön sem látszott, hogy különösképp vigaszra szorulnának.

- Hallgass ide, Mattis - folytatta Borka békésebb hangon. - A Borka-erdőn nem maradhattunk tovább. Úgy nyüzsögnek ott a katonák, mint tóparton a szúnyogok, hát csak kellett mennem valahová az asszonnyal, a gyerekekkel meg az embereimmel.

- Mindez szép - mondta Mattis. - Hanem csak úgy se szó, se beszéd, kérdés nélkül lakóhelyet rabolni, ilyet nem tesz tisztességes ember!

- Figyelemre méltó szavak egy rabló szájából! - nevetett Borka. - Te talán kértél valaha is engedélyt, ha valamit el akartál venni?

- Hm - mondta Mattis.

Ronja nem értette, miért nem válaszol. Vajon mit vett el Mattis kérdés nélkül?

- Más ez is, más az is - mondta végül Mattis némi hallgatás után. - Hanem leköteleznél, ha elárulnád, hogyan jutottatok be, hogy ugyanott hajigálhassunk ki benneteket.

- A hajigálásról majd később - mosolygott Borka. Hogyan jutottunk be? Nézd csak, itt ez a kislegény, aki fel tud mászni a legmeredekebb sziklafalon is a derekára kötött, hosszú, erős kötéllel.

És megsimogatta Birk vörös üstökét. Birk szóltanul mosolygott.

- A fiú aztán odafönt jól megerősítette a kötélt végét, és mi egyenként felmászunk utána. Nem volt más dolgunk, mint szépen bevonulni a várba, és hozzáfogni egy otthonos rablótanya berendezéséhez. Mattis fogcsikorgatva hallgatott, és emésztette a hallottakat. Végül megszólalt:

- Tudomásom szerint az északi oldalon nincs bejárat!

- Tudomásod szerint! Úgy látszik, nem sokat tudsz, vagy nem sokra emlékszel a várról, amelyben egész életedet leélted! Valaha, amikor ez még inkább lovagvár volt, mint rablófészek, volt a cselédlányoknak egy kis ajtajuk, amin át kijártak a disznókat etetni. Arra legalábbis emlékezhetnél, hogy volt ott egy öreg disznóól gyerekkorodban. Ahol te meg én patkányokat fogdostunk, míg egyszer az apád ránk talált, és engem úgy fölképzelt, hogy majd leesett a fejem.

- Igen, az öreg mindig tudta, mi a helyes. Ahányszor egy bűzös rókára bukkant a Borka-nemzetségből, ellátta a baját.

- Ha tudta - felelte Borka. - Engem az a pofon tanított meg rá, hogy a Mattis-nemzetség minden tagja halálos ellenségem. Azelőtt fogalmam se volt róla, hogy te meg én más fajtához tartozunk, és akkor még te se tudtad!

- De most már tudom! - kiáltott Mattis. - És most itt vagy siratódal fogunk énekelni Borka halálára, vagy egész pereputtyoddal együtt elkotródsz azon az úton, amin jöttetek.

- Lehet, hogy siratódal énekelünk valamelyikünk felett. Egy biztos, én itt berendezkedtem, és itt maradok.

- Az majd elvállik! Mattis emberei dühösen felzúgtak, és megfeszítették számszerijukat. Csakhogy Borka emberei is fel voltak fegyverezve, és egy összecsapás a Pokoltorkánál csak rosszul végződhetne mindkét félnek - ezt Mattis is és Borka is belátták. Elvonultak tehát, de a rend kedvéért még válogatott szitkokat zúdítottak egymásra búcsúzóul. Mattis nem úgy vonult vissza a nagyterembe, mint egy győztes hadvezér, és rablói sem úgy festettek, mintha diadalmas csatából tértek volna meg. Skalle-Per szóltanul nézte őket, aztán fogatlan mosolyával hozzájuk fordult.

- No és a vadmarha, akit a szarvánál fogva letaszítottatok a Pokoltorkába? Azt hittem, akkorát fog döngeni, hogy az egész Mattis-vár megrázkódik bele.

- Zabáld a kását, ha ugyan el tudod majszolni, és a vadmarhákat bízd rám - vetette oda bosszúsan Mattis. - Velük is elbánok majd, ha eljön az ideje.

De mivel egyelőre, a jelek szerint, még nem jött el az ideje, Ronja sietett ki az erdőbe. A napok már egyre rövidebbek lettek. Néhány óra még, és lemegy a nap, de addig is szeretett volna kimenni kedves tavához. A tó színe a nap fényétől mély aranszínben izzott. De Ronja tudta, hogy az arany csalóka, és a víz jéghideg. Mégis gyorsan kibújt ruháiból, és fejest ugrott a vízbe. Először felsikített, de aztán már a gyönyörűségtől kacagott és úszott, majd alámerült, úszott, és újra lebukott, míg csak a hideg a partra nem űzte. Dideregve húzta újra magára a bőrruhácskát. De még ez sem segített, futnia kellett, hogy kimelegedjék kissé. Nekiiramodott, és mint egy troll, száguldzott a fák között és kövek fölött, míg a hideg kipárolgott testéből, és az arca kipirult. Aztán már csak azért futott tovább, hogy élvezze a könnyed száguldást. Boldog sikítással robbant ki két tömött fenyőfa közül, és egyenesen belerohant Birkbe. A méreg újra felforrt benne. Hát már az erdőben se lehet békén az ember?

- Nézz az orrod elé, rabló lány - szólt rá Birk. - Vagy olyan sietős a dolgod?

- Hogy sietős-e, ahhoz semmi közöd! - sziszegett Ronja, és száguldott tovább. De aztán lassított. Arra gondolt, hogy visszalopakodik és meglesi, mi dolga lehet Birknek az ő erdejében. A fiú egy odú előtt guggolt, ahol az ő rókái laktak! Ez még jobban felbosszantotta. Mert a rókák kétségtelenül az övéi voltak. Végigfigyelte őket tavasz óta, amikor kicsinyeik születtek. A kölykök már megnőttek, de még nagyon játékosak voltak, szökdécseltek, marakodtak és birkóztak a rókalyuk előtt, Birk pedig ott guggolt és bámulta őket. Háttal volt feléje, de valami csodálatos módon mégis megérezte, hogy ő mögötte áll, és meg se fordulva hátraszólt:

- Mit akarsz, rabló lány?

- Azt akarom, hogy hagyd békén a rókakölykeimet, és tűnj el az erdőmből!

Birk fölállt, és odajött hozzá.

- A te rókakölykeidet! A te erdőd! A rókakölykök a magukéi, érted? És a rókák erdejében élnek. Amely a farkasok és medvék és jávorszarvasok és vadlovak erdeje is. És a baglyok meg kígyászsasok és ölyvek és vadgalambok és kakukkok erdeje. És a csigák és pókok és hangyák erdeje.

- Ismerek minden élőt az erdőben - felelte Ronja. - Semmi szükségem, hogy tőled tanuljak meg ilyesmit.

- Akkor tudod, hogy ez a vérlidércek és szürketörpék és manók és trollok erdeje is!

- Próbáld valami újat mondani! Ha csak olyanokról tudsz beszélni, amiket nálad jobban tudok, inkább hallgass!

- Azonkívül az én erdőm. És a te erdőd is, rabló lány, persze hogy a tiéd is. De ha te mindenestül a magadénak akarod, akkor butább vagy, mint hittem rólad, mikor először megláttalak.

A fiú merően nézett rá, és kék szeme elsötétült a nehezteléstől. Jól látszott, hogy haragszik rá, és ez Ronjának kedvére volt. Gondoljon, amit akar, ő most hazasiet, hogy látnia se kelljen ezt a fickót.

- Szívesen megosztom az erdőt a rókákkal és a baglyokkal meg a pókokkal, de veled nem! - vágta oda. Felnézve látta, hogy köd kezd terjengeni az erdőn. Szürkén és vattásan szállt fel a talajból, és bekúszott a fák közé. A nap egy szempillantás alatt eltűnt, aranyló fénye kialudt. Se ösvény, se kő nem látszott már. De Ronját nem ijesztette a köd. A legsűrűbb ködben is eltalál ő a Mattis-várig, és mindenképp hazaér, mielőtt Lovis a Farkasdalba kezd. De mi lesz Birkkel? Bizonyára úgy ismeri a Borka-erdő minden ösvényét és csapását, mint a tenyerét, de itt, a Mattis-erdőn aligha igazodik el. Bizony ott ücsöröghet a rókalyuknál, amíg új nap nem jön, köd nélkül. A ködből Birk kiáltását hallotta:

- Ronja!

Lám csak, már a nevét is tudja? Most egyszerűen nem vagyok neki rabló lány? Birk újra szólította:

- Ronja!

- Mit akarsz? - kiáltotta vissza a kislány, de a fiú addigra már beérte.

- Egy kicsit ijesztő ez a köd - mondta.

- Igen? Félsz, hogy nem találsz vissza a zsványfészketekbe? Hát csak oszd meg a rókákkal az odújukat, úgyis szeretsz osztolni. Birk nevetett.

- Keményebb vagy a kőnél, rablólány! De te mégis könnyebben visszatalálsz a Mattis-várba, mint én. Hadd fogjam a szoknyád csücskét, amíg ki nem érünk az erdőből!

- Még mit nem képzelsz? - fortyant fel Ronja. De azért leoldotta a bőrszíjat, amely már egyszer megmentette a fiú életét, és a végét odanyújtotta neki.

- Fogd! De maradj tőlem kötélhossznyi távolságra, másképp megjáród!

- Ahogy akarod, te harapós rablólány.

Azzal útnak indultak. A köd sűrűn körülfogta őket, és ők szótlanul mentek - kötélhossznyira egymástól, ahogy Ronja megkövetelte. Ronja jól tudta, hogy egy lépést sem szabad tágítaniuk az ösvénytől, különben menthetetlenül eltévednek a ködben. De azért nem félt. Kézze és lábbal tapogatta ki az utat, kövek, fák és bokrok voltak az útjelzői, lassan haladtak, de biztosan, meg fog érkezőni, mielőtt Lovis a Farkasdalba kezd. Semmi ok a félelemre. Hanem ennél különösebb útja még sohasem volt. Mintha minden élet elnémult és kihalt volna az erdőben, és ettől olyan megmagyarázhatatlan érzés kerítette hatalmába. Az ő erdeje ez, amelyet úgy ismer és szeret? Akkor miért olyan néma és borzongató? És mi rejtőzik a köd mélyén? Mert volt ott valami ismeretlen és fenyegető, de fogalma se volt, hogy micsoda, és ez megrémítette. Mindjárt hazaérek, gondolta magát vigasztalva, mindjárt ott fekszem az ágyamban, és Lovis Farkasdalát hallgatom! De ez sem segített. A rémület egyre nőtt benne, és úgy félt, mint még soha életében. Hátrakiáltott Birknek, de az a kiáltás szájalmasra sikerült. Ijedt nyöszörgés lett csak, és ettől még jobban megrémült. Eszemet veszi ez a rémület, gondolta, és akkor végem van! Ekkor a köd mélyéből halk, édes hangok csendültek, ének vált hallhatóvá, a legcsodálatosabb ének. Ronja soha nem hallott hasonlót, gyönyörű volt, és az egész erdő megtelt az édességével. Egyszeriben elűzte minden ijedtségét, és vigasszal töltötte el. Ronja megállt és itta magába a vigasztaló hangokat. Milyen szép volt! Hogy vont, csalta, csábította az ének! Megérezte, hogy akik énekelnek, azt akarják, hogy hagyja oda az ösvényt, és kövesse a csábító hangokat a köd mélyébe. Az énekhang egyre erősödött. Ronja szíve megremegett, és már el is felejtette a Farkasdal, amely odahaza várt rá. Mindent elfelejtett, már csak azokhoz vágyott, akik a ködből szólították.

- Jövök, jövök! - kiáltotta, és pár lépést tett oldalra. A kötél olyan durván megrándult, hogy Ronja hanyatt esett.

- Hova méész? - kiáltotta Birk. - Véged van, ha engedsz a földmélyiek csábításának, tudod-e?

A földmélyiek? Ronja hallott már róluk. Tudta, hogy csak ködben jönnek fel az erdőbe, sötét rejtekeik mélyéről. Sose látott még senkit ebből a népségből, de most csak egyetlen vágyat érzett: követni őket akárhová. Énekeiket akarta hallani, még ha egész életét a föld mélyén kell is leélnie.

- Jövök, jövök! - kiáltotta, és újra indulni akart, de akkor már ott volt Birk, és magához szorította.

- Eressz el! - sikított Ronja, és vadul csapkodott maga körül, de a fiú erősen tartotta.

- Ne rohanj a vesztedbe! - mondta, de a kislány nem hallott az énektől, amely most már az egész erdőt betöltötte zúgásával, és ellenállhatatlan vággal töltötte el őt magát.

- Jövök, jövök! - kiáltotta ismét, és szabadulni igyekezett Birk szorításából. Visított és sírt, tépte és csépelte és karmolta a fiút, és az arcába harapott. De Birk nem engedett. Sokáig szorította magához. És ekkor felszállt a köd, éppoly hirtelen, mint ahogy jött. Egyszeriben elhalt az ének. Ronja úgy nézett körül, mintha álomból ébredt volna. Látta a hazavezető ösvényt és a fák csúcsai mögé lebukó napot. És meglátta Birket maga mellett.

- Kötélhossznyi távolságra, nem megmondtam? - kiáltott rá. Aztán észrevette, hogy vérzik az arca, és gúnyosan megkérdezte:

- Talán megharaptak a rókák?

Birk nem felelt. Összegöngyölte a kötelet, és a kislánynak nyújtotta.

- Köszönöm. Innen már magam is hazatalálok a Borka-erődbe.

Ronja rásandított. Hirtelen képtelenségnek érezte, hogy haragudják rá, maga sem értette, miért.

- Eredj a pokol fenekére - mondta kedvesen. És futni kezdett hazafelé.

5.

Aznap este Ronja sokáig elüldögélt apjával a tűz előtt, és eszébe jutott valami, ami már reggel óta fúrta az oldalát.

- Apa, mit szoktál te elvenni kérdezés nélkül? Tudod, Borka mondta.

- Hm - morgott Mattis. - Hogy izgultam érted, kicsi Ronjám, hogy nem találsz haza a ködben!

- De látod, hogy hazataláltam. Arra felelj, mit szoktál elvenni kérdezés nélkül?

- Te, nézd csak - mutatott Mattis izgatottan egy parázshalomra. - Ott egy emberi alak! Nem szakasztott olyan, mint az a nyavalyás Borka?

De Ronja nem látott semmiféle Borkát a parázspan, és egyébként sem érdekelte most ez a játék.

- Azt mondd meg, mit veszel el kérdezés nélkül! - makacskodott.

Mattis nem felelt, "megtette hát helyette Skalle-Per.

- Hogy mit? Sok mindent. Hajajaj, de még milyen sok mindent! Ha én azt össze tudnám számlálni...

- Te csak ne számláld! - mordult rá Mattis. - Azzal elboldogulok magam is!

A többi rabló már mind elvonult hálókamrájába, Lovis pedig künn járt, hogy éjszakára elzárja a tyúkokat, kecskéket meg juhokat, így hát csak Skalle-Per lehetett tanúja, hogyan magyarázza el Mattis a kislánynak a rablóélet lényegét: Rabló az, aki kérdezés és engedély nélkül elveszi a mások tulajdonát. Eddig Mattis sohasem szégyenkezett emiatt, sőt! Nagy hangon kérkedett, és verte a mellét mindig, hogy ő a leghatalmasabb rablóvezér minden erdőben és hegyekben! Most mégis nehezebbre esett, hogy Ronjának beszéljen erről. Persze mindig is úgy képzelte, hogy egyszer majd beavatja őt, elvégre ez elkerülhetetlen volt, de csak jóval később szerette volna és lassan, fokról fokra.

- Ártatlan kisgyermek vagy te még, Ronjám, azért nem beszéltem neked még sokat erről.

- Sokat? Egy árva kukkot sem! - nevetett Skalle-Per. - És nekünk is megtiltottad, hogy egy szót ejtsünk róla!

- Öreg, nem kéne már neked lefeküdnöd? - érdeklődött Mattis, de Skalle-Per biztosította, hogy egyáltalán nem álmos, és nagyon szeretné hallani ezt a beszélgetést.

Ronja most már mindent értett. Megtudta végre, honnan való az a sok minden, amit az esténként hazatérő rablók lóháton hoztak. Az a sok holmi a zsákokban és tarisznyákban, a rengeteg drágaság a ládákban és dobozokban. Az ilyesmi nem az erdő fái terem. Az apja egyszerűen elvette más emberektől.

- És nem lesznek szörnyen dühöse, akiktől a holmijukat elszedik? - kérdezte végül.

Skalle-Per jót vihogott.

- De még mennyire! Csak úgy dúlnak-fúlnak! Ohohó, azt hallanod kellene!

- Hallod-e, aggcsont, most már igazán ágyba bújhatnál! - szólt rá Mattis, de az öreg még most sem akart hallani róla.

- Sokan még sírnak is - tódította, de erre már igazán megdühödött Mattis.

- Most aztán pofa be, mert kiteszem a szűrődet!

Kislányának pedig megsimogatta az arcát.

- Meg kell ezt értened, Ronja! Így van ez és így volt mindig, amióta világ a világ. Nem kell nagy ügyet csinálni belőle.

- Nem bizony - bólogatott Skalle-Per is. - De az biztos, hogy az emberek nem hajlandók beletörődni. Csak üvöltöznek, meg sírnak, meg káromkodnak, hogy öröm hallani. Mattis majd felnyársalta a szemével az öreget, de megint csak a lányához fordult.

- Apám is rablóvezér volt, akárcsak a nagyapám meg a dédapám, ezt te is tudod. És én sem fajzottam el tőlük. Én is rablóvezér vagyok, a leghatalmasabb minden erdőben és hegyekben. És ha megnősz, te is az leszel, Ronjám, kicsikém!

- Én rablóvezér? - sikoltott fel Ronja. - Soha életemben! Nem én, ha üvöltenek és sírnak!

Mattis a feje búbját vakargatta. Szép kis helyzet! Azt szerette volna, ha Ronja csodálja és szereti őt, éppúgy, ahogy ő csodálta és szerette Ronját. És erre azt visítja a kölyök, hogy „Soha életemben!”, és nem akar rablóvezér lenni, mint az apja! Mattis kétségbeesett. Valahogy meg kéne győznie a lányát, hogy amit csinál, az helyes és derék dolog.

- Tudnod kell, kicsikém, hogy csak a gazdagoktól rabolok - mondta, és némi töprengés után hozzátette - és odaadom a szegényeknek, úgy bizony!

Skalle-Per vihogott.

- Hujuj, az bizony szent igaz. Egy egész zsák lisztet adtál annak a szegény nyolcgyerekes özvegyasszonynak, emlékszel?

- Az ám - kapott rajta Mattis. - Egy egész zsákkal!

Büszkén simogatta a szakállát. Most magával is és Skalle-Perrel is nagyon elégedett volt. Skalle-Per megint felvihogott.

- De jó az emlékezeted, Mattis! Pedig ha meggondolom, van annak tíz éve is! Adsz te bizony a szegényeknek. Tízévenként egyszer legalábbis!

Mattis felüvöltött:

- Ha nem takarodsz rögtön a hálókamrádba, én segítek, de orron fogsz odáig szánkázni!

Erre azonban nem volt szükség, mert bejött Lovis, és Skalle-Per segítség nélkül is elkotródott. Ronja lefeküdt, és a tűz is lelehadt, mire Lovis végére ért a Farkasdálnak. Ronja hallgatta, és valahogy most nem érezte fontosnak, hogy apja rablóvezér-e vagy sem.

- Akármi a mestersége, ő az én Mattisom, és szeretem őt - gondolta.

Nyugtalanul aludt azon az éjszakán, és a földmélyiekről meg a csábos énekükről álmodott, de mikor felébredt, már semmire sem emlékezett belőle. Birket azonban nem felejtette el. A következő napokban többször is gondolt rá, és az járt az eszébe, vajon mit is csinál most a fiú a Borka-erődjükben, és hogy vajon meddig kell még várni rá, hogy Mattis kiebrudalja a betolakodókat a várából. Mattis egyébként naponta újabb terveket eszelt ki ez ügyben, de egyik sem volt jobb a másikinál.

- Hasznavehetetlen - intette le Skalle-Per, ha egy-egy újabb ötlettel állt elő. - Itt ravasznak kell lenned, mint egy vén rókaszukának. Erőszakkal semmire se mész.

Mattisnál alighanem egy rókakölyök is ravaszabb volt, de azért törte a fejét rendületlenül. Mind e közben nem sokat raboltak. A Borka-rablóknak ugyancsak fontosabb dolgaik lehettek annál. Így aztán, akiknek a Rabló-szoroson vitt át az útjuk akkoriban, hűledezve tapasztalták, hogy senki sem csap le rájuk. Nem értették, mi ez a nagy békesség, hogy hová tűntek az útonállók. A katonák, akik olyan kitartóan üldözték Borkát, rábukkantak a barlangra, ahol a zsvány tanyáját tartotta, de az üres és elhagyatott volt. Nyomát se találták Borkának, és nagyon megörültek, hogy végre otthagyták a Borka-erdőt, amely már nagyon hideg, esős és sötét volt így ősz tájban. Hogy odaát, a Mattis-hegyen is vannak rablók, azt tudták persze, de nem szívesen emlékeztek rá. Komisz és barátságatlan vidék volt az, és a rablóvezért, aki ott tanyázott, nehezebb volt elfogni, mint sast a sziklacsúcson. Jobbnak látták tehát, ha békén hagyják őt. Mattis sok időt vesztegetett el azzal, hogy megpróbálja kifürkészni, mit csinál a Borka-népség az Északi Várban, és hogy miként lehetne megközelíteni őket. E célból mindennap felderítő útra indult. Néhány emberével ellovagolt az erdőn át a hegy északi oldalára, de a betolakodók sohasem mutatkoztak. Olyan néma és kihalt volt minden, mintha a Borka-rablók nem is léteznének. Annyi kiderült, hogy csináltak egy pompás, hosszú kötélhágcsót, amelynek a segítségével könnyedén mászhattak föl és le a meredek szirtfalra. Egyetlenegyszer látta meg Mattis, hogy épp leeresztik a hágcsót. Megfeledezett minden óvatosságról, és mint egy bolond rohant oda, hogy felkapaszkodjon rajta. Emberei harci vágytól égve rontottak utána. Hanem a Borka-erőd lőréseiből nyilak záporoztak rájuk, Lill-Klippent úgy combon találták, hogy két napig nyomta az ágyat. Nem maradt kétségük afelől, hogy a kötélhágcsót csak a legszigorúbb őrizet mellett engedik alá. Az őszi homály

ránehezedett a Mattis-hegyre, és a rablók kedélyét is megülte a semmittevés. Nyughatatlanok lettek, és a szokottnál jóval többet civakodtak, míg egy nap Lovis kifakadt:

- Széthasad a dobhártyám a folytonos marakodásotoktól és ordítózásotoktól! Kotródjatok a pokol mélységes fenekére, ha nem tudtok békességben megmaradni!

Erre elhallgattak, Lovis pedig hasznos munkára fogta őket, kitakarította velük a tyúkólat, a kecskeólat meg a juhodályt. Lelkük legmélyéig irtóztak az ilyesmitől, de nem volt irgalom, csak a vén Skalle-Per úszta meg és azok, akik épp őrt álltak a Farkas-szorítónál meg a Pokoltorkánál. Mattis is mindent megtett, hogy foglalkoztassa embereit: jávorszarvas-vadászatra vitte őket. Lándzsával és számszeríjjal vágta neki az őszi erdőnek, és széles mosoly terült el Skalle-Per ábrázatán, amikor meglátta őket hazatérni: négy hatalmas szarvasbikát vonszoltak magukkal.

- Mindig csak tyúklevés meg birkaleves meg kása, egy idő után elunja az ember - mondta. - Most aztán lesz végre valami rágnivaló is! Persze a legpuhább falatok a fogatlannak járnak, nem igaz?

És Lovis szarvashúst sütött, szarvashúst füstölt, szarvashúst sózott le, úgyhogy a lesütött tyúk és birkahússal együtt egész télre meglett a hústartalékuk. Ronja szokása szerint az erdőt járta. Nagy volt mostanában a csend ott, de az őszi erdőben is sok szépet és érdekeset talált. A zöld moha nedvesen és puhán simult meztelen talpa alá, az ősz finom illata szállt, és a fák ágain esőcseppek villogtak. Gyakran esett. Nagyon szeretett összekuporodva ülni egy sűrű lombú fenyő alatt és hallgatni, hogy neszez odakünn az eső. Időnként úgy megeredt, hogy az egész erdő suhogott az esőtől, de azt is élvezte. Állatot alig látott. Rókái a lyukban lapultak. De néha alkonytájt eliramló jávorszarvasokat látott, vagy vadlovak legelésztek a fák között. Szeretett volna fogni egy vadlovat, többször is megpróbálkozott vele, de sohase sikerült. Nagyon félnékek voltak, és bizonyára nem lett volna könnyű megszelídíteni őket. Pedig már nagyon szeretett volna lovat. Mondta Mattisnak is.

- Majd ha már elég erős leszel, hogy fogj magadnak egyet - felelte az apja.

Egyszer fogok is, gondolta Ronja. Fogok egy kiscsikót, hazaviszem a Mattis-várba, és megszelídítem, ahogy apa is tette a maga lovaival. Egyébként bámulatosan üres volt az őszi erdő. Megszokott lakói mind eltűntek, bizonyára odúikba, lyukaikba és rejtekeikbe bújtak. Néha, igen ritkán, vérlidércek röppentek alá a hegyekből, de lassanként azok is elnyugodtak, és szívesebben húzódtak meg hegyi barlangjaikban. A szürketörpék se mutatkoztak. Csak egyszer látott Ronja néhányat előkukucskálni egy nagy kő mögül. De a törpéktől nem félt többé.

- Tűnjetek a pokol fenekére! - kiáltott utánuk, és azok halk, rekedt vihogással el is osontak. Birkre egyszer sem bukkant az erdejében. Ennek csak örülni tudott. Vagy talán mégsem? Néha maga sem tudta, hogy áll ezzel. Aztán beköszöntött a tél. Lehullt a hó, jött a fagy, és a zúzmara az ő kedves erdejéből jégerdőt csinált, de olyat, hogy ember annál szebbet nem látott. Ronja sítalpat kötött, és azon siklott mindenfelé, és mikor alkonytájt hazatért, zúzmarás volt a haja, és keze-lába körmei sajogtak a bőrkesztyű és a bőrcsizma ellenére. De se hó, se fagy nem tarthatta őt vissza az erdejétől. Másnap már újra ott volt. Mattis nem látta őt lesiklani a dombról a Farkas-szorító felé, mégis néha elfogta az aggodalom, és mint már annyiszor, Lovisnak sopánkodott:

- Jaj, csak valami baja ne történjék! Jaj, azt nem élném túl!

- Mit siránkozol! - intette le Lovis. - A gyerek sokkal jobban tud vigyázni magára, mint akármelyik rabló, nem mondtam még elégszer?

És Ronja valóban tudott vigyázni magára. De egy nap mégis történt valami, amiről jobb is, hogy Mattis nem szerzett tudomást. Éjszaka friss hó esett, és Ronja összes sínymait befedte. Új síösvényeket kellett törnie, és ez bizony kemény munka volt. A fagytól vékony kéreg képződött a havon, de gyenge volt, lépten-nyomon beszakadt, végül Ronja elunta az úttörést, és úgy döntött, hogy hazaindul. Egy hegygerincre már felküzdötte magát, innen kellett most lesiklania a másik oldalon. Igen meredek volt a lejtő, de a kislánynál ott volt a sítot, hogy fékezzen vele, így hát bátran nekiindult, hogy csak úgy porzott kétoldalt a hó. Egy gödör állta útját, de ő átrepült felette. Hanem a levegőben levált az egyik léce, és amikor talajt ért, a léctelen lába a hó alatt beszorult egy mély lyukba. Látta, hogy léce

egyedül vágat tovább a lejtőn, és eltűnik a szeme elől, maga pedig ott maradt, lába térdig a lyukba szorulva. Először felnevetett, de tüstént elment a jókedve, amikor látta, hogy milyen komoly a dolog, hogy akárhogy rángatja is, nem tudja kiszabadítani a lábát. Motyogást hallott letről a lyukból, és fogalma se volt, honnan ered. Hanem tüstént megpillantott egy falka farmanót kissé odébb felbukkanni a hó alól. Könnyű volt felismerni őket széles, gyapjas farukról, gyűrött pofájukról és bozontos hajukról. A farmanók többnyire békés és jóindulatú lények voltak, a légynek se vétettek, de ezek itt, ahogy ostoba szemükkel bámulták őt, láthatóan haragudtak valamiért. Morogtak és sóhajtoztak, és egyikük komoran megszólalt:

- Miffenének csinyája eztet?

Erre a többiek is tódították:

- Miffenének csinyája eztet? Beszakijja tetőnköt, miffenének, hej, miffenének?

Ronja megértette, hogy a lába az ő földalatti barlangjukba szakadt bele. A farmanók ilyen üregeket szoktak vájni maguknak, ha nem találtak alkalmas faodút a közelben.

- Igazán nem akartam - próbálta békíteni őket. - Segítsetek kiszabadítani a lábamat!

De a farmanók csak bámultak rá és sóhajtoztak, és ugyanolyan komoran motyogták:

- Belóg lába tetőnkön, miffenének csinyája eztet!

Ronja meg mérgeződött:

- Segítsetek inkább kiszabadulnom!

De mintha nem hallották, vagy nem értették volna. Csak bámultak rá bambán, aztán egyszerre eltűntek a hóban. Lentről hallatszott fel bosszús motyogásuk. Majd egyszerre visítani és kiáltozni kezdtek, mintha valaminek megőrültek volna.

- Emmá igen! A böcsöt rá! Emmá igen!

És Ronja megérezte, hogy valami súlyt akasztanak a lábára.

- Nyé csak a picit, gye szépen hintál! - kiáltozták a farmanók. - Nyé a böcsőt! Gye jó ez a rongya láb a tetőnkön!

De Ronjának nem volt semmi kedve ott feküdni hóban, fagyban, hogy az ostoba farmanók bölcsőjét ringassa. Újra próbálkozott, húzta és rángatta a lábát, ahogy csak bírta.

- Nyé csak a picit! Gye szépen ringattya, gye szépen!

A Mattis-erdőn nem szabad félni, ezt számtalanszor hallotta Ronja kiskora óta, és igyekezett is ehhez tartani magát. De néha ez nehéz volt. És most végleg nem ment. Mi lesz, ha nem tudja kiszabadítani a lábát, ha itt fagy meg az éjszaka? Látta a sötét hófelhőket az erdő fölött, megint havazni fog, nagy hó jön! Be fogja temetni őt, és ő ott fekszik holtra fagyva a hó alatt, és a lábán egy apró farmanót ringat tavaszig! És majd jön Mattis, ő talál rá elsőként szegény lányára, aki halálra fagyott a téli erdőn.

- Ne, ne! - sikoltotta. - Segítség! Segítsetek rajtam!

De ki hallhatná meg ebben a kihalt erdőben? Senki, de senki. Tudta jól, de azért csak kiáltozott, ahogy a torkán kifért, amíg be nem rekedt. Akkor meghallotta letről a farmanók bosszús motyogását:

- Elég letyen a böcsődalbú! Miffenének csinyája eztet?

Többet már nem hallott, mert megpillantotta a vérlidércet. Mint egy szép, nagy, fekete ragadozó madár, keringett az erdő felett a magasban, a sötét felhők alatt, majd lejjebb szállt, és egyre közelebb jött. Egyenest Ronja felé zuhant, és a kislány behunyta a szemét. Tudta, hogy vége mindennek. Visítva és kacagva ért földet mellette a lidérc.

- Szép kis embergyerek! - visította gonoszul, és Ronja hajába kapott. - Csak fekszik itt és lustálkodik, hohohohó! Újra kacagott, undok és komisz kacagással.

- Majd lesz munka neked, lesz! Odafönn a hegyekben. Mígnem vér fog folyni! Különben széttépünk, különben szétmarcangolunk! Éles karmaival Ronja felé kapott, bundájába ragadt és rángatta, de a kislány mozdulatlanul lecövekelve ült a hóban, és ettől a lidérc tombolni kezdett:

- Azt akarod, hogy széttépjelek, hogy szétmarcangoljalak?

Ronja fölé hajolt, és fekete, acélkemény szeme kegyetlenül villogott. Újra nekiállt húzni, rángatni és cibálni a kislányt, hogy kihúzza a hóból, végül aztán beleunt.

- Akkor hát hívom a nővéreimet! - sivította. - Reggel magunkkal viszünk. Sohase fogsz lustálkodni többé, soha, soha! Azzal felröppent a fák csúcsai fölé, és eltűnt a hegyek irányában.

Ha reggel jönnek a vérlidércek, gondolta Ronja, úgylis csak egy jégtömböt találnak itt. A farmanók odúja elcsöndesedett odalént. Elnémult az egész erdő, és a közeledő éjszakát várta. Ronja sem gondolt már egyébre. Mozdulatlan feküdt, nem küszködött többé. Hadd jöjjön, hadd jöjjön az utolsó, hideg és magányos éjszaka, amely véget vet az életének. Megindult a hóesés. Nagy pihék hullottak az arcára. Megolvadtak rajta, és összevegyültek a könnyeivel, mert most már sírt Ronja. Mattis és Lovis jutott az eszébe. Sohasem látja már őket, és senki se lesz boldog többé soha a Mattisvárban. Szegény Mattis, bele fog őrülni bánatába! És nem lesz Ronja, aki megvigasztalhatná, mint szokta mindig, ha apjának bánata volt. Nem, sose lesz többé vigasz, soha többé!

Ekkor mintha valaki néven szólította volna. Tisztán és érthetően hallotta, de tudta, hogy ez csak álom lehet. És ettől sírva fakadt. Soha másképp nem szólítja már őt senki, csak álmában. És hamarosan már álmodni se fog többé. De újra hallotta a hangot!

- Ronja, nem kéne még hazamenned?

Vonakodva nyitotta fel a szemét. És ott állt Birk, igen, Birk állt ott sítalpain!

- Lent megtaláltam az egyik sílécet, és ez a szerencséd, másképp itt fekhettél volna, ki tudja meddig! És odaállította az elveszett lécet melléje a hóba.

- Segítsek?

Ronjának eleredtek a könnyei, olyan vad zokogásban tört ki, hogy elszégyellte magát. Úgy zokogott, hogy felelni se tudott, és amikor a fiú lehajolt, hogy fölemelje, átkarolta a nyakát, és kétségbeesetten szipogta:

- Ne hagyj el! Soha többé ne hagyj el!

- Jól van, csak tarts kötéltávolságot! No, engedj már el, és ne bőgj, hadd próbáljalak meg kiszabadítani.

Lecsatolta a lécét, lehasalt a lyuk mellé, és a mélyére nyúlt. Addig-addig kotort és ásott, amíg egyszerre csak - láss csodát! Ronja lába kiszabadult! Csak a manók dühöngtek odalenn, a manóköllyök veszetten sivalkodott.

- Jaj, szegény picike, tele földdel a szemikéje! Miffenének csinyája eztet!

Ronja még mindig zokogott. Birk a sílécét nyújtotta neki.

- Most már hagyj abba, mert így sose érsz haza!

Ronja mély lélegzetet vett. Igen, most már ideje véget vetni a sírásnak. Felcsatolta a sílécet, és próbálgatta, hogy bírja-e a lába.

- Indulhatunk - mondta végül. - Jössz te is?

- Persze, hogy megyek.

Ronja nekilendült, és siklott lefelé a lejtőn, Birk utána. Végig a keserves úton hazafelé a hóviharban, ott siklott mögötte. Ronja sűrűn hátranézett, hogy ott van-e még. Rettegve gondolt rá, hogy egyszerre csak eltűnik, és őt otthagyja egyedül. De a fiú követte őt, kötéltávolságban, amíg a Farkas-szorítóhoz nem értek. Ott el kellett válniuk. Birk onnan titkos utakon jut majd el a Borka-erődbe. Ott álldogáltak a szakadó hóesésben. Búcsúzniuk kellett. Ronjának ez nehezebbre esett, legszívesebben örökre maga mellett tartotta volna a fiút.

- Te Birk - mondta végül -, úgy szeretném, ha a bátyám lennél.

Birk mosolygott.

- Lehetek, ha úgy akarsz, rablólány.

- Akarom, de, csak ha Ronjának szólítasz.

- Ronja, kishúgom - mondta Birk, és eltűnt a kavargó hóesésben.

- Soká elmaradtál ma az erdőben - mondta Mattis, amikor Ronja dermedten a jó meleg kandalló elé telepedett. - Jó volt?

- Igen, egész jó volt - felelte Ronja, és jéggé fagyott kezét a lángok fölé tartotta.

6.

Olyan hótömeg zúdult azon az éjszakán a Mattis-hegyre és a körötte elterülő erdőkre, hogy még a vén Skalle-Per sem emlékezett hasonlóra. Négy ember tudta csak annyira kimozdítani a nagy várkaput, hogy a résein kinyomakodva nekiláthassanak a legnagyobb hótorlaszok eltakarításának. Skalle-Per is kidugta az orrát, és végignézett a hó alá temetett, kopár fehér tájon. A Farkas-szorítót hatalmas hófal zárta el. Ha ez így megy tovább, gondolta az öreg, tavaszig aligha fog áthaladni valaki a hegyszorosban.

- Na, Fjosok - mondta, ha szeretsz havat hányni, most sokáig nem fogsz unatkozni!

Skalle-Per jövendölései általában beváltak, és most sem tévedett. Sok napon és éjen át szünet nélkül hullt a hó. A rablók káromkodva lapátolták, bár annyi haszna volt a nagy hónap, hogy nem kellett a Borka-népség ellen őrt állítani sem a Farkas-szorítóban, sem a Pokoltorkánál.

- Akármilyen cégéres marha az a Borka - mondta Mattis -, akkora marha mégsem lehet, hogy nyakig érő hóban akarjon csatározni!

Mattis sem volt olyan marha, egyébként sem sokat törődött épp most Borkával. Sokkal keserűbb gondja volt annál. Ronja először életében komolyan megbetegedett. A téli erdőben töltött napja után, amely kis híján utolsó napja lett, nagy lázzal ébredt, és roppant csodálkozására semmi kedvet nem érzett fölkelni és szokott foglalatossága után látni.

- Mi van veled, kicsikém?! - kiáltott fel Mattis, és térdre vetette magát kislánya ágyánál.

- Mit mondasz? Csak nem vagy beteg? Tenyerébe fogta kis kezét, és érezte, milyen forró, igen, az egész kislány szinte tüzel! Szörnyen megrémült. Még sose látta őt ilyennek. Ronja születése pillanatától olyan egészséges volt, mint a makk. És most itt fekszik imádott lánya, és ő tudta, mi lesz, pontosan tudta. Elveszti a lányát, Ronja meg fog halni, olyan biztosan érezte, hogy a szíve összefacsarodott. És nem tudta, mihez kezdjen örült bánatában. Legszívesebben a falba verte volna a fejét, és üvöltött volna szokása szerint. De annyi esze volt azért, hogy ne rémítse ilyesmivel halálra a szegény gyereket. Ezért hát csak megsimogatta tűzforró homlokát, és úgy motyogta:

- Nagyon helyes, kicsikém, csak tartsd melegen magad, úgy kell azt, ha beteg az ember.

De Ronja jól ismerte apját, és lázban égve is vigasztalni igyekezett őt:

- Ne butáskodj, apa, semmi az egész. Sokkal rosszabb is lehetne.

De még mennyivel rosszabb, ha a télen át egész tavaszig ott feküdnék a hó alatt az erdőben, gondolta. Újra maga elé képzelte, hogy összetörte volna ez szegény Mattist, és ettől könnyek gyűltek a szemébe. Mattis látta a könnyeket, és azt hitte, hogy már korai halálát siratja a kicsi.

- Meggyógyulsz hamar, virágszám, ne sírj - mondta, és gyorsan lenyelte saját feltörő zokogását.

- De hol lehet az anyád? - kiáltott nagyot, és most már a könnyeit szabadjára engedve rohant az ajtó felé. Hol a csudába lehet ez a Lovis, miért nem készült el máris a lázcsillapító főzetével, amikor a lánya élete egy hajszálon függ?

A juhakolban kereste, de nem volt ott. A juhok éhesen felbőgtek a rekeszükben, bár hamar rájöttek, hogy nem az jött be, akit vártak. Mert ez csak odahajtotta a nagy bozontos fejét a rekesz falára, és olyan vadul zokogott, hogy a szegény jószágok félholtra rémültek. Mattis ott bőgött, míg csak Lovis, ellátván a tyúkokat és kecskéket, be nem lépett az akolba. Akkor nekirontott:

- Asszony, miért nem vagy te a beteg gyermeked mellett?

- Beteg gyermekem van? - csodálkozott Lovis. - Nem is tudtam. De amint a juhokat megettettem...

- Majd én megettetem! Te rohanj a gyerekekhez! - üvöltött fel Mattis, majd szipogva és halkabban hozzátette: - Ha ugyan még életben találsz...

Lovis elsietett, ő meg a sarokból előszedte a kétébe kötött nyírfalombot, és a juhok elé rakta, közben pedig elsírta nekik nagy bánatát.

- Ti nem tudjátok, mi az, ha gyereke van az embernek! Ti nem tudjátok, mi az, elveszíteni a legkedvesebb báránykánkat!

Hirtelen elhallgatott, mert eszébe jutott, hogy tavasszal mindegyik juha báránykát ellett. És mi lett belőlük? Sült és füstölt birkahús majdnem mindegyikből!

Lovis teát főzött gyógyerejű füvekből, és megitta a lányával. Három nap alatt Ronja tökéletesen meggyógyult, Mattis elképedésére és eszeveszett örömére. Újra a régi maga volt, csak kissé töprengőbb és szótlanabb. Az ágyban töltött három nap alatt volt ideje sok minden elgondolkodni. Hogy és mint lesz most? Mármint Birkkel? Van már bátyja, de hol és hogyan és mikor találkozhat vele? Csakis titokban, persze. Hogy is árulhatná el Mattisnak, hogy összebarátkozott egy Borka-rablóval? Mintha egy kalapáccsal vágna fejbe! Még annál is rosszabb lenne, összezúzná teljesen, olyan dührohamot kapna, mint még soha. Ronja felsóhajtott. Miért olyan heves és indulatos az ő apja mindenben? Hogy boldog, vagy dühös, vagy szomorú, szinte egyre megy, olyan hévvel tombolja ki az érzelmeit, hogy egy egész rablóbandának elég volna. Ronja sose hazudott apjának. Legfeljebb elhallgatta előtte, amiről tudta, hogy elszomorítaná, vagy feldühítené. És ha Birkéről beszélne neki, attól egyszerre elszomorodna és feldühödne. Ám hiába minden, ha már bátyja van, vele szeretne lenni, még ha úgy kell is ellopóznia hozzá. Az ám, de hová lopózna ebben a hóban? Az erdőbe el se jutna, hisz a Farkas-szorítót elzárta a hó, és a téli erdő különben is ijesztette egy kissé. Hosszú időre elege lett belőle. A hóvihar fáradhatatlanul süvöltött a Mattis-vár körül. Egyre rosszabb és rosszabb lett a helyzet, végre Ronja belátta, hogy tavaszig sémiképp sem láthatja viszont Birket. Akárha a világ túlsó végén élne! És mindez a hó miatt! Ronja minden új nappal jobban meggyűlölte, és a rablók is szívből utálták. Reggelente egyre többet civakodtak, hogy ki a soros ösvényt lapátolni a forrásig, ahonnan a vizet hordták. Félúton volt ez a Farkas-szorító felé, és bizony kutya nehéz volt odáig ásni a zuhogó hóban, és aztán hazabotorkálni a nehéz vödörrel, hogy elég víz legyen embernek és állatnak.

- Lusták vagytok, mint az ökrök - dohogott Lovis. Csak, ha verekedni vagy rabolni kell, akkor dolgoztok tisztességgel!

És a lusta rablók epedve várták a tavaszt, amikor újra megindulhat a rablóélet. A hosszú várakozást úgy igyekeztek elütni, hogy még több és több havat hánytak, sítalpakat faragtak, fegyvereiket vizsgálták át, lovaikat csutakolták, kockáztak, és rablótáncokat táncoltak meg rablónótákat énekeltek a kandalló előtt, mint mindig. Ronja velük kockázott és táncolt és dalolt, de éppúgy vágyott a tavaszra, mint ők, és a tavaszi erdőre. Akkor majd újra láthatja Birket, beszélhet vele, és megtudhatja tőle, hogy valóban a bátyja akar-e lenni, ahogy a hóviharban ígérte. De várni nehéz volt, és Ronját nyomasztotta a bezártság. Egyre nyugtalanabb lett tőle, és egyre lassabban telt az idő. Ezért aztán egy szép napon lement a földalatti pincejáratokba, ahol már olyan régen nem járt. A régi börtöncellákat nem szerette. Volt jó néhány ott, a sziklákba vájva. Skalle-Per azt állította, hogy nem is ült bennük fogoly ama ősrégi idők óta, amikor még nagyurak és kiskirályok uralkodtak a Mattis-várban, vagyis amióta rablóvár lett belőle. Mégis, amikor Ronja a sötét boltozatok alatt, a dohos hidegben járt, úgy érezte, hogy azoknak a rég halott raboknak a jajszaivaival és sóhajaival vannak átítatva a falak, és meg-megborzongott. Lámpásával bevilágított az üregek sötétjébe, ahol a szerencsétlenek sínylődtek, és még csak reményük sem lehetett, hogy valaha meglátják a nap fényét. Mozdulatlanul állt ott, és szomorúan gondolt azokra a szörnyűségekre, amelyek a Mattis-várban történtek hajdanában. Aztán dideregve összébb húzta farkasbundáját, és tovább-botorkált a hosszú földalatti járatban, amelyből a börtönüregek nyíltak, és amely mindenfelé szétágazott a vár alatt. Erre már járt egyszer Skalle-Perrel. Ő mutatta meg neki, mit művelt a villám, amely születése éjszakáján csapott be a várba. Nemcsak a Pokoltorkát nyitotta meg a vár közepén, hanem mélyen alatta a hegyet magát is kettéhasította, így aztán a földalatti járatokat is elvágta, és nyílásukat kötörmelékkal zárta el.

- Itt vége, innen egy lépést se tovább - suttogta Ronja ugyanazokkal a szavakkal, amelyeket Skalle-Pertől hallott, amikor idáig értek. Hanem valami szeget ütött a fejébe. Tudta, és Skalle-Per is mondta, hogy a kőomladékon túl a földalatti járat folytatódik. Már akkor is bosszantotta, hogy itt nem juthat tovább, és most még sokkal inkább. Mert ki tudja, hogy Birk nem áll-e épp ebben a pillanatban a kőhalom mögött? Töprengve állt, és a kőomladékot bámulta. És már tudta is, mi a teendő.

Ettől fogva jó ideig igencsak ritkán látták Ronját a nagyteremben. Már jókor reggel eltűnt, senki se tudta, hová, és se Mattis, se Lovis nem aggódott miatta. Bizonyára havat lapátol a többiekkel, gondolták, és egyébként is megszokták már, hogy Ronja akkor megy, és akkor jön, amikor kedve tartja. Ronja azonban nem havat lapátolt. Kőtörmelékkel cipelt egész nap, hogy a karja és a háta majd leszakadt. Mikor esténként ágyba vánszorgott, csak egyet tudott biztosan: soha életében követ nem vesz többé a kezébe, se kicsit, se nagyot. Hanem másnap még ki se világosodott igazán, s ő már újra a föld alatt volt. Mint egy megszállott, cipelte a nagyobb darabokat, és vödörszámra hurcolta a törmelékkel. Olyan hevesen gyűlölte, hogy a kőnek meg kellett volna olvadnia tőle. De az sehogyan sem akart megoldadni, ott hevert közönyösen, és a kislánynak kellett vödörszámra elcipelnie és a legközelebbi rabcellába ürítenie.

És eljött a nap, amikor az üreg már megtelt, és az omladék szintje annyira süllyedt, hogy ha keservesen is, de át lehetett rajta kúszni a túloldalra. Már annak, aki át mert kúszni! Ronja érezte, hogy a következő lépéseket alaposan meg kell fontolnia. Merjen-e egyenest behatolni a Borka-erődbe? Mi várhat rá ottan? Fogalma sem volt róla, csak azt tudta, hogy veszélyes útra vállalkozik. De nem volt olyan veszély, amivel ne dacolt volna, csak hogy Birkhez jusson. Úgy vágyódott utána! Maga sem értette, hogy jutott idáig a dolog. Hisz eleinte utálta őt, és az egész Borka-népséggel együtt a pokol fenekére kívánta. És íme most egyéb vágya se volt, mint átkúszni a kőomladék tetején és megkeresni a fiút! Hirtelen fülelni kezdett. A túloldalon közeledett valaki, hallani lehetett a lépteit. Ki más lehetne, mint egy Borka-rabló? Visszafojtotta a lélegzetét, moccanni se mert, csak állt dermedten, és szeretett volna eltűnni, mielőtt az a valaki odaátról észreveszi őt. És az a valaki fütyülni kezdett. Egyszerű kis dallamot fütyült. De hiszen ezt a dallamot ő hallotta már! Igen, Birk fütyörészte, miközben igyekezett őt kiszabadítani a farmanók fogságából! Vajon Birk van odaát, ilyen közel hozzá, vagy az összes Borka-rabló ugyanazt a dallamot szokta fütyülni? Égő vágyat érzett, hogy ezt megtudja, de veszélyes lett volna egyszerűen megkérdezni. Valahogy mégiscsak ki kellett derítenie, ki az a fütyörésző, ezért ő is fütyülni kezdett. Igen halkán és ugyanazt a dallamot. Nagy csönd támadt odaát. Hosszú és nyomasztó csönd, és Ronja felkészült rá, hogy azonnal eliszkol, ha hirtelen egy Borka-rabló rontana rá a kőhalmon át. De ekkor meghallotta Birk hangját. Halk hang volt, kételkedő, és bizonytalanságot árult el.

- Ronja?

- Birk! - kiáltott fel a kislány olyan eszeveszett boldogan, hogy a lélegzete is elakadt. Birk, ó Birk! Elhallgatott, majd halkabban folytatta:

- Még mindig a bátyám akarsz lenni?

Kacagást hallott a törmelékhalom mögül.

- Kishúgom! Olyan jó hallani a hangodat! De látni is szeretnék. Még mindig olyan fekete a szemed?

- Gyere és nézd meg!

De nem szólhatott többet, mert meghallott valamit, amitől elállt a lélegzete, és ami belefojtotta a szót. Hallotta, hogy messze mögötte és fölötte kinyílik a lépcsőfeljárati ajtó, majd hangosan bevágódik, és valaki jön le a lépcsőn. Igen, jön valaki, és neki vége, ha hirtelen ki nem eszel valamit! És vége Birknek is! A léptek egyre közeledtek. Valaki lassan, de tétovázás nélkül jön a földalatti folyosón. Hallotta jól és tudta, hogy ez mit jelent, mégis csak állt ott, a rémülettől mozdulatlanul dermedve. Szinte az utolsó pillanatban tért magához, és suttogva odaszólt Birknek:

- Holnap!

Azzal villámsebességgel a közeledő elé rohant. Akárki legyen is az, fel kell tartóztatni, nehogy fölfedezze, mit művelt ő a kőomladéknál! Skalle-Per volt az, és felderült az ábrázata, amikor meglátta őt.

- Na végre, hogy rád talállok! - szuszogta. - Mi a fészkes lidércnyavalyát csinálsz te itt?

Ronja belekarolt és megfordította az öreget, szerencsére még épp idejében.

- Az ember nem lapátolhat örökké havat! - mondta. - Gyere, már én is szeretnék kijutni innen.

Soha ilyen igazat nem mondott! Hisz csak most döbbedt rá, mit is csinált. Utat nyitott a Borka-erődbe! Ha ezt Mattis megtudná! Igaz, hogy nem szorult egy rókaszuka ravaszága beléje, de azt még ő is megértené, hogy végre itt a lehetőség Borkához hozzáférnie! Erre a megoldásra egyébként ő is rájöhetett volna, gondolta Ronja, de nagy szerencse, hogy mégse jött rá. Mert bármilyen különös legyen is, most már nem kívánta, hogy a Borka-rablókat kiebrudalják a Mattis-várból. Most már csak maradjanak, Birk kedvéért. Birket ne ebrudalja ki senki, és neki mindent el kell követnie, hogy senki se jusson át a Borka-erődbe azon az úton, amit ő nyitott meg. Gondoskodnia kell róla, hogy Skalle-Per se fogjon gyanút. Olyan furfangos képpel lépkedett mellette az öreg! Igaz, hogy neki mindig ilyen a képe, az ember azt hinné, minden titkot ismer. De ha ravasz volt is Skalle-Per, Ronja most az egyszer kifogott rajta. Nem sikerült neki kitudnia a titkát, legalábbis egyelőre.

- Ammár igaz, hogy örökké nem hányhat havat az ember - helyeselt az öreg. - Hanem kockázni éjjel-nappal lehet, nem igaz?

- Igaz bizony, éjjel-nappal lehet, és most különösképpen - felelte Ronja, és sietősen húzta maga után az öreget fölfelé a meredek pincelépcsőn. És egészen a Farkasdalig kockázott Skalle-Perrel. De gondolatai Birknél jártak. Holnap! Ez volt az utolsó gondolata, mielőtt aznap este elnyomta az álom. Holnap!

7.

És eljött a holnap. Birkhez, minél előbb! Ki kellett lesnie a pillanatot, amikor épp egyedül marad a nagyteremben, míg mindenki reggeli tennivalóival foglalatoskodik. Bármely percben betoppanhat Skalle-Per, az ő kérdéseit Ronja szerette volna elkerülni. Enni ráérek majd a föld alatt is - gondolta itt úgysem tudnék nyugodtan lenyelni egy falatot sem. Sietősen egy darab kenyeret dugott a tarisznyájába, egy kis tejet töltött a fakulacsába, és amikor senki sem látta, lelopózott a pincelejáraton. Hamarosan a kőomladéknál állt.

- Birk! - kiáltotta reszketve a gondolattól is, hogy Birk még nincs ott. A kőhalom mögül senki sem felelt, és nagy csalódottságában a kislánynak a könnyei is eleredtek. És ha nem is jön el? Talán elfelejtett mindent, vagy ami még rosszabb, meggondolta magát. Hiszen ő a Mattis-rablókhöz tartozik, a Borkák ellensége, végső soron lehet, hogy Birknek semmi kedve egy ilyen lánnyal szóba állni! E pillanatban valaki hátulról meghúzta a haját. Ronja rémülten felsikoltott. Skalle-Per képes volt utána lopózni, és akkor vége mindennek! De nem Skalle-Per állt mögötte. Birk volt, nevetett, fogai villogtak a sötétben. Többet alig is látott belőle Ronja a kis lámpás fényében.

- Régóta várok rád - mondta Birk. Ronjában hirtelen öröm rezzent: lám, bátyja van, aki sokáig várt a kedvéért!

- Én is rád - felelte. - Azóta, hogy kiszabadítottál a farmanóktól.

Aztán nem tudtak mit mondani, csak álltak ott boldogan, hogy együtt lehetnek. Birk fölemelte a mécsét, és közlelő a kislány arcába világított.

- Fekete még a szemed - mosolygott -, de az arcod sápadtabb kissé. Egyébként semmit se változtál. Ekkor vette csak észre Ronja, hogy Birk viszont annál is inkább megváltozott, mióta utoljára látta. Nagyon lefogyott, keskeny arcában csak úgy fénylettek nagy szemei.

- Mi történt veled? - kérdezte Ronja.

- Semmi. Csak mostanában keveset eszem. Bár még mindig én kapom a legtöbbet az egész Borka-erődben.

Időbe telt, mire Ronja felfogta a hallottakat.

- Azt akarod mondani, hogy nincs elég enivalótok? Hogy nem tudtok jóllakni?

- Jóllakni? Már el is felejtettük, mi az. Nagyon fogytán van nálunk az élelem. Ha nem jön hamar a tavasz, elkotródunk a pokol fenekére. Ahogy kívántad, emlékszel? - nevetett Birk.

- Az régen volt! Akkor még nem volt bátyám. De most már van. Ronja kinyitotta a tarisznyáját, és a fiúnak nyújtotta a kenyeret.

- Egyél, ha éhes vagy. Birk furcsa hangot hallatott, valósággal felsikoltott.

Két markába fogta a két kenyérdarabot, és falt. Mintha Ronja ott sem volna. Egyedül volt, kettesben a kenyerével, és az utolsó morzsaig magába tömte. Akkor Ronja a tejeskulacsot nyújtotta, Birk mohón a szájához kapta, és el sem engedte, amíg egy csepp maradt benne. Csak akkor pillantott Ronjára szégyenkezve.

- Hisz ezt magadnak hoztad!

- Otthon van még bőven - mosolygott Ronja. - Én nem éhezem.

És lelki szemei előtt megjelent Lovis tömött éléskamrája, a pompás kenyerek, a juhsajt, a vaj és a rengeteg tojás, hordók, tele sózott hússal, a tetőről lógó füstölt báránycombok, ládászámra a liszt, kásadara és borsó, mézesköcsögök, kosárszámra a mogyoró és zsákokban a sok fűszernövény, amiket Lovis gyűjtött és szárított a tyúklevéshez. A gondolatára is összefutott a nyál Ronja szájában, milyen pompás szokott lenni anyja tyúklevése a sok téli sózott meg füstölt étel után! De Birkéknél egyszerűen éheznek? Miért? A fiú elmagyarázta.

- Hát tudod, koldusrabló lett belőlünk. Amikor a Borka-erődbe beköltöztünk, nekünk is volt kecskénk meg juhunk. De most már csak a lovaink vannak meg, és azok is messze innen, mert a télre egy parasztgazda gondjaira bíztuk őket, messze, a Borka-erdőn túl. Még szerencse, mert ahogy állunk, már a lovainkat is megettük volna. Lisztből, répából, borsóból meg sózott halból még van egy kevés, de már az is fogytán. Fúj, micsoda telünk volt!

Ronja úgy érezte, ő és a Mattis-vár az oka, hogy Birk éhezik, hogy ilyen soványan és legyengülten áll előtte. De a fiúnak még így is volt kedve nevetni.

- Koldusrablók vagyunk, bizony! Nem érzed, hogy a szagom is olyan, mint egy szutykos koldusé? Vízhez is alig jutunk. Havat kellett olvasztanunk, mert néha kész lehetetlenség volt eljutni az erdőbe és kiásni a patakot a hó meg a jég alól. Aztán fölvenni a kötélletrán egy vödör vizet a tomboló hóiharban! Próbáltál már ilyesmit? Mert akkor tudnád, miért bűzlök úgy, mint egy igazi szutykos rabló.

- A mi rablóink is éppúgy bűzlenek - bizonygatta Ronja, hogy kissé megvigasztalja. Neki magának tűrhető illata volt, mert Lovis minden szombat este lesúrolta őt egy nagy fadézsában a tűz előtt, vasárnap reggel pedig neki is meg Mattisnak is kifésülte a hajából a tetveket. Mattis ugyan kézzel-lábbal tiltakozott a fésülés ellen, mondván, hogy Lovis a tetűkkel együtt a haját is kitépi, de nem ment semmire vele.

- Épp elég nekem tizenkét koszos, tetves rabló - szokta mondani asszonya. - A vezérüket irgalmatlanul kifésülöm, amíg a kezem tartani tudja a tetűfésűt!

Ronja fürkészőn nézte végig Birket a lámpása fényében. Lehet, hogy a tetűi nincsenek kifésülve, de a haja most is úgy simult a fejére, mint egy rézsisak, és a feje olyan szépen állt a keskeny nyakán, egyenes vállalai fölött! Szép bátyám van, állapította meg Ronja elégedetten.

- Nem számít, hogy koldus vagy, szutykos és tetves - mondta kedvesen -, de azt nem akarom, hogy éhezzél.

- Honnan tudod, hogy tetves vagyok? - nevetett Birk. - No persze, az vagyok. De az biztos, hogy a tetveket jobban tűröm, mint az éhezést. Aztán elkomolyodott.

- Bizony, undok dolog éhezni. De azért Undisnak legalább egy kis kenyérhéjat meghagyhattam volna!

- Hozok én többet is - ajánlkozott Ronja, de Birk a fejét rázta.

- Nem lehet, ha kenyérrel állítok be Undishoz, azt is el kell mondanom, honnan szereztem. És Borka eszét vesztené dühében, ha megtudná, hogy kenyeret fogadtam el tőled, és hogy ráadásul még a bátyád is lettem!

Ronja felsóhajtott.

- Csak titokban találkozhatunk majd - mondta szomorúan, és Birk bólintott.
- Úgy van, és én utálok a titkolózást.
- Én is - felelte Ronja. - A sózott hal és a hosszú tél a legutálatosabb dolgok, de még náluk is utálatosabb titkolózni, főleg, ha olyan ostoba az egész.
- De azért ugye, titkolózol? Az én kedvemért? És tavasszal könnyebb lesz, találkozhatunk az erdőben, nem ebben a jéghideg pincelyukban!

Mindketten úgy fáztak, hogy a foguk csattogott, végül Ronja megszólalt:

- Most már mennem kell, mert holtra fagyok.
- De ugye lejössz holnap is? A tetves bátyádhoz?
- Igen, és hozok tetűfésűt meg miegymást.

És szavának állt. Amíg ki nem tavaszodott, minden kora reggel találkozott Birkkel a pincefolyosón, és a Lovis kamrájából csent falatokkal tartotta benne a lelket. Birk néha elszégyellte magát, amiért elfogadja a kislány ajándékait

- Úgy érzem, hogy lopok tőletek - mondta.

De Ronja kinevette.

- Nem vagyok talán rablólány? Akkor meg miért ne rabolnék?

Egyébként is tudta, hogy Lovis készletének jó részét az erdei úton áthaladó kereskedőktől rabolták Mattisék.

- A rabló elveszi, amit akar, kérés és engedély nélkül, engem így tanítottak - mondta. Most legalább hasznát veszem annak, amit tanultam. Ezért hát egyél csak nyugodtan.

Mindennap adott egy-egy kis zsák lisztet meg borsót is a fiúnak, hogy titokban csempéssze Undis készletéhez. Hát eddig jutottam, gondolta, én akarom megmenteni a Borka-rablókat az éhhaláltól! Hű, ha Mattis ezt megtudná.

Birk nagyon hálás volt Ronja bőkezűségéért.

- Anyám naponta elámul, hogy még mindig talál egy kis lisztet meg borsót a ládáiban. Azt hiszi, hogy valami lidércvarázslat van a dologban - mesélte szokott nevetésével

Egyre jobban kezdett hasonlítani régi magához, már nem az éhség csillogott a szemében, és Ronja ennek nagyon örült.

- Ki tudja – folytatta -, lehet valami abban a lidércvarázslatban. Hisz te igazán olyan vagy, mint egy kis lidérc!

- Csak én jó vagyok, és nincsenek karmaim.
- Olyan jó, hogy jobbat még senki se látott ezen a világon! Hányszor fogod még megmenteni az életemet, kishúgom?
- Ahányszor te megmentetted az enyémet. Egymás nélkül nem boldogulnánk, ezt most már biztosan tudom.

- Így igaz! Akár tetszik Mattisnak és Borkának, akár nem.

Mattis és Borka persze nem nyilvánítottak véleményt ez ügyben, mivel fogalmuk sem volt a földalatti testvértalálkozókról

- Jóllaktál? - kérdezte Ronja. - Mert most jövök a tetűfésűvel!

Mint egy fegyvert, úgy csóválta meg a fésűt Birkhez lépve. Szegény Borka-rablók, még egy tetűfésűjük sincs nagy nyomorúságukban! De annyi baj legyen! Ronja örömmel simogatta Birk lány haját, és sokkal gyakrabban fésülgette őt, mint az a tetvek miatt feltétlenül szükséges lett volna.

- Most már olyan tökéletesen tetvetlenítettél - nevetett Birk hogy a további fésülés teljesen fölösleges szerintem.

- Azt majd én mondom meg - mosolygott Ronja, és jó mélyen szántott a fiú hajába fésűjével.

Lassacskán megenyhült a szigorú tél. Apránként olvadozott a hó, és egy napsütéses délben Lovis kikergette rablóit a hóba, hogy a szutyok nagyját ledörzsöljék magukról. Sehogy se volt ez ínyére

a haramiáknak. Fjosok bizonygatta, hogy ez az egészségre ártalmas. De Lovis a sarkára állt. A téli bűznek el kell tűnnie, mondta, még ha mindnyájan belepusztulnak is. Könyörtelenül kizavarta őket, és nemsokára egy tucat visongó, pucér rabló hempergett a Farkas-szorítóra néző domboldal havában. Káromkodtak, mint a jégeső, szidták Lovis kegyetlenségét, de azért derekasan dörzsölgették magukról a szutykot, ahogy megparancsolta nekik. Ki mert volna ellenkezni vele? Csak Skalle-Per nem volt hajlandó hófürdőzni.

- Így is, úgy is meghalok - mondta -, és azt szutykosan is megtehetem.

- Felőlem - vont vállat Lovis. - Hanem előbb nyírd meg legalább a többi bakkecskét.

Erre már szívesen vállalkozott az öreg. Nagyon ügyesen bánt az ollóval, amikor a birkák és bárányok gyapját kellett nyírni, nem esett hát nehezére, hogy a legvadabb bakkecskéék szőrzetét is formásra igazítsa.

- De a megmaradt két hajtincsemhez nem nyúlok! Kár lenne a sok húhóért, úgyis hamar a földben leszek - jelentette ki kopaszodó feje búbját simogatva.

Mattis azonban hatalmas mancsaival felkapta őt a földről.

- Mit fecsegsz itt, öreg, a halálról? Földi életem minden napján velem voltál, vén csont, csak nem képzeled, hogy most se szó, se beszéd, itt hagyhatsz? Még mit nem!

- Jól van, jól, fiacskám, hát majd meglátjuk - motyogta Skalle-Per boldogan és meghatottan.

A nap hátralevő részében Lovis a rablók gönceit sikálta a várudvaron. Az emberek a ruháskamrákból halásztak elő furcsa ruhadarabokat, hogy legyen mibe bújniuk, amíg a holmijuk szárad, leginkább olyan darabokat, amelyeket még Mattis nagyapja zsákmányolt valaha.

- Hogyan tudott épeszű ember ilyen maskarákban parádézni! - motyogta Fjosok egy nagy vörös ingszerű köntösbe bújva. De ő még csak istenesen járt, mert Knotas és Lill-Klippen szoknyákkal és rékklivel voltak kénytelenek megelégedni, mivelhogy a férfiruha már kifogyott, mire rájuk került a sor. Ettől még jobban elzárult a kedvük, de Mattis és Ronja legalább jót mulatott rajtuk.

Hogy embereit kiengesztelje, Lovis tyúklevest tálalt aznap este. Ott ültek mind durcásan a hosszú asztalnál, olyan tisztára sikálva és formásra nyírva, hogy alig ismertek egymásra. Még a szaguk is egészen idegen volt. Hanem amint Lovis tyúklevésének fölséges illata szétáradt az asztal fölött, egyszeriben felhagytak a marcona fickók a duzzogással. És amint belaktak, szokás szerint táncba és énekbe fogtak, de kissé szelídebben, mint máskor. Különösen Knotas és Lill-Klippen óvakodott a hevesebb mozdulatoktól.

És aztán, mint egy diadalkiáltás, eljött a tavasz a Mattis-várat körülölelő erdőbe. Olvadt a hó, és patakokban ömlött le a domboldalakon, utat keresve a hegyi folyóhoz. És a hegyi folyó zúgott és tajtékzott tavaszi mámorában, és minden esése és zuhataga a tavasz nem lankadó, vad énekét harsogta. Ronja minden éber percében és még éjszaka, álmaiban is itta ennek az éneknek a hangjait. A hosszú és szörnyű tél elmúlt, a Farkas-szorító már rég megszabadult a hótól. Most patak csörgedezett benne, és víz fröccsent föl a lovak patái alatt, amikor egy kora reggelen Mattis és emberei átlovagoltak a szűk szoroson. Teli torokból daloltak, és harsányan füttyöreztek, ihajla, újra kezdődhet a szép rablóélet! És most már Ronja is végre eljut az erdejébe, amely után már olyan régóta vágyik! Már régen ott lett volna a helye, hogy lássa, mi történik a fái közt, mióta a hó olvadni és a jég engedni kezdett. Hanem Mattis makacsul otthon tartotta őt. Sok veszély fenyeget a tél végi erdőn, mondogatta, és addig nem engedte szabadon, amíg el nem jött az ideje, hogy embereivel maga is portyára induljon.

- Most már mehetsz - mondta. - De aztán nehogy belefulladás valami alattomos tócsába!

- Igenis belefulladás! - duzzogott Ronja. - Akkor legalább lesz igazi okod sopánkodni!

Mattis szomorúan nézett rá.

- Ronja, kislányom! - sóhajtotta, aztán nyeregbe pattant, rablói élén megindult lefelé a hegyoldalon, és nemsokára eltűnt.

Mire az utolsó ló fara is eltűnt a Farkas-szorító mögött, Ronja nekiiramodott, ő is dalolva és füttyörészve gázolt át a patak jéghideg vizén, aztán ugrált, szökdelt, amíg csak a kis tóhoz nem ért. És

Birk ott volt. Ahogy megígérte. Egy sziklán feküdt, kinyújtózva a napsütésben. Ronja nem tudta, alszik-e, hát egy követ hajított a vízbe, hogy lássa, figyel-e a csobbanásra. Birk meghallotta, és felugorva eléje sietett.

- Régóta várok rád - mondta, és Ronjában megint szétáradt az öröm, hogy bátyja van, aki várt rá és örül, hogy megjött. És Ronja megjött, és hanyatt-homlok vetette magát bele a tavaszba. Minden olyan pompás volt körülötte, ez a nagyszerűség a feje búbjáig eltöltötte, és felvijjogott, mint egy madár, magasan és élesen, és el is magyarázta Birknek:

- Muszáj egy igazi tavaszi visítást kiadnom magamból, másképp szétfeszítene! Figyelj csak! Ugye, hallod a tavaszt?

Hosszú ideig álltak szótlanul, és hallgatták, hogy csivitel, hogy susog, hogy mormol, hogy dalol és hogy csörgedezik az ő erdejük. Minden fája, minden vize és minden zöld csalítja élt, és mindenütt a tavasz egészséges, vad dala zengett.

- Csak állok és érzem, hogy fut ki a tél belőlem - szólalt meg aztán Ronja. - Mindjárt olyan könnyű leszek, hogy felrepülök!

Birk oldalba bökte.

- Csak repülj fel! Odafenn lehet, hogy kóvályog már egypár vérlidérc, beállhatsz közéjük!

Ronja kacagott.

- Majd még meggondolom!

Hanem ekkor meghallotta a vadlovakat. Valahol lenn vágattak a hegyi folyó felé, és Ronjának is futhatnékja támadt.

- Gyere! Úgy szeretnék már egy vadlovat fogni magamnak!

Addig futottak, amíg meglátták őket: sok száz ló vágatott lobogó sörénnyel az erdön át, a föld döngött patáik alatt.

- Medve vagy farkas riaszthatta meg őket - mondta Birk biztosan azért ilyen rémültek.

Ronja a fejét rázta.

- Nem rémültek ezek, csak a telet loholják ki a testükből. Ha belefáradtak és legelni kezdenek, akkor fogok egyet, és hazaviszem a Mattis-várba. Már régen készülök rá.

- És mit kezdesz a Mattis-várban egy lóval? Hisz úgylis az erdőben lovagolnál! Fogjunk inkább egy párat, és akkor együtt lovagolhatunk majd.

Ronja eltűnődött.

- No lám, a Borka-népeknek is lehet sütnivalója.

Helyes, fogjunk hozzá! Leoldotta derekáról a bőrszíjat, Birk is hozott magával egyet, hurkot kötöttek a végükre, és elrejtöztek egy kő mögé a tisztás szélén, ahol a lovak legelni szoktak. Hosszú várakozás elé néztek, de ez nem zavarta őket.

- Olyan jó itt ülni a tavaszban - suttozta Birk.

Ronja lopva rápillantott, és halkán felelte:

- Ezért még jobban szeretlek, Borka fia Birk!

Sokáig ültek ott a tavaszban. Kakukk és rigó feleseltek egymással, és hangjuk betöltötte az erdőt. Újszülött rókakölykök hemperegtek az odújuk előtt, tőlük egy kőhajításnyira. Mókusok szökkentek át a fenyőfák csúcsai között, nyulak szökdécseltek vígan a mohos földön, és eltűntek a csalitban. Egy viselős nőstény vipera nyújtózott el a napon nem messze tőlük. Nem zavarták, és az sem zavarta őket. Minden lénynek kijutott a tavaszból.

- Igazad van, Birk - suttozta Ronja. - Miért is vonszolnék el egy lovat az erdőből, mikor ez az otthona? De lovagolni nagyon szeretnék, és ma lesz a napja, hogy fogok is.

A tisztás egyszeriben megtelt legelésző lovakkal. Nyugodtan lépegettek, és harsogva harapták a friss fűvet. Birk egy pár szép barna növendék lóra mutatott, amelyek a többiektől kissé odébb, együtt legelésztek.

- Mit szólnál azokhoz? Ronja szótlanul bólintott.

Hajításra kész szíj hurkaikkal lopózni kezdtek a kiszemelt állatok felé. Hátulról közeledtek hozzájuk, lassan és hangtalanul, igen lassan, de egyre közelebb. Akkor egy kis gally megroppant Ronja lába alatt, és a lovak azonnal megmeredtek, menekülésre készen. De mivel semmi veszélyes lényt nem láttak, se medvét, se farkast, se hiúzt, se más ellenséget, megnyugodtak, és újra legeléshez láttak. Így tett a két növendék ló is, akiket Birk és Ronja kiszemelt. Amikor kellően megközelítették őket, egymásra néztek, bólintottak, és egyszerre repült a két hurok. A következő pillanatokban csak a két foglyul esett ló vad nyihogása hallatszott és sok száz pata dobogása, amint a többi ló riadt vágásban eltűnt a fák között. Két csődörcsikót fogtak. A két vad növendék csődör hátrarúgott, rángatta és harapdálta a szíjat, és tébolyultan igyekezett szabadulni, amíg Birk és Ronja egy-egy fához kötözték őket. Végül sikerült kipányvázni a foglyokat, s amint ez megvolt, fűgén inaltak a röpködő patáktól biztonságos távolságra. Ott aztán lihegve megálltak, a lovak pedig rugdálóztak és vergődtek, amíg a tajték ki nem verte őket.

- Lovagolni! - sóhajtott Ronja. - Ezek nem egykönnyen fogják engedni, hogy megüljük őket!

Ezt már Birk is megállapította magában.

- Előbb valahogy meg kéne értetni velük, hogy nem akarjuk bántani őket.

- Én már megpróbáltam - mondta Ronja. - Egy darab kenyérrel. És ha nem kaptam volna olyan fűgén félre a kezemet, egypár leharapott ujjamat az övemem fityegve vittem volna haza Mattisnak. Az a gyanúm, hogy nem tette volna őt különösen boldoggá a dolog.

- Az a komisz feléd kapott a fogával, amikor a kenyérrel közeledtél hozzá? Gondolod, hogy tényleg meg akart harapni?

- Kérdezd meg tőle - vetette oda Ronja bosszúsan.

Rosszkedvűen figyelte az ádáz kedvű csődört, amely továbbra is őrjöngve kapálózott.

- Komisz? Látod, ez remek név neki - mondta. Így fogom hívni.

Birk nevetett.

- Akkor te meg az enyémnek adj nevet cserébe.

- Az is éppolyan fene vad állat, mint az enyém. Hívd Fenevadnak!

- Halljátok-e, vadlovak! - kiáltott Birk. - Elneveztünk benneteket. Komisz és Fenevad a nevetek, és most már miénk vagytok, akár tetszik, akár nem.

Komisznak és Fenevadnak minden jel szerint nem tetszett. Rángatták és harapták a pányvát, egyre hátrafelé rugdaltak, ömlött róluk a tajték, és szilaj nyerítésük nagy körben elriasztott minden vadat és madarat. Mire a nap estébe hajlott, lassan elnyugodtak. Mozdulatlanul, fejüket lecsüggesztve álltak a fájuk mellett, és csak néha nyihogtak egyet jámboran és szomorúan.

- Szomjasak lehetnek - mondta Birk. - Itassuk meg őket.

Eloldozták megszelídült lovaikat, és a tóhoz vezették, levették nyakukról a hurkot, hogy könnyebben ihassanak. Hosszan ittak. Aztán csak álltak nyugodtan és derűsen, és álmatagon bámultak a két gyerekre. Ronja megveregette a lova nyakát, mélyen a szemébe nézett, és tudtára adta:

- Ha egyszer azt mondtam, hogy lovagolni fogok, akkor lovagolni fogok, megértetted?

Azzal jól megkapaszkodott a lova sörényében, és fellendült a hátára.

- Rajta, Komisz! - nógatta.

És már repült is nagy ívben fejjel a tóba. Mire felmerült, még épp látta, hogy Komisz és Fenevad teljes vágásban eltűnik a fák közt. Birk a kezét nyújtotta, hogy partra segítse. Egy szót se szólt közben, még rá se nézett. Ronja éppoly szóttanul kászálódott ki a vízből. Megrázkódott, hogy csak fröcskölt róla szanaszét a víz. Felkacagott:

- Ma már aligha lovagolok többet!

- Én sem! - tört ki Birkből is a nevetés.

Leszállt az este. A nap lebukott, jött a tavaszi estszürkület, az a fák között terjengő különös homály, amely nem megy át sötét éjszakába. Az erdőt megülte a csend. A kakukk és a rigó nem feleselt többé. A rókakölykök visszakúsztak az odújukba, a mókuskölykök és a nyúlfiak a fészükbe surrantak, a nőtény vipera a köve alá. Csak a fülesbagoly komor huhogása hallatszott messziről, aztán az is

elnémult. Mintha aludni tért volna az egész erdő. Pedig most ébredezett csak az alkonyi élet. Az alkonyi lényei mocorogni kezdtek. Kúszó, surranó és lopakodó neszekkel telt meg a moha. Farmanók kuncogtak a fák közt, lomha trollok kúsztak a sziklák mögött, szürketörpék rajzottak elő rejtekeikből, és sziszegésükkel ijesztgettek mindenkit, aki a közelükbe tévedt. A hegyekből vérlidércek szálltak alá, az erdő alkonyilényei közt a legijesztőbbek és legádázabbak, és feketén rajzolódtak ki a világos tavaszi alkonyégen. Ronja felnézett és megborzongott.

- Túl sok undok lény nyüzsög már errefelé - mondta. Legjobb lenne hazamennem. Úgyis csuromvizes vagyok és tele kék foltokkal.

- Csuromvizes vagy és tele kék foltokkal - felelte Birk -, de egy egész pompás napot töltöttél a tavaszban!

Ronja tudta, hogy nagyon soká elmaradt az erdőben. S amikor már elbúcsúzott Birtól, azon törte a fejét, mit mondjon majd Mattisnak, hogyan próbálja megértetni vele, hogy késő estig ott kellett maradnia a tavaszi erdőben. De sem Mattis, sem más nem vette észre, amikor beosont a nagyterembe, és nem is törődtek vele. Nagyobb gondjuk és aggodalmuk volt annál. A tűz elé terített prémes bőrön Sturkas feküdt sápadtan és lezárt szemmel. Lovis térdelt mellette, és nyaksebét kötözte éppen. A rablók elszontyolodva álltak körül és nézték őket. Csak Mattis járkált föl-alá, mint egy felbőszült medve, és üvöltve szitkozódott:

- Ó, az a mocsokfajzat Borka, azok a mocsokfajzat rablói! Ó, azok a banditák, a haramiák! De én elkapom őket, egyiket a másik után, és kiszorítom a szuszt belőlük, hogy többé nem mozdítják se a kezüket, se a lábukat! Ó, ó!

Aztán a szavak is cserbenhagyták, csak bömbölt és üvöltött szakadatlanul, amíg Lovis szigorúan Sturkasra nem mutatott. Ebből Mattis megértette, hogy szegény fickónak most nem tesz jót a láрма, és kénytelen-kelletlen elhallgatott. Ronja látta, hogy Mattisból most aligha tudna értelmes szót kihúzni, ezért hát inkább Skalle-Pertől kérdezte meg, mi is történt.

- A Borka-féléket föl kéne akasztani - kezdte az öreg, és aztán el is magyarázta, miért.

- A Rabló-szorosban Mattis és harcra kész legényei lesben álltak, mesélte. Aztán csak úgy áradtak az utazók, kereskedők nagy csomagokkal, élelemmel, prémekkel, és ráadásul egy csomó pénzzel. Annyi eszük se volt, hogy védekezzenek, így aztán hamar megszabadultak a holmijuktól.

- Nem dühöngtek? - kérdezte Ronja elszontyolodva.

- De még hogy, képzeld csak el! Hogy káromkodtak és bőgtek és kapálóztak! De aztán hamar vitték az irhájukat. Most már biztos ott panaszkodnak a várispánnál, a fejemet teszem rá.

Skalle-Per jót vihogott, de Ronja nem látott a dologban semmi vihognivalót.

- Aztán képzeld csak - folytatta az öreg -, ahogy megpakoljuk a lovainkat, és indulnánk haza, jön a Borka meg a bandája, és a részüket követelik a zsákmányból! És lőnek a gazemberek. Sturkas kap egy nyilat a nyakába. No persze mi is lövünk, ketten-hárman is kapnak közülük annyit, mint Sturkas.

Mattis épp az utolsó szót kapta el, és fogcsikorgatva sziszegte:

- Várjatok, ez csak a kezdet! Elkapom én mindegyiket, szép sorjában! Eddig türtőztettem magam, de most aztán vége lesz az egész Borka-bandának!

Ronja ingerülten vágta oda:

- No és ha közben a Mattis-nemzetségnek is vége lesz? Arra nem gondoltál?

- Nem, és nem is akarok, mert az nem történhet meg!

- Azt aligha tudhatod!

Ronja otthagya apját, és leült Sturkas mellé. Megsimogatta a homlokát, és érezte, hogy láztól tüzel. Sturkas felnyitotta a szemét, ránézett, és halványan elmosolyodott.

- Nem lehet engem csak úgy egykettőre leteríteni - mondta halkán és alig érthetően.

Ronja kis kezébe vette a nagy rablókezet.

- Nem bizony, Sturkas - felelte -, téged nem lehet csak úgy egykettőre leteríteni.

Sokáig ült a beteg mellett, és fogta a kezét. Könnyet nem ejtett, de belül, láthatatlanul keservesen sírt.

9.

Sturkas három napig feküdt seblázban, ritkán tért magához, és félrebeszél. De Lovis jártas volt a gyógyítás tudományában, úgy ápolta, mint anya a gyermekét, főzeteivel itatta és borogatta, és mindnyájuk ámulatára a sebesült a negyedik napon talpra állt! Kissé ingatagon járt, de egyébként túrhetően érezte magát. A nyíl az egyik nyakinát érte, és később, ahogy a seb lassan gyógyult, fokozatosan össze is húzódott... Ettől aztán Sturkas feje oldalt hajlott, és úgy festett, mintha csüggedten és bánatosan lógná a fejét, holott éppoly derűs és vidám fickó maradt, mint volt. Cimborái roppant módon örültek, hogy túlélte a veszélyes sebet, és ha néha tréfából Ferdefejűnek szólították, az Strukast egyáltalán nem búsította.

Annál bánatosabb volt Ronja. Mattis és Borka újabb viszálya nagyon megkeserítette az életét. Azt hitte nemrég, hogy ez az ellenségeskedés szép csendben, magától elmúlik, de az ehelyett csak fellobbant, és egyre vészesebb lett. Ha reggelenként Mattis kilovagolt embereivel a Farkas-szorítóhoz, egész nap az járt a fejében, vajon hányan fognak este épségben hazatérni. Csak akkor nyugodott meg, amikor este mind ott ültek a hosszú asztal körül. Másnap azonban újra kezdődött az aggodalom, és végül egy este meg is kérdezte apját:

- Miért törtök te meg Borka egymás életére?

- Kérdezd meg Borkát - felelte apja. - Ő lőtte ki az első nyilat. Erről Sturkas is mesélhet neked.

Hanem most Lovis is kifakadt:

- A gyereknek több esze van nálad, Mattis. Ebből csak vérfürdő és gyász származhat, abból meg mi hasznod lesz?

Mattis feldühödött, hogy Ronja is és Lovis is ellene fordultak.

- Mi hasznom lesz? - kiáltott. - Hogy mi hasznom lesz? Az, hogy Borka eltakarodik végre a Mattis-várból! Ezt nem értitek, ostoba libák?

- És ezt csak vérontással lehet elintézni? Úgy, hogy mind otthagyjátok a fogatokat, mielőtt valamelyik is felülkerekedik? - kérdezte Ronja. - Nincs jobb módja ennek?

Mattis keserű pillantást vetett rá. Nem elég, hogy Lovis örökké a fülét rágja emiatt, még Ronja sem áll melléje? Ezt már nem viselhette el.

- Találj ki te valami jobbat, te nagyokos! Távolítsd el te Borkát a Mattis-várból! Akkor aztán lapulhat tőlem Borka az erdőben a mocskos zshiványaival együtt, mint egy rühes róka, én ugyan békén hagyom őket! Elhallgatott, majd kis gondolkodás után még azt motyogta:

- Bár, ha legalább Borkát meg nem ölöm, megérdemlem, hogy a leghitványabb rablóként emlegessenek!

Ronja mindennap találkozott Birkkel az erdőben. Ez némi vigaszára szolgált. De most már nem tudott olyan gondtalanul örülni a tavasznak, sem ő, sem Birk.

- Tönkretették még a tavaszunkat is ezek a nyakas, ostoba vén rablóvezérek - sóhajtott Birk.

Szomorú, hogy Mattisból nyakas, ostoba vén rablóvezér lett, gondolta Ronja. Az ő Mattisa, az erdők királya, az ő erőssége - miért lett Birk az egyetlen, akihez a gondjaival oda menekülhet?

- Ha nem találtam volna benned bátyámra - mondta -, bizony nem is tudom...

A tónál ültek, a tavasz egész csodálatos nagyszerűsége ölelte körül őket, de ők alig figyeltek rá. Ronja eltöprengett.

- Igaz, hogy ha nem lennél a bátyám, talán nem is törődnék veled, hogy Mattis Borka életére tör. Birkre pillantott és elnevette magát. - Látod, te vagy az oka, hogy ilyen gondokban fő a fejem!

- Nem akarom én, hogy gondban főjön a fejed - felelte Birk -, de hidd el, nekem se könnyebb.

Ott üldögéltek tele gondokkal, de mégis együtt, és ez vigasz volt számukra. Persze a gondok azért gondok maradtak.

- Olyan szörnyű, hogy az ember sose tudja, ki tér haza este élve, és kit hoznak holtan - szólalt meg újra Ronja.

- Eddig még senki se halt meg - felelte Birk -, de csak azért, mert a várispán katonái újra előzőnlötték az erdőinket. Mattisék és Borkáék egyszerűen nem érnek rá egymást gyilkolni, mert a katonák elől kell bujkálniuk.

- Igen, és még ez a szerencsénk - mondta Ronja.

- Ki hitte volna, hogy még a katonák is jók lesznek valamire? - nevetett Birk.

- Így is, úgy is nyugtalanító a helyzet. És nekünk se lesz nyugalmunk soha életünkben, se neked, se nekem.

Felálltak és elmentek megnézni a legelésző vadlovakat Komisz és Fenevad is ott legelt köztük. Birk odafütyentett nekik. Mindkettő felkapta a fejét, mintha kissé töprengtek volna, aztán békésen legeltek tovább. Láthatólag ügyet se vetettek rájuk.

- Szörnyetegek vagytok - kiáltott Birk -, hiába játsszátok meg a kezes bárányt!

Ronja hazakíváncozott. A nyakas, ostoba, vén rablóvezérek miatt képtelen volt nyugodtan ott időzni az erdőben. Aznap is, mint máskor, már jóval a Farkas-szorító előtt elbúcsúzott Birktól, messze a rablók ösvényeitől. Tudták, merre lovagol Mattis az embereivel, és merre lopóznak Borkáék. Mégis örökké aggódtak, hogy valaki meglátja együtt őket Ronja előreküldte Birket.

- Akkor holnap találkozunk - mondta a fiú, és eliramodott.

Ronja még maradt jó darabig, és az újszülött rókakölyköket figyelte. Szökdeltek, játszottak, hogy öröm volt nézni. Ronja most mégsem érzett örömet, arra gondolt szomorúan, vajon lesz-e még valaha minden úgy, mint azelőtt. Ki tudja, talán sosem érzi már magát igazán boldogan az erdőn. Végül hazaindult, és elért a Farkas-szorítóhoz. Joen és Lill-Klippen állt ott őrségben, és a szokottnál derűsebb képet vágta.

- Siess haza, ott aztán megtudod, mi történt - mondta Joen.

Ronját elfogta a kíváncsiság.

- Valami örvendetes dolog lehet, azt látni rajtatok!

- Meghiszem azt! - vigyorgott Lill-Klippen. - Menj és lásd magad!

Ronja futni kezdett. Igazán rám fér, hogy valami örvendetes dolog történjék, gondolta. Hamarosan a nagyterem csukott ajtaja előtt állt, és bentről Mattis hahotáját hallotta. Dörgő, hatalmas hahota volt, Ronja szíve átmelegedett tőle, és egyszeriben elfelejtette minden aggodalmát. Fúrta az oldalát, hogy mi deríthette apját ilyen széles jókedvre. Gyorsan benyitott. Ahogy Mattis meglátta, feléje rohant, karjába kapta, magasra emelte, és forogni kezdett vele, mint az eszement.

- Kicsi Ronjám - üvöltötte -, milyen igazad volt! Nem kell itt vérontás! Most aztán Borka elkotródik a pokolba, mielőtt reggel a csipát kitörölné a szeméből! Úgy bizony!

- Hogyhogy? - ámult Ronja.

Mattis a terem másik végébe mutatott.

- Nézd csak! Nézd, kit csíptem el az imént saját kezemmel!

A nagyterem tele volt az izgatottan üvöltöző és ugrabugráló rablókkal, ezért Ronja először nem is látta, mit mutat apja.

- Képzeld, kicsi Ronjám, csak annyit mondok Borkának: - Na, maradsz, vagy kotródsz? Viszsaadjam a kígyókölyködet vagy sem?

Ekkor meglátta Birket. A túlsó sarokban feküdt, keze-lába összekötve, vér a homlokán és kétségbeesés a szemében, a Mattis-rablók pedig üvöltözve ugráltak körül:

- Hej, kutyakölyök, hej, Borkafi, mikor mégy az apádhoz?

Ronja felsikoltott, és a düh könnyei csordultak ki a szeméből.

- Ezt nem teheted! - kiáltotta, és kis ökleivel csépelte Mattist, ahol érte. - Ezt nem teheted, te szörnyeteg!

Mattisnak torkán akadt a nevetés, elengedte a lányát, hogy az a földre huppant. Elsápadt dühében, és fenyegetően sziszegte:

- Mit nem tehetek én a lányom szerint?

- Megmondom én! - visított Ronja. - Rabolhatsz pénzt és mindenféle holmit, amit csak akarsz, de embert nem rabolhatsz, mert akkor nem vagyok többé a lányod!

- Ki beszélt itt emberről? - kiáltott Mattis olyan hangon, hogy rá se lehetett ismerni. - Egy kígyókölyköt fogtam, egy tetűt, egy rühes kis kutyát, és végre tisztára söpröm atyáim várát. Aztán majd eldöntheted, hogy a lányom akarsz-e maradni vagy sem.

- Szégyelld magad! - kiáltotta Ronja.

Skalle-Per ijedten lépett közéjük. Sose látta még vezére arcát ilyen kőmrevnek, ilyen szörnyűnek, és most megrémült.

- Szabad így beszélni az apáddal? - korholta Ronját, és karon fogta, de a lány kitepte magát a kezéből.

- Szégyelld magad! - kiáltotta újra.

Mattis úgy tett, mintha nem hallotta volna, mintha lánya nem is létezne a számára többé.

- Fjosok - mondta ugyanazon a félelmetes hangon -, siess fel a Pokol torkához, és üzenj Borkának, hogy holnap reggel, amint felkel a nap, ott akarom látni őt. Ajánlom neki, hogy pontos legyen, ezt üzend meg!

Lovis szótlanul állt ott, és fülelt. A homlokát ráncolta, de egy szót se szólt. Végül odament és megnézte Birket. Látva, hogy véres a homloka, hozta a gyógyító főzettel teli agyagkorsót, hogy kimossa a sebet, de Mattis ráüvöltött:

- Hozzá ne nyúlj ahhoz a kígyókölyökhöz!

- Kígyókölyök vagy sem, a sebet ki kell mosnom - felelte Lovis.

És ki is mosta a sebet. Akkor jött Mattis. Elkapta az asszonyt, és akkorát lódított rajta, hogy szinte átrepült a termen, és ha Knotas el nem kapja, az egyik ágy lábának vágódik. Hanem ilyesmit senki sem tehetett Lovissal büntetlenül. És mivel Mattis nem volt a keze ügyében, Knotasnak kent le akkorát, hogy csak úgy csattant. Ezt kapta hálából szegény feje, hogy megmentette őt az ágy lábától.

- Kifelé, férfinépség! - kiáltott most Lovis félelmes hangon. - Kotródjatok a pokolba! Csak bajt keverni tudtok! Te is kotródj, Mattis, hallod?

Mattis sötét pillantást vetett rá. Bárkinek inába szállt volna a bátorsága ettől a pillantástól, de nem Lovisnak. Karba tett kézzel állt, amíg férje és emberei ki nem vonultak a teremből. Mattis a vállán átvetve vitte Birket; a fiú rézszerű haja a szemébe omlott.

- Szégyelld magad, Mattis! - kiabálta utánuk Ronja, mielőtt a nehéz ajtó becsukódott mögötte.

Mattis ezen az éjszakán nem megszokott ágyán aludt, Lovis mellett; hogy hol, Lovis nem tudta.

- Nem is érdekel - mondta.

- Alhattok akár keresztben, akár hosszában.

De nem tudott aludni. Mert hallotta, hogy gyereke kétségbeesetten zokog, és a gyerek nem engedte vigasztalni magát. Ezt az éjszakát egyedül akarta Ronja átélni. Sokáig feküdt ébren, és úgy gyűlölte az apját, hogy a szíve összefacsarodott tőle. Mert nehéz gyűlölni azt, akit az ember világléteében a legjobban szeretett. Ezért volt ez Ronja legnehezebb éjszakája. Aztán végül csak elaludt, de azonnal fölébredt, ahogy világosodni kezdett. Nemsokára fölkel a nap, és akkor neki is ott kell lennie a Pokoltorkánál, hogy lássa, mi történik. Lovis megpróbálta visszatartani, de ő nem engedett. Ballagott, és Lovis is némán ment utána. Ismét ott álltak mind, ahogy már egyszer álltak, mindegyik fél a maga oldalán a Pokoltorkánál, Mattis és Borka teljes kíséretével. Ott volt Undis is, és Ronja már messziről hallotta visítását és átkozódását. Mattist átkozta úgy, hogy szinte izzott körülötte a levegő. De Mattis nem volt hajlandó sokáig hallgatni a gyalázkodást.

- Elhallgattatnád az asszonyodat, Borka? - szólt át. - Jó lenne hallanod, amit mondani fogok.

Ronja apja mögé állt, hogy az ne is lássa őt. Ő maga többet látott és hallott, mint amennyit el tudott viselni. Mattis mellett Birk állt. A keze és a lába nem volt már összekötve, de egy szíj volt a nyakában, és a szíj végét Mattis tartotta, mintha egy kutyát vezetne.

- Kegyetlen ember vagy, Mattis - mondta Borka. - És aljas ember. Hogy engem innen ki akarsz űzni, az érthető. De hogy a fiamra emelsz kezet, és úgy akarsz kényszeríteni, az aljasság!

- Nem vagyok kíváncsi rá, mit gondolsz felőlem - vont vállat Mattis. - Csak arra, hogy mikor szándékozol eltakarodni.

Borka hallgatott, a keserűségtől a szó megakadt a torkán. Hosszan állt némán, végül megszólalt:

- Előbb talánom kell helyet, ahol biztonságban megtelepedhetünk. És ez nem megy máról holnapra. De ha visszakapom a fiamat, szavamat adom, hogy nyár vége előtt elvonulunk.

- Helyes. Én pedig szavamat adom, hogy nyár vége előtt visszakapod a fiadat.

- Én úgy értettem, hogy most adod vissza.

- Én pedig úgy értettem, hogy nem adom! De vannak jó börtöncelláink a Mattis-vár mélyén. Ne félj, lesz tető a fiad feje fölött, ha esőre fordul a nyár, ezt vigaszodra mondom.

Ronja halkán felnyögött. Kegyetlenül kifundálta ezt az apja: „Borka tűnjön el azonnal, mielőtt a csipát kitörölheti a szeméből”, ahogy mondta. Különben Birket egy börtönüregbe zárják a nyár végéig. De addig ott nem bírja ki élve! Meghal, és neki nem lesz bátyja többé! És apja se lesz többé, akit szerethetne. Ez is fájt neki. Szerette volna Mattist megbüntetni ezért és azért is, hogy nem lehet többé a lánya neki. Ó, hogy kívánta, hogy apja is úgy szenvedjen, ahogy ő, milyen forrón vágyott rá, hogy bár tönkre tudná tenni kegyetlen terveit! És már tudta is, hogyan. Tudta, mit tegyen. Hísz egyszer már megtette! Akkor nagy dühében sikerült, de nem volt-e most szinte magánkívül? Valósággal önkívületben rugaszkodott neki, és átröppent a Pokoltorka felett. Mattis ennek láttára elbődült, mint egy halálos veszélybe került vadállat. Embereiben megfagyott a vér, ilyet még ők se hallottak tőle. És ott látták Ronját, az ő Ronjájukat a szakadék túloldalán, az ellenségénél! Semmi sem történhetett volna ennél szörnyűbb és ennél felfoghatatlanabb! A Borka-rablók számára éppoly felfoghatatlan volt az egész. Úgy bámultak Ronjára, mintha egy vérlidérc csapott volna le közéjük váratlanul. Borka is döbbenetben állt, de elsőnek ő tért észhez. Felfogta, hogy itt történt valami, ami teljesen megváltoztatja a helyzetet. Mattis lánya, ez a kis vérlidérc ideröppent, és ezzel őt kihúzta a csávából. Fel se tudta fogni, mi vitte rá a lányt erre az esztelen ugrásra, de mindenesetre gyorsan egy szíjat vetett neki is a nyakába, és közben jót kuncogott. Aztán odakiáltotta Mattisnak:

- Nekünk is vannak földalatti börtöncelláink ezen az oldalon. Lányodnak is lesz tető a feje fölött, ha esőre fordul a nyár. Ezt vigaszodra mondom!

De Mattis vigasztalhatatlan volt. Úgy állt ott, mint egy halálra sebzett medve, és súlyos teste ingott, mintha valami elviselhetetlen kint próbálna csillapítani vele. Ronja elsírta magát, ahogy ránézett. Mattis már elengedte a fiú nyakára vetett szíj végét, de Birk nem mozdult, sápadtan és összetörten állt, látva a síró Ronját a szakadék túloldalán. Undis a kislányhoz lépett és megbökte.

- Sírj csak! Én is sírnék, ha ilyen szörnyeteg volna az apám!

De Borka rákiáltott, hogy kotródjék a pokolba, ne ártsa bele magát a férfiak dolgába. Ronja maga is szörnyetegnek nevezte az apját az este, most mégis szerette volna megvigasztalni azért, amit ellene tett, és amivel olyan látható szenvedést okozott neki. Lovis is segíteni szeretett volna a férjének, mint mindig, ha bajban volt. Melléje lépett, de Mattis észre se vette. Semmit se vett észre. Most egy szál magában volt az egész világon. Akkor Borka átkiáltott neki:

- Hallod-e, Mattis, visszaadod a fiamat vagy sem?

De Mattis csak állt ott tétován és nem felelt. Borka megismételte:

- Visszaadod a fiamat vagy sem?

Végre Mattis magához tért.

- Vissza hát - felelte egykedvűen. - Amikor akarod.

- Én pedig most akarom, nem a nyár végén!

Mattis bólintott.

- Amikor akarod, megmondtam.

Ezt úgy mondta, mint akire nem tartozik többé a dolog. Borka vigyorogva felelt:

- Te pedig ugyanakkor visszakapod a te gyerekedet. A cserekereskedés az cserekereskedés, te csak értesz hozzá, vén csirkefogó!

- Nekem nincs gyereke - mondta Mattis tompán.
Borka vigyora lehervadt.
- Mit beszélsz? Ez meg micsoda új fifika?
- Gyere át és megkapod a fiadat. Nekem azonban nem adhatsz vissza semmiféle gyereket. Mert nekem nincs gyereke.
- De van nekem! - kiáltott Lovis akkorát, hogy a bástyafalról felröppentek a varjak. - És azt a gyereket én vissza akarom kapni, megértetted, Borka? Azonnal!
Végigmérte Mattis.
- Még akkor is, ha a gyerek apjának az agyára ment valami - tette hozzá.
Mattis elfordult, és nehéz léptekkel otthagya őket.

10.

Mattis a következő napokban nem mutatkozott a nagyteremben, és a Farkas-szorítónál sem volt jelen a gyermekcserénél. Lovis ment el, hogy lányát átvegye. Kíséretét Fjosok és Joen alkotta, és vitték Birket magukkal. Borka és Undis már a Farkas-szorító mellett várt rájuk az embereikkel, és Undis, amint Lovist megpillantotta, dühösen és diadallal kiáltotta oda:

- A gyermekrabló Mattis ugye szégyell mutatkozni!

Lovis nem méltatta válaszra. Magához ölelte Ronját, és szerette volna minél hamarabb, szóváltás nélkül elvinni őt haza. Sokat törte tegnap óta a fejét, miért adta magát a lánya önként Borka kezére, de most a találkozáskor megsejtett valamit. Ronja és Birk úgy meredt egymásra, mintha csak ők ketten lennének a Farkas-szorítóban, sőt az egész világon, csak a vak nem látta, hogy a két gyerek összetartozik. Undis is azonnal észrevette ezt, és nem volt ínyére a felfedezés. Indulatosan rántotta magához a fiát.

- Mi dolgod neked azzal a lánnyal?

- Ő a húgom - felelte Birk. - És megmentette az életemet.

Ronja sírva simult Lovishoz.

- Ő meg az enyémet - szipogta.

Borka agyát előntötte a vér.

- Micsoda? Az én fiam a hátam mögött a halálos ellenségem kölykével trafikál?

- Ő a húgom - ismételte meg Birk, és csak Ronját nézte.

- A húga! - visított Undis. - Tudja azt jól mindenki, mi lesz az ilyesmiből pár év múlva!

Megragadta Birket, hogy elvonszolja.

- Ne nyúlj hozzám! - kiáltott Birk. - Megyek magam is, nem tűröm, hogy rángass!

Azzal sarkon fordult és elindult. Ronja jajkiáltása szállt utána:

- Birk!

De ő csak ment, s csakhamar eltűnt. Mikor Lovis kettesben maradt Ronjával, kérdezgetni kezdte őt, de nem sokra ment vele, Ronja csak ennyit mondott:

- Ne szólj hozzám!

Lovis nem erőltette a dolgot, és hallgatva mentek hazáig. A nagyteremben Skalle-Per úgy fogadta Ronját, mintha halálos veszedelemből szabadult volna.

- Csakhogy élve látlak! - kiáltotta. - Szegény kicsikém, hogy aggódtam érted!

De Ronja kikerülte, némán az ágyába feküdt, és összehúzta az ágyfüggönyt.

- Csupa nyomorúság a Mattis-vár - csóválta a fejét szomorúan az öreg, és sűgva szólt Lovishoz:

- Mattis az én hálókamrámban van. Csak fekszik, és a semmibe mered, és egy árva szót se szól. Nem hajlandó fölkelni, sem enni. Mihez kezdjünk vele?

- Majd előjön, ha elég éhes lesz - vont vállat Lovis.

De azért őt is csak aggasztotta a dolog, és a negyedik nap reggelén beállított Skalle-Per hálókamrájába.
- Gyerünk enni, Mattis! - szólt ellentmondást nem tűrő hangon. - Ne makacskodj! Mindenki a nagy asztalnál ül és rád vár!

Mattis végül felkászálódott és jött, komoran és úgy lesoványodva, hogy alig ismertek rá. Egyetlen szó nélkül ült az asztalhoz, és evéshez látott. Emberei is hallgattak. Soha ilyen csönd nem volt még a nagyteremben. Ronja a szokott helyen ült, de Mattis nem nézett feléje. Ő is óvakodott apjára nézni. Csak lopva küldött feléje egy oldalpillantást, de az a Mattis, akit látott, egyáltalán nem hasonlított apjához, akit eddig ismert. Igen, minden olyan más volt most és olyan szörnyű! Legszívesebben felugrott és eltűnt volna, hogy ne kelljen ott lennie, ahol Mattis van, hogy valahol egyedül elbújhasson. De képtelen volt rászánni magát, csak ült, és nem tudta, mit kezdjen nagy bánatával.

- Jóllaktatok, dalos pacsirták? - kérdezte Lovis mogorván, mikor a reggelin túlestek.

Ekkora csendet képtelen volt elviselni. A rablók felálltak, motyogtak valamit, és amilyen gyorsan tudtak, osontak ki a lovaikhoz, amelyek már négy napja rostokoltak az istállókban. Amióta a vezér csak heverészett Skalle-Per hálókamrájában, és a falat bámulta, nem vonulhattak ki portyára. Ezt pedig nagyon fájlalták, mert ezekben a napokban a szokásosnál jóval több utazó vonult át az erdővidéken. Mattis egy árva szó nélkül hagyta ott a nagytermet, és aznap színét se látták többé. Ronja pedig újra az erdő felé vette sietős útját. Az elmúlt három nap is kinn járt, Birket kereste, de a fiú nem jött. Vajon miért nem? Mit csináltak vele? Talán bezárták, hogy ne mehessen ki az erdőre találkozni vele? Szörnyű volt a várakozás ilyen bizonytalanságban. Hosszan elüldögélt a tónál, és most is körülvette őt a tavasz nagyszerűsége. De Birk nélkül nem lelt örömet benne. Visszaemlékezett most arra az időre, amikor még egyedül volt, és az erdő elég volt neki. Milyen távolinak érezte most ezt az időt! Azóta szüksége van Birkre, hogy mindent megoszson vele. Úgy látszik, nem jön ma sem, gondolta, és a hosszú várakozást elunva felállt, hogy hazainduljon. És mégis eljött! Felcsendült füttyjele a fenyők közt, és Ronja az örömtől eszelősen rohant feléje. Ott volt Birk! Egy jókora batyu volt a hátán.

- Kiköltözöm az erdőbe - mondta. - Nem lakhatok tovább a Borka-erődben.

Ronja hökkenten bámult rá.

- Miért nem?

- Mert én már csak olyan vagyok, hogy nem tűröm akármeddig a szidást és gyalázkodást. Három nap alatt elegendő lett belőle.

Mattis némasága rosszabb, mint a szidás és gyalázkodás, gondolta Ronja. És már tudta is, mit kell tennie, hogy elviselhetetlen helyzetéből szabaduljon. Birk megtette, miért ne tehetné meg ő is?

- Én is otthagynom a Mattis-várat - vágta rá hevesen. - Ott én! Ott bizony!

- Én barlangban születtem - felelte Birk -, és könnyedén el is lakom egy barlangban. De te máshoz szoktál!

- Veled ellakom akárhol! Különösen a Medvebarlangban!

Sok barlang volt a környező hegyekben, de a Medvebarlangnak nem akadt párja. Ronja jóval régebről ismerte, mint ahogy maga kószálni kezdett az erdőben. Mattis mutatta meg neki, mikor még egészen kicsi volt. Fiúkorában Mattis gyakran tanyázott benne. Persze csak nyaranként. Télen medvék alszanak benne, figyelmeztette őt Skalle-Per, és ő ezért nevezte el Medvebarlangnak - ez a név aztán rajta is ragadt. A Medvebarlang a hegyi folyóra nyílt, magasan fölötte, két hegyfal között. A hegyoldalban levő hosszú kiugrón lehetett odajutni, amely igen keskenyen kezdődött, és kissé veszélyesnek látszott, de a barlang előtt sziklaterasszá szélesedett ki. Itt, magasan a zúgó folyó fölött jó volt ülni és figyelni, ahogy a hajnal egész pompájában felragyog a hegyek és erdők felett. Ronja többször is megtette már ezt, és tudta, hogy a barlang valóban lakható.

- Késő este eljövök én is a Medvebarlanghoz - mondta. - Ott leszel?

- Hol lennék máshol? - mosolygott Birk. - Ott leszek és várok rád.

Lovis azon az estén elénekelte a Farkasdalt Ronjának, ahogy mindig is elénekelte a nap végén, akár vidám, akár szomorú nap ért véget. De aznap este Ronja arra gondolt, hogy utoljára hallja, és ez nyomasztó gondolat volt. Nehéz volt elhagynia anyját, de még nehezebb volt, hogy nem apja lánya többé. Ezért kell innen elmennie az erdőbe, még ha soha többé sem hallgathatja is a Farkasdalt. És mindjárt eljön a pillanat. Mihelyt Lovist elnyomja az álom. Ronja az ágyában feküdt, és várakozás közben a tüzet bámulta. Lovis nyugtalanul forgolódott az ágyában. Végül elnyugodott, és egyenletes szuszogása elárulta, hogy alszik. Ronja akkor felkelt, és a tűz pislá fényénél alvó anyját nézte.

- Drága Lovis - gondolta - talán viszontlátjuk még egy, mást, talán nem. Lovis kioldott haja szétterült a párnán. Ronja egy ujjával óvatosan megsimogatta a vörösésbarna fürtöket. Igazán az ő anyja alszik ott? Olyan, mint egy elfáradt gyermek, és magányos is, hogy nincs mellette Mattis az ágyon. És most még a lánya is otthagyni készül!

- Ne haragudj - suttogta Ronja. - Nem tehetek mást.

Nesztelenül kiosont a nagyteremből, és a ruháskamrában fölvette jó előre összekészített és elrejtett batyuját. Nehéz volt, alig bírta. Amint a Farkas-szorítóhoz ért, lekanyarította a válláról, és Tjegge meg Tjorm lába elé dobta. Ők örködtek azon az éjszakán. Nem mintha Mattis az utóbbi napokban sokat törődött volna vele, hogy öröket állítson, de Skalle-Per nagy buzgalommal gondoskodott erről is. Tjegge rámeredt Ronjára.

- Hát te meg hova a hétfarkú sistergős istennyilába mégy az éjszaka közepén?

- Kiköltözöm az erdőbe - felelte Ronja. - Mondd meg Lovisnak.

- Miért nem mondd meg neki te magad?

- Mert akkor nem engedne el. És én nem akarom, hogy bárki is visszatartson.

- És mit fog szólni apád? - kérdezte Tjorm.

- Apám? - Ronja elgondolkodott. - Hát van nekem apám?

Búcsúra nyújtotta a kezét.

- Adjátok át mindenkinek az üdvözetemet. Skalle-Pert ki ne felejtsetek! És gondolatok néha rám, amikor táncoltok és énekeltek.

- Nem hiszem, hogy sok tánc lesz ezután a Mattis-várban - mondta Tjegge komoran.

Ronja a vállára kanyarította a batyuját.

- Mondjátok meg Lovisnak, hogy ne sokat búsuljon és aggódjon miattam. Az erdőben megtalál, ha akar.

- És mit mondjunk Mattisnak? - kérdezte Tjorm. - Semmit - sóhajtotta Ronja, és elindult.

Tjegge és Tjorm szótlánul állt, és követték őt a tekintetükkel, amíg el nem tűnt az ösvény kanyarulatában. Sötét éjszaka volt már, a hold magasan állt az égen. Ronja a tó partján megállt pihenni, egy kőre ült és hallgatta, milyen csend üli meg az ő erdejét. Fülelt, de csak a nagy csendet hallotta. Tavaszi éjeken az erdő mintha tele volna titkokkal, varázslatokkal, csodaszerű és ősrög dolgokkal. És veszélyekkel is persze, de Ronja nem félt.

- Csak a vérlidércekkel ne akadjak össze - gondolta egyébként olyan biztonságban vagyok itt, mint a Mattis-várban. Az erdő az otthonom, ahogy mindig is az volt, és még inkább most, amikor semmi más otthonom nincs többé.

Feketén terült el a tó, de a sötét vízen a holdfény egy keskeny csíkja futott keresztül. Szép volt, Ronja örömmel nézte, és arra gondolt, milyen csodálatos, hogy az ember egyszerre képes örülni és búsulni. Búsult Mattis és Lovis miatt, de örült mindannak a varázslatos szépségnek, ami a tavaszi éjben körülölelte. És ezután itt fog élni az erdőben. Birkkel. Most jutott csak eszébe, hogy hiszen a fiú vár rá, ő meg itt ábrándozik! Felállt, és vállára vette a batyut. Hosszú út várt még rá, és ösvény sem vezetett arrafelé. Ő azért tudta az irányt. Éppúgy, ahogy az erdő állatai ismerték. És ahogy az erdő összes farmanói, trolljai és szürketörpéi tudják. Nyugodtan baktatott hát a holdfényes erdőn át, a szálas fenyők között, mohában és kökénybokrokon át, ingoványok mellett, amelyekből vízitorma illatozott, és fekete, feneketlen lápok szegélyén, ledől, mohos fatörzseken mászott, és sustorgó patakokon

gázolt keresztül, szinte toronyiránt vágott át az erdőn a Medvebarlang felé, és sehol sem tévesztette el az utat.

A holdfényben trollokat látott táncolni egy dombtetőn. Skalle-Pertől tudta, hogy a trollok csak holdfényben táncolnak. Megállt kissé, és rejtekhelyéről megleste őket. Igen különös tánc volt. Hangtalanul és esetlenül billegtek körbe, és furcsán dunnyogtak hozzá. Ez az ő tavaszi daluk mesélte Skalle-Per, és megpróbált trollmódra dalt dűnnyögni neki. De az bizony nem hasonlított ahhoz, amit itt hallott, ehhez a tompa, ősrög és szomorkás dalhoz. Skalle-Perről hamarost eszébe jutott Mattis meg Lovis is, és attól megsajdult a szíve. Hanem azt is elfelejtette, amikor végre a barlang közelébe ért, és meglátta a tüzet. Igen, Birk tüzet gyújtott a barlang előtti sziklateraszon, hogy ne fázzanak a hideg tavaszi éjjel. A tűz lobogott és fénylett, már messziről meglátta, és eszébe jutott, amit Mattistól hallott: „Ahol otthon van, ott tűz is van!” Akkor hát ahol tűz van, ott van otthon is, gondolta Ronja. A Medvebarlangban otthon leszünk! És Birk ott ült békésen és nagy nyugalomban a tűznél, és nyárson sült húst evett. Egy bot hegyére tűzve neki is nyújtott egy húsdarabot.

- Régóta várok rád - mondta. - Gyere, egyél, mielőtt a Farkasdalt elénekled.

11.

Ronja megpróbálta elénekelni a Farkasdalt Birknek, amikor fenyőgallyakból vetett ágyukra lefeküdtek. De amint eszébe jutott, hogyan szokta Lovis énekelni neki meg Mattisnak, amikor még minden a régi mederben folyt a Mattis-várban, a vágyódás úgy összeszorította a mellét, hogy képtelen volt folytatni. Birket egyébként is elnyomta az álom. Egész nap, amíg rá várt, keményen dolgozott, hogy kitakarítsa a barlangot a mackók után, akik ott teleltek át. Tűzhöz való száraz fát meg ágyának való fenyőgallyakat hurcolt ide az erdőből. Fárasztó napja volt, nem csoda, hogy hamar elaludt. Ronja ébren feküdt. Sötét és hideg volt a barlangban, de nem fázott. Birtól kapott egy kecskebőrt, hogy a fenyőgallyakra terítse, otthonról pedig elhozta a mókusbőr takaróját. Puha és meleg volt, jólesett beleburkolózni. A hideg miatt hát nem kellett virrasztania. Mégis kerülte az álom. Sokáig feküdt ott, és nem volt olyan boldog, mint szeretett volna lenni. De a barlang nyílásán át látta a világos, hűvös tavaszéji égboltot, és a mélyből hallotta a hegyi folyó zúgását, és ez segített kissé. Ugyanez az ég borul a Mattis-vár fölé, gondolta. És ugyanennek a folyónak a zúgását hallgattam odahaza. És végül elaludt. Mindketten arra ébredtek, hogy a nap felbukkan a túlparti hegyek fölött. Lángvörösen bontakozott ki a hajnali ködből, és mint egy hatalmas parázs világitotta be a közeli és távoli erdőket.

- Kékre fagytam - vacogott Birk. - De hajnalban van a leghidegebb, azután egyre melegebb és melegebb lesz. Nem vigasztaló ezt tudni?

- Egy jó tűz jobban vigasztalna - felelte Ronja maga is dideregve.

Birk felélesztette a hamu mélyén szunnyadó parazsat. Odaültek a tűzhöz, kenyeret ettek, és megitták a kecsketej maradványát Ronja fakulacsából. Az utolsó korty után Ronja megjegyezte:

- Mostantól aztán csak forrásvizet ihatunk, semmi mást.

- Nem fogunk meghízni tőle - felelte Birk. - De nem is halunk bele.

Egymásra néztek, és elnevezték magukat. Nehéz élet vár rájuk a Medvebarlangban - jól tudták -, de ez nem vette el a kedvüket. Ronja már nem is emlékezett rá, hogy búsult az éjszaka. Jólaktak, felmelegedtek, ragyogott a reggel, és ők szabadok voltak, mint két madár. Mintha csak most fogták volna ezt fel teljességgel. Mindaz, ami az utóbbi időkben olyan súlyosan nehezedett rájuk, messze mögöttük volt már, el akarták felejteni, soha többé nem akartak emlékezni rá.

- Ronja! - kiáltott fel Birk. - Tudod-e, mennyire szabadok vagyunk? Csak kacagni lehet tőle!

- Igen, és ez itt a mi birodalmunk - felelte Ronja. - Senki el nem veheti tőlünk, senki el nem űzhet minket belőle!

Üldögéltek a tűznél, a nap feljebb kúszott az égen, alattuk zúgott a folyó, és körülöttük az erdő ébredezett. A fák koronája halkán ingott a reggeli szélben, kakukkok szóltak, egy közeli fán harkály kopácsol, és a túlparton egy rénszarvascsalád jelent meg az erdő szélén. És ahogy ott ültek, úgy érezték, hogy mindez az övék, a folyó, az erdő és minden eleven élet benne.

- Fogd be a füledet, mert most jön az én harci üvöltésem! - mondta Ronja.

És üvöltött is, hogy csak úgy visszhangzottak a hegyek.

- Én csak egyet szeretnék - mosolygott Birk -, hogy még idejében el tudjam hozni a számszeríjamat, mielőtt a vérlidérceket idecsalja a visításod.

- Elhozni... honnan? - ámult Ronja. - A Borka-erődből?

- Dehogyan, a vár alatti erődből. Egyszerre nem tudtam mindent idecipelni. Egy odvas fában elrejtettem ezt-azt, amire itt szükségünk lesz.

- Mattis nekem még nem akart számszeríjat adni - mondta Ronja -, de egyszerű íjat faragok magamnak, ha megkapom a késedet.

- Meg, de, csak ha nagyon vigyázol rá. Az a legnagyobb kincsünk, ne felejtsd el. Kés nélkül nem boldogulunk az erdőben.

- Van még egy és más, ami nélkül nem boldogulunk, például vödör nélkül hogy hozunk vizet? Erre nem gondoltál?

Birk nevetett.

- Gondoltam bizony. De a gondolatban nem lehet vizet hozni.

- Azért szerencse, hogy én tudok szerezni vödröt.

- Honnan?

- Lovis gyógyforrásától. Az erdőben, a Farkasszorító alatt van. Tegnap leküldte Sturkast gyógyvízért, mert Skalle-Pernek fáj a gyomra. Sturkast megkergette egypár vérlidérc, és vödör nélkül loholt haza. Ismerem Lovist, ma biztosan érte küldi, de ha sietek, talán előtte odaérek.

Mind a ketten siettek tehát. Könnyedén futották végig a hosszú utat az erdőn át, és elhozták, amiért mentek. Jó időbe telt, mire visszaértek a barlanghoz, Ronja a vödörrel, Birk a számszeríjjal és a többi elrejtett holmival. Szép sorban kirakott mindent a sziklateraszra, hogy megmutassa Ronjának, mi mindenük van. Egy fejsze, egy fenőkö, egy kis bogrács, horgászhaló, madárcaapdák, nyílveszők a számszeríjhoz, egy rövid lándzsa - csupa szükséges dolog az erdei élethez.

- Látom, tudod, mire lesz szükségünk nekünk, erdőlakóknak - mondta Ronja -, hogy ennivalót tudjunk szerezni és megvédeni magunkat a vadállatoktól.

- Tudom bizony - felelte Birk. - Hanem azért...

Nem folytathatta, mert Ronja karon ragadta, és rémülten suttozta:

- Pszt! Valaki van a barlangban!

Visszafojtott lélegzettel füleltek: igen, van a barlangjukban valaki, aki ügyesen belopódzott, amíg ők odajártak. Jól hallották, hogy valaki mozog odabenn, és komisz érzés volt nem tudni, kicsoda. A hang után ítélve többen is lehettek. Ki tudja, nincs-e tele a barlang lidércekkal, akik csak azt lesik, mikor ronthatnak rájuk kimeresztett karmaikkal? Végül már nem bírták tovább a várakozás feszültségét.

- Gyertek elő, vérlidércek - kiáltott be Birk -, ha meg akartok ismerkedni az erdő leghegyesebb lándzsájával! De senki sem jött elő, helyette dühödt suttozás hallatszott ki:

- Emberek itt, a szürketörpék erdejében! Szürketörpék, ide mind! Üssük és marjuk!

Ronját előntötte a mérge.

- Kifelé, nyavalyások! - üvöltötte. - Kotródjatok a pokol fenekére, de azonnal, mert minden szál szőrötöket kitépem!

Csak úgy özönlöttek ki a barlangból a szürketörpék. Sziszegtek és fújtak Ronja felé, de ő visszasiszegett nekik, Birk pedig meglóbálta a lándzsáját. Erre aztán nekilódultak a hegyoldalon. Kúsztak, másztak, csimpaszkodtak a meredélyen lefelé a folyóhoz. Sokan nem bírtak megkapaszkodni,

és dühösen visítva potyogtak a zuhogóba, egész rajnyi törpét sodort lefelé a tajtékozó víz. Nagy keservesen végül mind partra kászálódtak.

- Azért úszni tudnak ezek a szörnyetegek - állapította meg Ronja.

- És kenyeret zabálni is - tette hozzá Birk, amikor a barlangba bemenne látták, hogy a törpék egy cipót eltüntettek a készletükből. Több gatzettre már nem maradt idejük. De így is elég baj volt, hogy itt jártak.

- Nem lesz ez jó - csóválta a fejét Ronja.

- Nemsokára az egész erdő visszhangzik a fecsegésüktől, és a legutolsó vérlidérc is tudni fogja, hol vagyunk.

A Mattis-erdőben azonban nem szabad félni; Ronja ezt hallotta egészen kicsi kora óta. Előre siránkozni pedig ostobaság, ebben mindketten egyetértettek. Ezért hát nyugodtan elrendezték élelemkészletüket, fegyvereiket és szerszámaikat a barlangban. Aztán vizet hoztak az erdőből egy közeli forrásból, hálót raktak a folyóba, és lapos köveket cipellek fel a folyópartról, hogy a sziklaterazon igazi tűzhelyet építsenek, és szertejártak, hogy gyalogfenyőágot találjanak Ronja íjához. Látták a legelésző vadlovakat is a megszokott tisztásukon. Megpróbálták Komiszt és Fenevadat kedves szavakkal megközelíteni, de hiába. Se Komisz, se Fenevad nem hajlott a kedves szóra, könnyed ugrásokkal eltűntek az erdőben, hogy nyugalmasabb helyen folytassák a legelést. A nap hátralevő részében Ronja a barlang előtt ülve íját faragta meg pár hozzá való nyilat. Íjhúrnak a bőrszíja egy darabját áldozta fel. Aztán mohón és sokáig lődözött, hogy kipróbálja új fegyverét, végül sikerült mindkét nyilat ellőnie valahova. Alkonyodásig kutatott utánuk, akkor feladta, de nem nagyon búsult.

- Holnap faragok újakat.

- De a késre vigyázzol!

- Tudom, tudom, az a legnagyobb kincsünk meg a balta.

Most vették csak észre, hogy egészen beesteledett. És hogy farkaséhesek. Eltelt egy nap, és ők egy percre sem pihentek. Jártak, futottak, hoztak, cipeltek, tettek-vettek. Egyszerűen nem volt idejük, hogy megéhezzenek. Most aztán nekiültek a kenyérből, sajtból és füstölt báránycombból álló vacsorának, és friss forrásvízzel öblítették le, ahogy Ronja előre megmondta. Igazán sötét sose volt az éjszaka az évnek ebben a szakában, de fáradt testükben érezték, hogy a nap véget ért, és jólesnék aludni már. A barlang sötétjében Ronja elénekelte Birknek a Farkasdalt, és ezúttal jobban ment neki. Azért mégis elszontyolodott rajta, és megkérdezte Birket:

- Szerinted gondolnak ránk a Mattis-várban? Mármint a szüleink?

- Csodálnám, ha nem tennék - felelte Birk.

Ronja nagyot nyelt, és csak aztán tudta folytatni:

- És búsulnak is utánunk?

Birk eltöprengett.

- Ki így, ki úgy. Undis búsul, de szerintem sokkal jobban haragszik. Borka is haragszik, de biztos, hogy jobban szomorkodik.

- Lovis búsul, azt tudom.

- És Mattis?

Ronja hosszan hallgatott, végül így szólt:

- Azt hiszem, ő most örül, hogy eltűntem, és így könnyebben el tud felejtani.

És megpróbálta ezt el is hinni. De a szíve mélyén tudta jól hogy nem így van. Az éjszaka azt álmodta, hogy Mattis egyedül ül egy nagy, sötét erdő közepén, és úgy zokog, hogy a könnyeiből egy forrás nő a lábainál. És a forrás mélyén ott ült ő maga, és újra kicsi volt, és a tobozokkal meg a kövekkel játszott, amiket apja hozott haza neki.

12.

Másnap korán reggel lementek a folyóra megnézni, fogott-e halat a hálójuk.

- A halat ki kell szedni, mielőtt a kakukk megszólal - idézte Ronja a bölcs mondást.

Vígan ugrándozott az ösvényen Birk előtt. Keskeny ösvény volt, kígyózva ereszkedett le a meredek hegyoldalon, egy fiatal nyírfaerdőn keresztül. Ronja érezte a zsenge nyírfalevelek illatát, jó illat volt, tavaszi illat, az ilyesmitől nagyon boldog lett, azért ugrándozott. Birk mögötte ballagott, még félig alva.

- Már, ha lesz egyáltalán hal - ásította.

- Azt képzeled, hogy tele lesz a hálónk?

- Ebben a hegyi folyóban lazac is van - felelte Ronja.

- Csodálnám, ha egyetlenegy se ugrott volna a hálónkba.

- És én nagyon csodálnám, húgocskám, ha nem buknál a folyóba a nagy ugrándozással.

- Ezek az én tavaszi ugrásaim! - mondta büszkén Ronja.

Birk nevetett.

- Tavaszi ugrándozás! Épp arra való ez az ösvény! Mit gondolsz egyébként, ki taposta ki elsőként?

- Talán Mattis, amikor itt lakott a Medvebarlangban. Nagyon szereti a lazacot, mindig is szerette...

Elhallgatott. Hogy Mattis mit szeret és mit nem, arra nem akart gondolni most. Eszébe jutott éjszakai álma, azt is szerette volna elfelejteni. De a gondolat, mint egy erőszakos bögöly, egyre visszatért, és nem hagyta békén, míg csak meg nem pillantotta a hálójukban csillogva ficáncoló lazacot. Jókora hal volt, több napra enivaló, és mikor kihúzták a hálóból, Birk elégedetten mondta:

- No, húgocskám, éhen nem fogsz halni, arról kezeskedem.

- Nem bizony, télíg legalábbis - felelte Ronja. De a tél messze volt még, minek törődne most vele?

Tudni sem akart több ilyen bögölygondolatról. Megindultak fölfelé. A kihalászott lazacot botra tűzve a vállukon vitték, és egy viharban kidőlt nyírfát vonszoltak maguk után. Szíjaikkal az övükre kötötték, és mint rönkszán elé fogott ígáslovak húzták-vonták fölfelé az ösvényen. Szükségük volt fára, hogy fatálatat és egyéb hasznos tárgyakat faragjanak belőle. Birk még az erdőben legallyazta a nyírfát, de közben a fejsze megcsúszott, és sebet ejtett a lábfején. Ahogy haladtak fölfelé, vérnyom jelezte útjukat az ösvényen, de a fiú nem sokat törődött vele.

- Semmi az egész - mondta. - A sebnek jól ki kell véreznie.

- Csak ne légy olyan nagylegény! - jegyezte meg Ronja. És ha jön egy medve, megszimatolja a nyomait, és eszébe jut utánanézni, hol talál még abból a pompás vérből?

Birk nevetett.

- Akkor megmutatom neki, de lándzsával a kezemben!

- Lovis viszont - mondta Ronja kis gondolkodás után - igen, Lovis szárított őszmohát szokott a vérző sebre rakni. Azt hiszem, jó lesz egy kis készletet gyűjtenem, mert ki tudja, mikor akarsz megint lefaragni egy darabot a lábadból. Szedett is, és egy egész ölre való őszmohát hozott haza az erdőből, majd letette a napra száradni a barlang előtt. Birk már találta a parázs fölött pirított lazacszeletet. És nem ez volt az utolsó eset. Hosszú ideig mást se csináltak - lazacot ettek, és fatálatat faragtak. A feldarabolás nem volt nehéz, felváltva csinálták, és meg se vágták magukat a fejszével. Nemsokára elkészült öt pompás, hengeres fahasáb, amelyek már csak arra vártak, hogy tállá faragják őket. Úgy döntöttek, hogy ötre lesz szükségük, de Ronja már a harmadik nap kifakadt:

- Mit gondolsz, Birk, mi a pocsékabb, a sült lazac vagy a vízhányagok a tenyerünkön?

Birk azt mondta, nem tud döntené, mert az egyik éppoly keserves, mint a másik.

- Csak egyet tudok - tette hozzá. - Kellene valami véső, mert késsel ez tiszta rabszolgamunka. De hát nem volt egyéb szerszámuk, és egymást váltva addig kaparták és farigcsálták az egyik fahasábot, míg az végre valami tálszerű formát öltött.

- Még egy ilyet életemben nem csinállok - jelentette ki Birk. - Most még utoljára megfenem a kést. Hozd csak ide!

- A kést? - ámult Ronja. - De hisz nálad van!

Birk a fejét rázta.

- Utoljára te faragtál vele. Hozd csak ide. - Nálam nincs semmiféle kés! - mondta Ronja. - Nem hallod?

- Nincs nálad? Akkor hova tetted?

Ronja megdühödött.

- Hova tetted te? Nálad volt utoljára!

- Hazudsz!

Szótlatlanul és dühösen keresgélni kezdték a kést. Átkutatták a barlangot és a sziklateraszt. Aztán megint a barlangot forgatták fel, és újra kint keresték. Sehol se volt. Birk jéghideg pillantást vetett Ronjára.

- Azt hittem, elmagyaráztam neked, hogy kés nélkül nem boldogulunk az erdőben.

- Akkor miért nem vigyáztál rá jobban? - csattant fel Ronja. - Tudd meg, mocsokfajzat vagy, hogy mással veszekszel, amikor te csináltad a bajt!

Birk elsápadt dühében.

- Úgy, kibújt hát belőled a rabló! Hiába, kutyából nem lesz szalonna! És veled kell együtt élnem!

- Attól nem kell tartanod, Borka-rabló! Él csak együtt a késsel! Ha ugyan megtalálsz! Különben is kotródj a pokol fenekére!

Szemét elöntötték a harag könnyei, sarkon fordult és elrohant. El innen, ki az erdőbe, hogy ne is lássa őt többé, ne is kelljen soha egyetlen szót se váltania vele! Birk a lány után bámult. Még jobban felingerelte az eltűnése, és dühösen kiáltotta utána:

- Vigyenek el a vérlidércek! Közéjük való vagy!

A nagy csomóban heverő mohára nézett. Ez is Ronja ostoba ötlete! Dühében félrerúgta. És a moha alatt ott feküdt a kés. Birk hosszasan bámult rá, mielőtt fölemelte. De hiszen olyan alaposan átkutatták a mohát! Hogy heverhet most ott a kés, és ki a hibás ezért? A moha mindenesetre Ronja hibája, állapította meg. És egyébként is undok és ostoba és kiállhatatlan. Különben most utána rohanna és elújságolná, hogy a kés dolga el van igazítva. De hát csak maradjon az erdőben, amíg el nem unja, és újra ember módjára nem viselkedik! Jó élesre fente a kést. Aztán csak tartotta és élvezte, milyen remekül simul a kezébe. Pompás kés volt, és lám megkerült. Eltűnt viszont valami más: Birk dühe. Elpárolgott belőle, amíg a késsel foglalatoskodott. Most igazában örülhetne. Megvan a pompás kése. De nincs Ronja. Talán ettől van az a furcsa szorítás a mellében? „Élj együtt a késsel!” - azt mondta. Birk újra feldühödött. És ő hol akar élni? Nem mintha az én dolgom lenne - gondolta -, felőlem rohanjon, ahova neki tetszik. De ha nem jön vissza, és pedig azonnal, akkor megnézheti magát. A Medvebarlang könyörtelenül zárva lesz előtte. Kár, hogy ezt nem mondtam meg neki jól érthetően. De most csak nem rohanok utána az erdőbe, és nem hajkurászom azért, hogy ezt megmondjam neki? Úgyis előkerül előbb-utóbb, hogy visszakunyerálja magát, majd akkor meghallja.

- Előbb kellett volna jönnöd! Most már késő!

Ezt hangosan mondta, hogy kipróbálja, hogy hangzik, és megborzongott: így beszéljek ahhoz, aki a húgom lesz? De hát ő választott, nem én kergettem el őt. Várt, várt, és közben elmajszolt egy kis lazachúst. Milyen nagyszerű volt a sült lazac az első három-négy alkalommal! De most, tizedszerre már gombóccá gyűlt a szájában, és nehezebb esett lenyelni. Hanem azért mégiscsak enivaló. De mit eszik, aki az erdőben kószál, mit eszik Ronja? Gyökereket, zöld levelet, ha ugyan talál. De hát ez sem az én dolgom. Felőlem maradhat, amíg éhen nem hal. Mert úgy látszik, ezt akarja. Különben már visszajött volna.

Múltak az órák, és Ronja nélkül olyan érthetetlenül üresen teltek. Semmihez se volt kedve hozzáfogni, amíg a kislány nem volt mellette. És az a mardosás a mellében egyre erősödött. Látta, hogy köd száll fel a folyóról. Eszébe jutott róla az a régi eset, amikor a földmélyiekkel küzdött Ronjáért. Azóta sem tett róla említést neki, és Ronja bizonyosan nem is tudja, hogy őrá hatni tud a földmélyiek csábítása. És milyen komisz volt vele akkor! Az arcába is beleharapott, de úgy, hogy még most is

megvan a nyoma. Pedig ő szerette Ronját, az első pillanatban, hogy meglátta, megszerette. De Ronja talán ezt nem is tudja, hiszen erről sem beszélt neki. És most már késő. Itt kell egyedül élnie a barlangban. A késével... Hogy volt képes az a lány ilyen kegyetlen dolgot mondani? Most úgy érezte, szívesen a folyóba hajítaná a kését, csak Ronját visszakapja.

Esténként gyakran szállt fel a köd a folyóról, ezért nem kellett különösen aggódnia. De ki tudja biztosan - gondolta -, hogy épp ma este nem száll-e még följebb, és nem terjed-e szét az erdőben? És akkor talán a földmélyiek is előmerészkednek rejtekeikből. Ki fogja Ronját a csábos éneküktől megvédeni? Ez sem az ő dolga! De hiába ismételte ezt, nem segített többé. Ki az erdőbe, meg kell keresnie Ronját! Futott, amíg szusszal bírta. Minden ösvényt és minden helyet fölkeresett, ahol a kislányt sejtette. A nevét kiáltozta szüntelen, amíg végül félni kezdett a saját hangjától és attól, hogy odacsalja vele a kíváncsi, kegyetlen vérlidérceket. Vigyenek el a vérlidércek! Ezt kiáltottam utána, jutott most az eszébe, és elszégyellte magát. És talán tényleg el is vitték, hisz nincs sehol. Vagy talán visszafutott a Mattis-várba? Talán ott térdel épp Mattis előtt, és sírva könyörög, hadd térhessen haza, és hadd legyen újra az ő lánya? Ó, a Medvebarlangba sose fogja ő visszakönyörögni magát, nem, csak Mattis után vágyódott, látta őt azt jól, bár előle titkolni igyekezett a kislány. Most aztán boldog lehet, megvan rá a jó mentsége, hogy otthagya a Medvebarlangot és azt, aki a bátyja lenne! Nem volt már értelme a további keresésnek. Birk fel is adta, és készült visszatérni a barlangjához, a keserű egyedüllétbe. Szép volt a tavaszi este, Isten remekműve, de ő fel se figyelt rá. Nem érezte az este illatait, nem hallotta a madárdalt, nem látta a földön a zsenge fűvet és a virágokat, csak azt érezte, hogy sajog benne a szomorúság. Hirtelen nagy messziről egy ló halálra vált, kétségbeesett nyihogását hallotta. Arrafelé rohant, és ahogy közelebb ért, egyre vadabb üvöltést hallott. És meglátta a lovat a fenyőerdő egy kis tisztásán. Kanca volt, és ömlött a vére a szügyén levő nagy sebből. Birktól láthatólag megriadt, mégsem menekült el, csak még keservesebben nyihogott, mintha segítségért és védelemért könyörögne nagy bajában.

- Te szegény - szólt hozzá halkán Birk. - Ki bánt veled el ilyen csúnyán?

És abban a pillanatban meglátta Ronját is. Fenyők közül rontott elő, arcán patakozottak a könnyek.

- Láttad a medvét? - kiáltotta. - Ó, Birk, elragadta ennek a csikóját és megölte!

Kétségbeesetten zokogott, de Birk nem volt képes mást érezni, mint a legvadabb örömet. Ronja él, őt nem ütötte le semmiféle medve, se Mattis, se holmi vérlidérc nem vette el tőle - lehet-e nagyobb boldogság? De Ronja a kancához lépve látta, hogy ömlik a vére, és Lovis hangját hallotta magában, és már tudta, mi a teendő. Rákiáltott Birkre:

- Hamar hozz őszmohát, mert elfolyik minden vére!

- És te? Nem hagyhatlak itt egy vérszomjas medve közelében!

- Szaladj! - sürgette Ronja. - Én a lóval maradok, vigaszra van szüksége, őszmohát, de gyorsan!

És Birk rohant. Míg odajárt, Ronja két keze közé fogta a kanca fejét. Vigasztaló szavakat suttogott neki, ahogy épp eszébe jutott, és a ló nyugodtan állt, mintha hallgatott volna rá. Nem nyihogott már, de lehet, hogy nem is bírt volna. Időnként erőteljes reszketés futott végig a testén. Csúnya sebet tépett a medve a szügyén. Szegény kanca megpróbált küzdeni csikájáért, de annak vége már. És talán érzi most, hogyan csöpög el lassan, de kérlelhetetlenül az élet őbelőle is. Alkonyodott, közeledett az éj, és szegény kanca nem lát több reggelt, hacsak Birk még idejében vissza nem ér a mohával. De Birk már jött is, egész ölnyi őszmohával. És Ronja soha életében kedvesebb látványt nem látott, egyszer ezt elmondja majd a fiúnak, de nem most. Most sietni kell. Közös erővel szorították a mohát a sebre, de az hamar átnedvesedett. Újabb mohát tettek föléje, és szíjaikkal keresztül-kasul jól a ló szügyéhez kötözték. A ló mindezt mozdulatlanul tűrte, mintha értené, mit művelnek vele. De a legközelebbi fenyő törzse mögül egy farmanó dugta ki váratlanul a fejét, és ő nem értette.

- Miffenének csinyáják eztet? - motyogta mogorván.

De Ronja és Birk nagyon megörültek a manó láttán, mert ebből tudták, hogy a medve már messze jár. A medve és a farkas ugyanis irtózott mindenféle erdei rémtől. Egyetlen manónak vagy trollnak,

egyetlen lidércnek vagy törpének sem kellett tartania ragadozó állatoktól. Az erdei rémeknek már a szaga is mérföldnyire kergette a medvét, be a legmélyebb erdőbe.

- Csikaja mehhalt - motyogta a farmanó. - Nyincs többéje! Sose ugrabugra többéje!

- Azt mi is tudjuk - mondta Ronja szomorúan.

Éjjelre a ló mellett maradtak. Ébren töltött, vacogós éjszaka volt, de nem törődtek vele. Egymás mellett ültek egy tömött fenyőfa alatt, és sok mindenről beszéltek, de egy szót sem az összekülönbözésükről. Mintha elfelejtették volna. Ronja el akarta mesélni, hogy ölte meg a medve a csikót, de elhallgatott. Túl neheze esett beszélni róla.

- Az ilyesmi megtörténik a Mattis-erdőben és a többi erdőben is - jegyezte meg Birk.

Éjfél tájban kicserélték a seben a mohát, aztán aludtak egyet, és csak akkor ébredtek fel, mikor világosodni kezdett.

- Nézd, elállt a vérzés! - kiáltott fel Ronja. - Szárazon maradt a moha!

Megindultak haza, a barlangjuk felé. A lovat vitték magukkal, hisz nem hagyhatták egyedül. Neheze esett a járás, láthatólag fájt neki, de azért készségesen követte őket.

- A hegyre viszont még egészségesen se tudna felkapaszkodni - mondta Birk. - Hol tartasuk? A barlangjuk alatt, fenyők és nyírek közt volt a forrás, ahonnan a vizüket hordták. Oda vezették a kancát.

- Igyál, attól lesz újra véred - biztatta Ronja.

A ló hosszan és nagy kortyokban ivott. Birk aztán odakötötte az egyik nyírfához.

- Itt elmaradhat, amíg a sebe be nem gyógyul. És ide nem jön medve, arról kezeskedem.

Ronja megsimogatta a ló nyakát.

- Ne búsulj olyan nagyon - suttozta neki. - Jövő tavaszra lesz újra kiscsikód.

Ekkor észrevették, hogy tej csöpög a kanca tőgyéből.

- Ezt a tejet a kiscsikódnak kellett volna megkapnia - mondta Ronja. - Most nekünk adhatod helyette. A barlangból lehozta a fatálat - milyen kapóra jött most! - és megfejte a kancát, aki érezhetően megkönnyebbült, hogy feszülő tőgye leapadt. A tál egészen megtelt, és Birk nagyon megörült.

- Háziállatunk is van már! Nevet kéne adnunk neki. Mit gondolsz, milyen név illenék hozzá?

Ronja nem sokáig törte a fejét.

- Szerintem Liának fogjuk hívni. Mattisnak kiskorában volt egy kancája, azt Liának nevezte.

Mindketten úgy találták, hogy ez jó név egy kancának, akit megmentettek a haláltól. Mert most már látnivaló volt, hogy Lia életben marad. Fűvet téptek neki, és Lia mohón falta a kezükből. Erről eszükbe jutott a saját éhségük, hazaindultak hát a barlangba, hogy lecsillapítsák. Lia odafordította a fejét, és nyugtalanul nézett utánuk, amikor otthagyták.

- Ne félj! - nyugtatta Ronja -, visszajövünk hamar. És köszönjük a finom tejet.

Mennyei érzés volt, hogy újra van tejük, forrásvízben hűtött, friss tej! Leültek a barlang elé a teraszra, kenyeret majsoltak, és tejet ittak hozzá, és nézték a felkelő napot.

- Csak az a kár, hogy a kés elveszett - szólalt meg Ronja.

Erre Birk elővette a kést, és a kezébe adta.

- És az a jó, hogy újra megkerült. Ott lapult a moha alatt, amíg mi veszekedtünk és téptük egymást.

Ronja sokáig ült szótlanul, végül azt mondta:

- Tudod, min jár az eszem? Hogy milyen könnyen tönkre lehet tenni teljesen értelmetlenül mindent.

- Ezután majd óvakodunk az értelmetlen dolgokról - felelte Birk. - Hanem tudod, hogy nekem min jár az eszem? Azon, hogy te többet érsz száz késnél is!

Ronja ránézett és elmosolyodott.

- Neked az agyadra ment valami!

Lovis szokta ezt Mattisnak mondani olykor.

13.

Múltak a napok, a tavaszról nyár lett, és megjött a meleg. Vele együtt az eső. Éjjel és nappal zuhogott alá az erdőre, és az csak itta, és olyan üde zöld lett tőle, mint soha előtte. Amikor elvonult az eső, és a nap kibukkant, a nyári melegben gőzölgött az erdő.

- Mit gondolsz - kérdezte Ronja -, van még erdő a földön, amely ilyen csodálatosan illatozik?
- Nem hiszem - felelte Birk.

Lia sebe már rég begyógyult, szabadon engedték őt, és azóta újra a vadlovak között élt. De fejni mindig engedte magát. Esténként a lovak a barlang közelében legeltek, és Ronja meg Birk minden este kimentek az erdőbe, és a nevét kiáltották. Nyihogással válaszolt, jelezve vele, hol van, és hogy szívesen adna tejet. A többi ló is hamar megszokta az embergyerekek közelségét. Néha odajöttek, és kíváncsian bámulták a fejést, ilyen csodálatos dolgot biztosan sose láttak még. Komisz és Fenevad néha olyan közel jöttek, hogy Lia hátracsapta a fülét, és feléjük harapott. De azok nem vették zokon, továbbra is pajkosan böködték egymást, és vadul szökdeltek és hányták-vetették magukat, fiatalok voltak, szerettek játszani. Aztán egyszerre csak vágta csaptak át, és eltűntek az erdőben. Másnap este újra ott voltak. Most már lehetett beszélni velük. Végül azt is engedték, hogy megveregessék őket. Ronja és Birk paskolták is őket szorgalmasan, és a lovak szemmel láthatólag élvezték. Mégis folyton ott volt a szemükben valami szelíd kópéság, mintha azt mondták volna: minket ugyan be nem csaptok!

Hanem az egyik este így szólt Ronja:

- Ha egyszer azt mondtam, hogy lovagolni fogok, akkor lovagolni fogok!

Éppen Birken volt a fejés sora, Komisz és Fenevad szorosán mellettük álltak, és bámulták a műveletet.

- Megértetted?

Ezt Komisztól kérdezte Ronja. És azzal már bele is kapott a sörényébe, és a hátára lendült. A ló levetette, de most már nem olyan könnyen, mint első alkalommal. Ronja résen volt és tudta, mire számíthat. Komisznak dobálnia kellett magát egy darabig, mire megszabadult tőle, de végül sikerült, és a kislány dühös visítással kötött ki a földön. Viszonylag sértetlenül kászálódott fel, sajtó könyökét hajlítgatva.

- Komisz vagy, és az is maradsz! - kiáltott rá a lóra. - De ne félj, nem hagyom annyiban a dolgot!

És nem is hagyta. Minden este a fejés után Birkkel együtt megpróbálták tisztességre tanítani Komiszt és Fenevadat. De semmiféle tanítás nem fogott a két szörnyetegen, és amikor Ronja már igen sokadszor terült el a földön, felnyögött:

- Most már egyetlen porcikám sincs, amelyik ne sajogna! Rácsapott Komiszra. - Ez temiattad van, te átokfajzat!

De Komisz csak állt, és láthatólag meg volt elégedve magával. Birk még mindig küszködött Fenevaddal. Az se volt szelídebb Komisznál, de Birk ügyesen és erősen tartotta magát a hátán, és valóban meg is maradt, mígnem Fenevad belefáradt, és beadta a derekát.

- Idenézz, Ronja! - kiáltotta Birk. - Nyugodtan áll!

Fenevad idegesen felnyerített, de mozdulatlanul állt. Birk a nyakát paskolta, és olyan dicshimnusz zengett róla, hogy Ronja kifakadt:

- Azért a lelke mélyén a tiéd is egy átokfajzat, vedd tudomásul!

Nagyon bosszantotta, hogy Birknek sikerült mőresre tanítania Fenevadat, ő viszont nem boldogul Komisszal. És még jobban bosszantotta, hogy a következő estén Birk teljesen ráhagyta a fejést, ő maga pedig szűk körökben nyargalt körülötte, miközben térden állva fejte Liát. Csak hogy mutassa, milyen nyalka lovas!

- Várj csak, amíg végzek a fejéssel - kiáltott neki oda végül a kislány -, kék foltok ide vagy oda, én is lovagolni fogok!

És úgy is lett. Komisz gyanútlanul ténfergett a közelében, és egyszerre csak Ronja ott termett újra a hátán. Sehogy se volt ez ínyére a lónak, teljes erőből igyekezett levetni, de elkeseredetten és

rémülten kellett látnia, hogy nem megy. Nem, most az egyszer nem is mehetett, azt elhatározta Ronja. Keményen megfogódzott a sörényében, térdével szorította az oldalát, és a hátán maradt. Ekkor a ló bevágatott az erdőbe, hogy a fenyőágak csak úgy süvítettek a kislány füle mellett. Megbokrosodott bizony, és Ronja kétségbeesetten kiabált:

- Segítség! Ez a pokol fenekére rohan! Segítség!

De Komisz teljesen megvadult. Úgy vágatott, mintha eszét vesztette volna, és Ronja minden pillanatban várta, hogy lebukfencezik, és a nyakát töri. És akkor Birk Fenevad hátán vágatva közeledett. Páratlanul gyors lábú volt ez a ló, hamarosan beérte, majd el is hagyta Komiszt. Akkor Birk hirtelen lefékezte. Komisz, aki nagy iramban jött mögötte, kénytelen volt megtorpanni, és Ronja kis híján átbukott a fején. De keményen tartotta magát, felült a ló hátán, és Komisz állva maradt, érezhetően kitombolta már indulatait. Szakadt róla a tajték, és minden ízében remegett. Ronja megveregette a nyakát, és az egekig magasztalta, hogy milyen remekül futott, s ettől a ló megnyugodott.

- Bár igazság szerint megérdemelnéd, hogy pofán csapjalak - tette hozzá. - Kész csoda, hogy még élek!

- Még nagyobb csoda, hogy lovagolunk! - szólalt meg Birk. - Nézd csak, most már mind a két szőrnyeteg tudja, hogy megy a dolog, és hogy ki parancsol kinek.

Lassan léptettek vissza Liához, fogták a tejes tálat, és Komiszt meg Fenevadat otthagyták, hogy játsszanak kedvükre, maguk pedig visszaindultak a barlangjukhoz.

- Te Birk - mondta út közben Ronja -, észrevetted, hogy Liának fogy a teje?

- Biztosan újra kiscsikaja lesz - vélte Birk.

- Hamarosan egészen elapad a teje.

- Akkor mi visszatérünk a forrásvízhez.

- Egyébként a kenyérünknek is hamarosan vége.

A liszt, amit Ronja otthonról hozott, kifogyott. A minap sütötték az utolsó kemény lepényeket a tűzhely áthevült kövein. Némi kenyér volt még a barlangban, de már az sem tarthat soká. Éhen persze akkor sem kell halniuk, sok kis tó volt az erdőben tele hallal, és madarakban sem volt hiány. Ha az éhség fenyeget, hurokkal lehet nyírfajdot vagy hófajdot fogni. Ehető leveleket és növényeket gyűjtögetett Ronja, Lovistól megtanulta, mi mire jó. Érnei kezdett a szamáca is. Tömegesen vöröslöttek apró gyümölcsök a ledöngölt fatörzsek körül, és hamarosan lesz áfonya is.

- Éhen halnunk nem kell - mondta Ronja. - De az első kenyér és tej nélküli nap nehéz lesz.

És az a nap hamarabb eljött, mint várták. Lia ugyan hűségesen megjelent a hívásukra minden este, de a fejést láthatólag egyre kevésbé vette szívesen. Végül egy este Ronja már csak pár cseppet tudott kifejni belőle, és Lia félreérthetetlenül jelezte, hogy immár vége. Ronja keze közé fogta a ló fejét, és mélyen a szemébe nézett.

- Köszönöm, Lia, hogy eddig jó voltál hozzánk! Jövő nyárra új kiscsikód lesz, tudod-e? És akkor tejed is lesz megint, de azt már a csikódnak adod, nem nekünk.

Megsimogatta a kancát. Szerette volna hinni, hogy az megértette őt, és szólt Birknek:

- Köszönd meg te is, Birk.

És Birk megköszönte. Még vele maradtak egy ideig, és amikor végül otthagyták, a kanca követte őket egy darabon a világos nyári estében. Mintha megértette volna, hogy véget ért az a különös valami, ami vele történt, és ami annyira különbözött igazi vadlóléletétől. Az emberké, akik mindezt a különös dolgot művelték vele, immár itthagyták - álldogált még, és bámult utánuk, amint eltűntek a fenyők között. Akkor visszatért a társaihoz. Még látták őt olykor-olykor, amikor esténként lovagolni jöttek, és amikor a nevét kiáltották, nyihogással felelt, de sose hagyta el többé a társait, hogy odamenjen hozzájuk. Vadló volt, akiből sose lesz háziállat. Komisz és Fenevad lelkesen futottak elő, ha meglátták Ronját és Birket. Most már nem ismertek nagyobb örömet, mint nyargalászni, ki-ki a maga lovasával a hátán. És Ronja meg Birk is roppantul élvezték a hosszú száguldásokat, keresztül-kasul az erdőn. Hanem egyik este megkergette őket egy vérlidérc. A lovak majd eszüket vesztették a rettegéstől, nem lehetett

se kezelni, se irányítani őket. Ronja és Birk jobbnak látták, ha levetik magukat, és hagyják futni őket. Lovas nélkül a lovaknak már úgysem volt mitől tartaniuk. A vérlidércek csak az embereket gyűlölték és üldözték, nem az erdő vadjait. Annál nagyobb veszély fenyegette most Ronját és Birket. Riadtan loholtak kétéle. Kettőjüket úgysem kaphatja el a vérlidérc, de tudták, hogy amilyen ostoba, meg fogja próbálni. És ez mentette meg őket. Míg a lidérc Birket kergette, Ronjának volt ideje elrejtőzni. Birknek viszont nagyon a sarkában volt. De amíg a lidérc bőszerűen kutatta, hová tűnhetett Ronja, és egy pillanatra megfeledkezett Birkéről, a fiú is sietve bebújt két nagy kőtömb közé. Ott lapult sokáig, és el volt rá készülve, hogy a lidérc bármely pillanatban rátalálhat. Szerencsére a lidérceknek olyan a természete, hogy amit nem látnak, az többé nincs is számukra. Nem volt többé embergyerek, akibe a karmát mélyeszthesse, így hát dühödten fölrepült a hegyekbe, hogy kegyetlen nővéreinek is elmondja ezt. Birk látta, hogy eltűnik, és amikor már biztos volt benne, hogy nem jön vissza, Ronját szólította. Ronja előbújt rejtékhelyéről, egy nagy fenyő alól, és táncoltak, pörögtek örömben, hogy megmenekültek. Milyen szerencse, hogy egyiküket sem karmolták halálra, egyiküket sem ragadták föl a hegyi barlangokba, halálig tartó rabságra!

- A Mattis-erdőben nem szabad félni - mondta Ronja de, ha egy vérlidérc szárnya csattog a fülem mellett, kutya nehéz megállnom!

Komisz és Fenevad sehol se volt látható, így gyalog teheték meg a hosszú utat haza a Medvebarlangig.

- Én akár egész éjszaka is szívesen gyalogolok - mondta Birk -, csak a vérlidércek ne háborgassanak. Ballagtak az erdőn át kézen fogva, sokat csevegtek, boldogan és felszabadultan a kiállt félelem után. Leszállt a szép nyári est, és arról beszéltek, hogy még a vérlidércekkel együtt is milyen pompás itt minden. Milyen nagyszerű az erdei szabadságban élni, nappal is és éjjel is, a nap, a hold és a csillagok alatt, az évszakok néma váltakozásában, a szép tavaszban, amely épp elmúlt, a szép nyárban, amely most köszönt be, és a szép őszben, amely már közeleg.

- Hanem a tél... - kezdte Ronja, de elhallgatott.

Farmanók, trollok és szürketörpék osontak erre-arra, kíváncsian kukucskáltak ki fenyők és sziklák mögül.

- Manók, törpék, trollok, ezek is átvészelik a telet - szólalt meg újra. S elhallgatott megint.

- Nyár van, húgocskám - mondta Birk.

Bizony, nyár van, ezt Ronja is érezte.

- Ez a nyár megmarad az emlékezetemben, amíg csak élek - mondta halkan.

Birk körülnézett az estszürkületben, és különös hangulat lett úrrá rajta, maga sem értette, miért. Nem tudta, hogy ami szinte bánatként szorította a szívét, az csak a nyári este szépsége és békéje volt, semmi más.

- Ezt a nyarat - mondta Ronjára nézve igen, ezt a nyarat magammal viszem életem végéig. Így értek haza a Medvebarlanghoz. A sziklateraszon a barlang előtt Lill-Klippen várt rájuk.

14.

Lill-Klippen ott ült, lapos orrával és borzas üstökével meg szakállával, ahogy Ronja mindig is ismerte őt. Most úgy érezte, hogy szebbet életében nem látott, és nagy kiáltással ugrott a nyakába.

- Lill-Klippen... ó, hát mé... mégiscsak eljöttél! - dadogta örömben.

- Szép kilátás van innen - jegyezte meg Lill-Klippen. - Látni a hegyi folyót meg az erdőt.

Ronja elnevette magát.

- Igen, látni a folyót meg az erdőt! Azért vagy itt?

- Nem, Lovis küldött velem kenyeret - felelte Lill-Klippen.

Kinyitotta a tarisznyáját, és öt nagy, kerek cipót vett elő. Ronja újra felsikított:

- Birk, látod ezt? Kenyér! Kenyeret kaptunk!

Felkapta az egyik cipót, magasra tartotta, aztán mélyen beszívta az illatát, és könnyek gyűltek a szemébe.

- Lovis kenyere! Már el is felejtettem, hogy ilyen pompás valami van a világon!

És nagy darabokat tört a kenyérből, és tömte a szájába. Birknek is odanyújtotta, de az sötétben állt csak, egy szót se szólt, egy falatot se fogadott el, csak sarkon fordult, és bement a barlangba.

- Bizony, Lovis kiszámította, hogy mostanra már kenyér nélkül lehetek - mondta Lill-Klippen.

Ronja boldogan rágcsált, a kenyér mennyei íze szétáradt a szájában, és vágyakozást keltett benne Lovis után. Meg is kérdezte Lill-Klippent:

- Honnan tudta Lovis, hogy a Medvebarlangban vagyok?

Lill-Klippen kissé mérgesen felelt:

- Hülyének nézed anyádat? Hol a fenébe lehetnél, ha nem a Medvebarlangban?

Aztán töprengve figyelte a kislányt, az ő Ronjájukat, az ő szép kis Ronjájukat, aki úgy tömte magába a kenyeret, mintha más nem is volna fontos neki ebben az életben. Most kell kirukkolnia a rábízott üzenettel, de furfangosan ám, ahogy Lovis a lelkére kötötte. Lill-Klippen, aki nem volt különösképp furfangos, igen törte a fejét.

- Te Ronja - mondta végül óvatosan -, nem akarsz hazajönni?

Csörömpölés hallatszott a barlangból. Valaki hallgatózik ott, és ezt jelezni akarja Ronjának. De Ronja most csak Lill-Klippennel törődött. Annyi mindent szeretett volna kérdezni tőle, úgy vágyott megtudni mindent! Ott ült mellette, de amikor a kérdésre került a sor, valahogy nem tudott ránézni. Inkább a folyón meg az erdőkön járt a szeme, és olyan halkán kérdezte, hogy Lill-Klippen épp csak megértette:

- Hogy vagytok a Mattis-várban mostanság?

Lill-Klippen az igazsághoz híven felelte:

- Szomorúan vagyunk a Mattis-várban mostanság. Gyere haza, Ronja!

Ronja a folyót meg az erdőt bámulta.

- Ezt üzente Lovis? Ezért küldött?

Lill-Klippen bólintott.

- Igen! Nagyon nehéz nélküled, Ronja. Mindenki arra vár csak, hogy hazatérj.

Ronja nem vette le a szemét a folyóról és az erdőről.

- És Mattis? Ő is várja, hogy hazatérjek?

Lill-Klippen elkáromkodta magát:

- A rosseb egye meg! Ki tudhatja, Mattis mit gondol vagy mire vár!

Hallgattak egy darabig.

- Beszél néha rólam? - kérdezte aztán Ronja.

Lill-Klippen kutyaszorítóban érezte magát. Most kéne furfangosnak lennie! Végül jobbnak látta hallgatni.

- Mondd meg úgy, ahogy van! - faggatta tovább Ronja. - Soha nem ejti ki a nevemet?

- Nem - nyögte ki Lill-Klippen. - És másnak sem szabad kiejtenie az ő füle hallatára.

A rosseb egye meg, gondolta megint, most kimondtam, amiről Lovis meghagyta, hogy egy szót se szóljak! Ez aztán furfangosan sikerült! Rimánkodva nézett Ronjára.

- De minden jóra fordul, kicsikém, ha te hazajössz!

Ronja megrázta a fejét.

- Sose megyek haza! Addig nem, amíg újra Mattis gyereke nem lehetek! Ezt megmondhatod neki üdvözetemül, hogy zengjen belé a Mattis-vár!

- Köszönöm szépen! Egy ilyen üdvözetet még Skalle-Per sem merne átadni neki! Egyébként Skalle-Per is csak az árnyéka már önmagának, mesélte aztán Lill-Klippen. És miért is ne lenne, mikor minden csupa nyomorúság körülötte! Mattis folyton üvölt és szitkozódik, senki se tud a kedvére tenni, és a rablásnak is befellegzik lassan. Az erdő csak úgy nyüzsög a katonáktól. Peljét már elkapták, kenyéren

és vízen él a várispán börtönében. Borka két embere is ott ül, és azt mondják, a várispán esküdjözik, hogy a Mattis-erdő összes zsványja egykettőre kézre kerül, és megkapja méltó büntetését. Az pedig mi lehet? Alighanem a kötél!

- Nem is nevet mostanság? - kérdezte Ronja.

Lill-Klippen bambán bámult rá.

- Kicsoda? A várispán?

- Én Mattisról beszélek - felelte Ronja.

És Lill-Klippen bizonykodott, hogy teremtett lélek nem látta Mattist nevetni ama reggel óta, amikor a lánya a szeme láttára átugrotta a Pokoltorkát. Lill-Klippennek indulnia kellett, mielőtt teljesen besötétedne. Már előre azon főtt a feje, hogy számol majd be Lovisnak a küldetéséről. Azért még egyszer megpróbálkozott:

- Gyere haza, Ronja! Gyere! Igazán!

De Ronja a fejét rázta.

- Üdvözlöm Lovist, és nagyon-nagyon köszönöm a kenyeret!

Lill-Klippen a tarisznyájára csapott.

- No nézd csak, hisz egy zacskó só is hoztam neked! Megnézhetném magam, ha visszavinném!

Ronja átvette a zacskót.

- Az én anyám mindenre gondol! Tudja, mi kell, ha élni akar az ember. De honnan tudta, hogy már csak pár szem sónk maradt?

- Az ilyesmit megérzi egy anya - vélte Lill-Klippen. - Ha a gyerekének szüksége van valamire.

- De csak az olyan anya, mint Lovis - tette hozzá Ronja.

Sokáig állt ott Ronja a távozó után nézve, figyelte, ahogy fűgén végigfut a hegyoldalba vágott keskeny ösvényen, és csak amikor már eltűnt a szeme elől, ment be a barlangba.

- Hát nem mentél haza vele az apádhoz?

Birk már a fenyőgally ágyon feküdt. A sötétben nem látta őt Ronja, de hallotta a szavait, és ennyi is elég volt, hogy méregbe guruljon.

- Nekem nincs apám - felelte. - És ha nem ügyelsz a szádra, nemsokára bátyám se lesz!

- Bocsáss meg, kishúgom, igazságtalan voltam. De tudom én jól, mi jár időnként az eszedben!

- Igen - felelte Ronja a sötétből - az jár az eszedben, hogy megélttem tizenegy telet, de a tizenkettedik a halálom lesz. És én nem szeretnék még eltűnni a föld színéről. Ezt olyan nehéz megérteni?

- Ugyan, hagyd azt a telet - felelte Birk. - Hisz nyár van!

És valóban nyár volt. Napról napra nyarabb nyár, fénylőbb és forróbb, mint amilyenre emlékezni tudtak. A déli hőségben mindennap a folyó hideg vizébe vetették magukat. Mint egy vidrapár, úszkáltak, buktak le és fel a vízben, és vitették magukat az árral, amíg a hangos dörgés nem jelezte, hogy túl közel kerültek a veszélyes Falánk-zuhataghoz. Itt a hegyi folyó víztömege egy valóságos szakadékba zúdult alá, és senki sem úszhatta meg élve, akit a víz odáig ragadott. Birk és Ronja jól tudták, mikor kezd fenyegetővé válni a veszély.

- Amint először megpillantom a Falánk-szirtet - fogalmazta meg Ronja -, tudom, hogy életveszélyes kezd lenni a dolog.

A Falánk-szirt hatalmas sziklatömb volt, amely kevéssel a zuhatag fölött állt ki a hegyi folyó közepéből. Ez volt a két gyereknek az intő jel. Ha meglátták, nagy erőlködéssel a partra úsztak. Ott aztán lihegve és kékre fagyva elheverték egy lapos sziklán, és megmelengették magukat a tűző nappal, közben a vidrákat figyelték, hogy úszkálnak fáradhatatlanul a part menti vízben. Ha estefelé enyhült a hőség, kimentek az erdőbe lovagolni. Komisz és Fenevad egy ideig nem jelentkezett, nagyon megijedtek múltkor a lidérctől, és még attól is féltek, aki akkor a hátukon ült. Sokáig bujkáltak a gyerekek előtt, de aztán elfelejtették a hajszát, és a hívásra futva jöttek, készen egy kis száguldozásra. Ronja és Birk először hagyták, hadd vágassanak kedvükre, aztán kocogásra fogták őket, és úgy léptettek körül szélteben az erdejükben.

- Nagyszerű a langyos nyári estében lovagolni - mondta Ronja, és gondolatban hozzátette: „Miért nem lehet mindig nyár az erdőben? Miért nem örülhetek örökké?” Nagyon szerette az erdőt és mindazt, ami benne élt. Az összes fát, a kis tavakat és patakokat, amik mentén ellovagoltak, mohos sziklákat, a szamócás tisztásokat és az áfonyás ligeteket, minden virágot, állatot és madarat - miért kerítette mégis néha hatalmába a szomorúság, és miért lesz egyszer újra tél?

- Mire gondolsz, kishúgom? - kérdezte Birk.

- Arra gondolok... hogy... hogy az alatt a hatalmas szikla alatt trollok laknak - felelte Ronja. - Tavasszal egyszer láttam táncolni őket. És hogy szeretem a trollokat meg a farmanókat is. De a szürketörpéket meg a vérlidérceket gyűlölöm, azt tudod, ugye?

- Persze, ki nem gyűlöli őket? Most már gyorsabban sötétedett. Vége volt a világos éj időszakának. Estéknként a tűzöknél ülve figyelték, ahogy a sápadt csillagok kiültek az égre. Ahogy mélyült a sötét, egyre több és több gyúlt ki, tisztán és fényesen égtek az erdő felett. Nyári éj volt még, de Ronja tudta, mi a csillagok üzenete: nemsokára itt az ősz!

- Juj, hogy gyűlölöm a lidérceket! - mondta Ronja. - Igazán csoda, hogy eddig aránylag békén hagytak minket. Talán nem is tudják, hogy a Medvebarlangban lakunk.

- Csak azért, mert a barlangjaik a hegyoldalon vannak, az erdő túlfelén, nem a folyó mellett. És talán most az egyszer a szürketörpéknek sem járt el a szájuk, másképp már rég lecsaptak volna ránk a lidércek.

Ronja megrázkódott.

- Jobb, ha nem is beszélünk róluk, mert még azzal is idecsalhatjuk őket.

Aztán jött az éjszaka. És jött a reggel, újabb meleg nap jött, és ők fürödtek a folyóban, szokás szerint. És akkor feltűntek a vérlidércek. Nem egy és nem kettő, hanem rengeteg, egy nagy ádáz csapat. Hirtelen megtelt velük a levegő. Le-lecsaptak a folyó színéig, süvöltve és visítva:

- Hohohó! Szép kis embergyerekek a vízben! Most aztán vér fog folyni, hohohohó!

- Bukj le, Ronja! - kiáltott Birk.

Lemerültek, és a víz alatt úsztak, amíg csak ki nem fogyott a levegő a tüdejükből. Látták, hogy sötétül el egyre jobban az ég a lidércektől, és tudták, hogy nincs segítség többé. Most nem menekülhetnek. A lidércek gondoskodnak róla, hogy ne kelljen többé aggódnom a tél miatt, gondolta Ronja keserűen a végeérhetetlen visongást hallva.

- Szép kis embergyerekek a vízben, most aztán összekarmolunk, most aztán vér fog folyni, hohohohó!

A vérlidércek szerették rémisztgetni és kínozni áldozatukat, mielőtt lecsaptak volna rájuk. Jó karmolni, tépni, ölni, de legalább akkora gyönyörűségük telt benne, hogy föl-le csapongva és visítva riogatták a szerencsétleneket. A vezérlidérc jelére vártak. A vezérlidérc pedig, a legvadabb és legádázabb mind között, nagy körökben kóválygott a víz fölött, és láthatólag nem volt sietős a dolga. Úgyis ő vágja majd elsőként a karmait a vízben evickélőkbe. Talán azt a fekete hajút ragadja el? A vörös hajú éppen nem látszott, de az is fel fog merülni hamarosan, és akkor sok-sok hegyes karom vár rá, hohohohó! Ronja lebukott s újra felmerült, levegő után kapkodva. Szétnézett, és Birket kereste. Nem látta semerre, és kétségbeesetten feljajdult. Hol lehet? Csak nem fulladt a vízbe? Itt hagyta őt egyedül a lidércekkel?

- Birk! - kiáltott szorongva. - Birk, merre vagy?

Ekkor visítva csapott le rá a vezérlidérc, és Ronja lehunyta a szemét. Birk, bátyám, hogy hagyhattál egyedül a legszörnyűbb, a legrémesebb helyzetben?

- Hohohó! - sivított a vezérlidérc. - Most vér fog folyni! - De még várt, várt épp egy pillanatig, és... hohohohó! - átlendült a víz fölött, a folyó túlsópartja fölé. És Ronja ekkor hallotta meg Birk hangját:

- Ronja, ide gyorsan! Egy vihartól kidöntött, még zöld lombkoronájú nyírfa úszott az árban, és Birk abba kapaszkodott. Ronja épp csak egy pillanatra látta a fejét a víz fölé bukkanni, de ott volt, nem hagyta egyedül őt, milyen boldogság! De ha most nem siet, az ár hamarosan elérhetetlenül messze sodorja tőle a fát és a fiút! Lebukott és úszott utolsó erejével... és a fa mellé ért. Birk kinyújtotta a

kezét, és odahúzta őt magához, és íme mindketten egy ágba csimpszkodtak már, amennyire lehet, elrejtőzve a nyírfa sűrű lombja közé.

- Te Birk, lihegte Ronja azt hittem, már megfulladtál.

- Még nem - felelte Birk. - De mindjárt! Hallod a Falánk-zuhatagot?

És Ronja is hallotta a nagy víz zúgását, a Falánk-zuhatag harsogását. Az áramlat a folyó mélye felé sodorta őket, és a zuhatag már közel volt, tudta Ronja, és már látta is. Egyre nagyobb lett az iram és a harsogás. Megérezte a zuhatag leküzdhetetlen szívását. Mindjárt, mindjárt rálódítja őket a víz arra az útra, az utolsóira, amit csak egyszer lehet megtenni. És ezen az úton Birk mellett akart lenni. Szorosan hozzábújt. Tudta, hogy a fiú is úgy érzi, inkább a Falánk-zuhatag, mint a lidércek. Birk átölelte Ronja vállát. Akármilyen történjék is, ők együtt lesznek, báty és hűg, többé semmi és senki el nem választhatja őket.

A vérlidércek közben őrzöngve keresték őket. Hol lehet a két embergyerek? Itt volna a pillanat karmolni és tépni és ölni, miért nem láthatók sehol? Csak egy tömött lombú fa úszott lefelé egyre sebesebben. Hogy kik rejtőznek zöld ágai alatt, azt nem látták a lidércek, hát csak dühös vijjogással köröztek a víz fölött, és kutattak egyre. Ronja és Birk már messze jártak, nem hallották többé a visongást. Csak az egyre erősödő dübörgést hallották, és tudták, hogy közel a vég.

- Kishúgom! - szólalt meg Birk.

Ronja nem hallotta, de a fiú ajkairól leolvasta, mit mond. És, bár egyikük sem hallott egyetlen szót se, beszélgetni kezdtek. Olyasmikről, amiket el kellett mondaniuk egymásnak, amíg nem késő. Hogy milyen remek volt úgy szeretni valakit, hogy még a legrosszabbtól sem kellett félniük, erről beszéltek, bár egymás szavát sem hallották. Aztán már nem beszéltek, csak kapaszkodtak egymásba, és lehunyták a szemüket. Egy hirtelen nagy rázkódás térítette magukhoz őket. A nyírfa nekivágódott a Falánk-szirtnek, és az ütődéstől körbe fordult, irányt változtatott, és mielőtt az ár újra magával ragadhatta volna, jócskán közel jutott a parthoz.

- Ronja, az utolsó lehetőség - kiáltotta Birk.

Szinte letépte a kislányt az ágról, amelybe kapaszkodott. És már ott úsztak mindketten a habzó örvények között. Most külön-külön kellett megküzdeniük az életükért a könyörtelen árral, amely szörnyű erővel ragadta őket a zuhatag felé. A part menti csendes víz oly közelinek látszott - és mégis oly elérhetetlennek! Úgyis a Falánk-zuhatag győz, gondolta Ronja. Legjobb feladni, elsüllyedni és hagyni, kapja el az ár, és zúdítsa alá a zuhatagon. De ott úszott előtte Birk. Hátrafordult, rápillantott. És újra hátranézett, és Ronja küszködött tovább. Küszködött, egyre küszködött, míg úgy nem érezte, hogy nem bírja tovább. Hanem akkor már a part menti csendes vízben voltak, és Birk a kezét nyújtotta, úgy húzta kifelé. Végül neki is elfogyott az ereje.

- Még egy kicsit... - lihegte.

Egy utolsó, kétségbeesett erőfeszítéssel felkúsztak a partra. Ott, a napsütésben, azonnal elnyomta őket az álom, mielőtt az agyukig ért volna a gondolat, hogy megmenekültek. Már lefelé tartott a nap, amikor hazaértek a Medvebarlanghoz. És előtte, a sziklateraszon Lovis várt rájuk.

15.

- Milyen nedves a hajad, kislányom! Úszni voltál?

Ronja csak állt, és anyját nézte. Ott ült a sziklafalnak dőlve, szilárdan és nyugodtan, mint maga a szikla. Ronja szeretettel nézte, és azt kívánta, bárcsak máskor jött volna. Akármikor, csak épp most ne! Most Birkkel szeretett volna együtt lenni. Még egész belseje remegett az átélt szörnyűségek miatt, ó, ha most nyugodtan elbeszélgethetne Birkkel, és csak vele kettesben örülhetne annak, hogy élnek! De hát itt ült Lovis, az ő szeretett Lovisa, akit olyan régen nem látott, nem volt szabad megéreznie, hogy nem a legjobbkor érkezett.

- Igen, úsztunk egy kicsit - felelte mosolyogva. - Birk meg én. Birk!

Látta, hogy a fiú egyenest a barlangba megy, és ezt nem akarta. Nem szabad! Utána rohant, és halkán kérdezte:

- Nem jössz köszönteni az anyámat?

Birk jéghideg pillantást vetett rá.

- Hívatlan vendégnek nem jár köszöntés, erre megtanított az anyám még karonülő koromban!

Ronjának elakadt a lélegzete. Olyan eszeveszett düh és kétségbeesés rohanta meg, hogy szinte fájt neki. Jéghideg tekintettel mered rá az a Birk, akihez épp az imént oly közel került, aki kész volt követni a Falánk-zuhatagig! És most megcsalta, idegen lett, ó, hogy utálta most ezért, soha még ilyen veszett haragot nem érzett! És ha jobban meggondolta, nem is csak Birk undorította. Mindent meggyűlölt, igen, mindent és mindenkit, akik benne és rajta huzakodtak, hogy szinte széttépték, Birket és Lovist és Mattis és a vérlidérceket és a Medvebarlangot és az erdőt és a nyarat és a telet és azt az Undist, aki ostobaságokat tanított Birknek karonülő korában és a lidérceket... nem, várjunk csak, a lidérceket már említette egyszer. De volt még más is, amit úgy gyűlölt, hogy sikítani tudott volna, csak épp nem jutott az eszébe, de visítani azért tud és fog is, hogy a hegyek összeszakadnak! Nem, nem visított. Csak odasziszegte Birknek, mielőtt az eltűnt a barlangban:

- Kár, hogy anyád nem tanított egy kis tisztességre is, ha már úgy benne volt a tanításban! Visszament Lovishoz, és magyarázkodni kezdett. Birk nagyon fáradt, mondta, de nem jutott tovább. Ott, a sziklateraszon, anyja mellé ült, és arcát az ölébe rejtve sírni kezdett, nem úgy, hogy a hegyek összeszakadjanak, csak alig hallható csendes sírással.

- Tudod, ugye, miért jöttem? - kérdezte Lovis, és Ronja szipogva motyogta:

- Nem kenyeret hoztál?

- Nem - simogatta meg Lovis a haját - majd kapsz kenyeret, ha hazajössz.

Ronja újra felzokogott.

- Én sohasem megyek haza.

- Annak az lesz a vége, hogy Mattis a folyóba veti magát - mondta Lovis nyugodtan.

Ronja felkapta a fejét.

- Miattam ugrana a folyóba? Hisz a nevemet sem ejti ki!

- Ébren nem. De minden éjjel sír álmában, és utánad kiáltozik.

- Honnan tudod? Visszatért az ágyadba? Nem Skalle-Pernél alszik már?

- Nem, Skalle-Per nem bírta már velem, én meg nem bírtam nélküle. És neki is szüksége volt valakire, aki mellette van a legnehezebb pillanatokban.

Sokáig hallgatott, majd újra megszólalt:

- Tudod, Ronja, nehéz azt nézni, hogy valaki olyan embertelenül szenved.

Ronja úgy érezte, hogy most rögtön előtör belőle az a hegyeket omlasztó nagy sírás. De összeharapta a fogát, és nyugodtan kérdezte:

- Mondd, Lovis, ha te gyerek volnál, és az apád olyan kíméletlenül megtagadna, hogy még a neved sem ejti ki, te visszamennél hozzá? Ha ő nem kérne rá?

Lovis töprengett egy darabig.

- Nem, nem mennék. Csak ha ő kérne rá.

- És Mattis soha nem fog megkérni - bólintott Ronja.

Újra Lovis ölébe hajtotta az arcát, és durva gyapjúsoknyáját áztatta néma könnyeivel. Sötét este lett közben, hiába, a legnehezebb napnak is vége van egyszer.

- Menj, fekjüdj le - mondta Lovis. - Én majd itt ülve szundikálgatok, és amint világosodik, indulok haza.

- Az öledben akarok aludni - mondta Ronja. - És te ugye elénekled a Farkasdalt?

Eszébe jutott, hogyan próbálta ő eléneklni a Farkasdalt Birknek. De hamar elunta, több dalt pedig soha nem fog énekelni neki ebben az életben, azt biztosan tudta. De Lovis énekelt, és a világ rendje helyreállt. Ronja visszasüppedt a gyermekkor békéjébe, és fejét Lovis ölébe fektetve aludt el a

csillagok alatt, és csak fényes reggel ébredt fel. Lovis már eltűnt. De szürke kendőjét nem vitte magával, hanem Ronját burkolta bele. Ronja, mihelyt fölébredt, megérezte a melegét, és az illatát mélyen beszívta, igen, Lovis itt van, gondolta, a kendőnek éppolyan a szaga, mint annak a nyuszinak, akit kiskoromban kaptam tőle.

Odébb Birk kuporgott a tűznél, fejét a karjára hajtva, rézvörös haja előrehullt, és elrejtette az arcát. Olyan vigasztalanul és elhagyatottan ült ott, hogy Ronja fájdalmat érzett. Minden mást elfelejtett, és a kendőt maga után húzva odament hozzá. Kissé tétovázott, talán Birk jobban szeretné, ha békén hagyná, de végül csak megkérdezte:

- Mi baj van, Birk?

Birk felnézett rá, és elmosolyodott.

- Csak búsulok, kishúgom!

- Miért?

- Azért búsulok, mert te csak akkor vagy mindenestül a húgom, ha a Falánk-zuhatag szólít, de máskor nem. Nem, ha apád hív különféle küldöncein keresztül. És ezért viselkedem én is gyalázatosan veled, amiért aztán újra csak búsulok, ha tudni akarod.

Ki nem búsul, gondolta Ronja. Én talán ne szomorkodjam, hogy senkinek se tudok kedvére lenni?

- Márpedig igazságtalanság lenne ezt a szemedre hánynom - folytatta Birk. - Így van, így kell lennie, jól tudom.

Ronja félénken pillantott rá.

- Azért a bátyám akarsz lenni?

- Persze, hisz épp ez az! Én testestül és lelkestül és mindig a bátyád vagyok, tudod jól! De ebből azt is tudhatod, miért szeretném békén tölteni ezt a nyarat, a Mattis-várból érkező hírnökök nélkül, és hogy miért nem akarok a télről beszélni.

Bizony, semmire sem volt Ronja olyan kíváncsi, mint erre. Hányszor csodálkozott rajta, hogy Birk egyáltalán nem aggódik a tél miatt. „Nyár van, kishúgom” - mondogatta olyan nyugodtan, mintha sose jöhetne többé tél.

- Csak ez az egy nyarunk van, neked meg nekem - folytatta Birk. - És én már úgy vagyok, hogy az étellel sem sokat törődöm, ha nem vagy velem. És ha jön a tél, már nem leszel velem. Vissza kell menned a Mattis-várba.

- És te? Te hol töltöd a telet?

- Itt. Persze visszakönyöröghetném magam a Borka-erődbe, nem kergetnének el, jól tudom. De mire volna az jó? Téged úgyis elvesztenélek. Még csak nem is láthatnálak. Ezért maradok itt a Medvebarlangban.

- És ezért fagysz halálra.

Birk elnevette magát.

- Talán igen, talán nem. Elgondoltam, hogy sível hébe-hóba idejöhetnél, hoznál kenyeret meg sót, és ha a Borka-erődből ki tudnád csempészni, elhoznád a farkasbundámat is.

Ronja a fejét rázta.

- Ha olyan telünk lesz, mint tavaly volt, nem sokat síelek! Még a Farkas-szorítón se juthatok túl. És ha egy olyan telet te itt töltesz a Medvebarlangban, neked is véged van, Borka fia Birk.

- Akkor hát úgy lesz. De most nyár van, kishúgom! Ronja komolyan nézett rá.

- Akár nyár, akár tél... ki mondta, hogy én visszamegyek a Mattis-várba?

- Én mondtam. És ha nem mégy, hát magam viszlek vissza. Halálra fagyni egyedül szándékozom, ha ugyan fenyeget ilyesmi. De mondtam, most nyár van!

Örökké azonban nem lesz nyár, ezt tudta ő is, Ronja is. Most mégis úgy kezdtek élni, mintha örökké tartana, és amennyire csak tudták, elkergettek minden fájó téli gondolatot. Minden egyes pillanatot szürkülettől alkonyig és az éjszakáig jól ki akartak használni, mézét az utolsó cseppig

kiélvezni. Jöhettek és mehettek a napok, ők nyári mámorban éltek, és nem engedték, hogy bármi nyugtalanítsa őket. Hiszen már csak kevés idejük volt.

- Azt pedig meg nem ronthatja semmi! - mondta Birk.

És Ronja ebben egyetértett vele.

- Úgy szívom be a nyarat, mint a vadméh a mézet. Egy nagy-nagy nyárkalácsa gyúrom majd össze, hogy legyen min élnem, ha már... ha már nem lesz nyár többé. Tudod, mi minden van benne? És elmesélte Birknek, mi minden van benne.

- Egy nagy mézeskalács az egész, napfelkeltékből és áfonyától roskadozó bokrokból és a karod szeplőiből és a folyón csillogó esti holdfényből és csillagos égből és az erdő déli hőségéből, amikor a nap a fenyőkre tűz, és csöndes esti esőkből - és mókusokból és nyulakból és jávorszarvasokból és a vadlovainkból és az úzásainkból és a lovaglásainkból, mondom, egy nagy, egybesült kalács mindenből, amitől nyár a nyár!

- Remek nyársüteményt gondoltál ki - mosolygott Birk. - Meséld tovább!

Reggeltől estig az erdejüket járták. Horgásztak és vadásztak épp annyit, amennyi tápláléknak kellett, egyébként békében éltek minden élőlényvel maguk körül. Hosszú utakat bejártak, hogy egy-egy állatot vagy madarat megfigyeljenek, hegyeket és fákat másztak meg, lovagoltak, fürödtek a kis erdei tavakban, ahol vérlidércek nem háborgatták őket - és a nyár elsuhant. A levegő tisztább és hűvösebb lett. Jött néhány hideg éjszaka, és lenn a folyóparton az egyik nyírfa csúcsán hirtelen megsárgult a lomb. Jól látták, mikor kora reggel a tűzkuhoz ültek, de egyikük sem szólt róla. És jöttek új napok egyre élesebb és tisztább levegővel. Mérföldekre lehetett ellátni a zöld erdők felett, de mennyi sárga és vörös vegyült már a zöldbe! Nemsokára aranyban és vörösben lángolt az egész folyóparti meredély. Látták ezt is a tűz mellől, és gyönyörködtek benne, de egyikük sem szólt róla. A folyó fölött egyre gyakrabban ült meg a köd. És egy este, amikor vízért mentek a forráshoz, felemelkedett és ellepte az erdőt. Hirtelen a tejszerű ködben találták magukat. Birk lerakta a vizesvödröt, és hirtelen karon ragadta Ronját.

- Mi az? - ámult el Ronja. - Félsz a ködtől? Azt hiszed, hogy nem találunk haza?

Birk nem árulta el, hogy mitől fél. Csak várt. És már hallotta is messziről, az erdő mélyéből azt a panaszos éneket, amelyre úgy emlékezett. Ronja is mozdulatlanul állt és fülelt.

- Hallod? A földmélyiek éneke! Végre én is meghallom!

- Sose hallottad még? - Nem, soha. Le akarnak csalogatni minket a föld mélyébe, tudod-e?

- Tudom. Te talán menni akarsz?

Ronja kacagott.

- Nem vagyok bolond! Hanem Skalle-Per azt mondja ... Elhallgatott.

- Mit mond Skalle-Per?

- Eh, nem érdekes - legyintett a kislány.

De amíg ott álltak várva, hogy kissé ritkuljon a köd, és ők hazataláljanak, csak azon járt az esze, mit mondott Skalle-Per: „Ha a földmélyiek feljönnek és énekelnek az erdőben, ebből tudni, hogy itt az ősz. És aztán már hamar tél lesz, hajhaj!”

16.

Skalle-Pernek igaza lett. Amikor a földmélyiek rázendítettek az erdőben panaszos énekekre, már ősz volt. Még ha Birk és Ronja nem akarták is bevallani maguknak. Hosszan haldoklott a nyár, az őszi eső olyan fájó makacssággal köszöntött be, hogy még Ronja is szenvedett tőle, pedig ő egyébként szerette az esőt. Napokon át kuporogtak a barlangban, és hallgatták az eső örökös paskolását a sziklateraszon. Ilyen időben a tüzet sem lehet életben tartani, és annyira fáztak, hogy végül kénytelenek voltak kirohanni az erdőbe, hogy legalább a futástól kissé átmelegedjenek. Kissé fel is

melegedtek, és persze bőrig áztak. Visszaérve a barlangba lehajigálták átázott ruhájukat, és a prém takarójukba burkolózva ültek és lesték, nem nyílik-e valahol egy piciny derűs folt az égen. De a barlangnyíláson át csak szürke esőfalat láttak.

- Esős nyarunk van - jegyezte meg Birk. - De majd csak jobbra fordul.

Végül el is állt az eső, de helyébe olyan vihar jött, hogy csak úgy dübörgött az erdő. Hatalmas fenyőket fordított ki gyökerestül a földből, és lecsupasztotta a nyírfák lombját. Odalett az arany pompa, a folyóparti meredélyen már csak pucér fákat lehetett látni keservesen hajlongva a kegyetlen szélben, amely ki akarta tépni őket.

- Viharos nyarunk van - jegyezte meg Birk. - De majd csak jobbra fordul.

Ám nem fordult jobbra. Sőt egyre rosszabb lett. Jött a hideg, napról napra húlt a levegő. Most már nem lehetett elúzni a téli gondolatokat, Ronja legalábbis képtelen volt rá. Éjjelente rémálmok gyötörték. Egy éjjel Birket látta a hóba temetve, arca fehér volt, és haját zúzvara lepte. Sikoltva ébredt. Reggel volt már, és Birk odakint foglalatoskodott a tűzzel. Ronja kirohant, és megkönnyebbülve látta, hogy Birk hajának megszokott vörösét nem fedi zúzvara. De a folyón túli erdő most először fehér volt a dértől.

- Deres nyarunk van - vigyorgott Birk.

Ronja bosszúsán nézett rá. Hogy lehet ilyen nyugodt? Hogy beszélhet ilyen könnyelműen? Hát semmit sem ért meg? Egyáltalán nem aggódik nyomorult életükért? A Mattis-erdőn nem szabad félni, tudta jól, most mégis félni kezdett, szörnyen félt, hogy mi lesz velük, ha itt a tél.

- Húgocskám rosszkedvű - mosolygott Birk. - Lassan itt az ideje, hogy itt hagyjon, és másnak a tüzénél melegedjék.

Ronja szótlánul visszament a barlangba, és az ágyára vetette magát. Más tüzénél - hisz nincs is más tűz, ahová mehetne. Birk a nagyterem kandallójára célzott, odahaza, és bizony ő is nagyon vágyott rá ebben a komisz hidegben, ó, hogy sóvárgott rá, hogy még egyszer az életben fölmelegedhessék! De a Mattis-várba ő nem mehet, hisz nem Mattis gyermeke többé. Tudta, hogy az otthoni tűznél sose fog melegedni többé. Van, ami van, lesz, ami lesz, minek is gyötrődni miatta, ha egyszer nincs élő ember, aki kiutat találhatna ebből! Látta, hogy üres a vödör, elindult hát a forráshoz vízért.

- Megyek én is, amint jól ég a tűz! - kiáltott utána Birk, mert a vízfordás nehéz munka volt, ketten kellett hozzá.

Ronja lekúszott a hegyoldalhoz tapadó keskeny ösvényen, itt vigyáznia kellett, hogy ne bukjon le fejjel a mélybe. Aztán futva indult a nyírek és fenyők közt a kis tisztás felé, ahol a forrás volt. De mielőtt odaért volna, földre gyökerezett a lába. Valaki ült a kövön a forrás mellett! Mattis volt az, senki más! Megismerte bozontos fekete hajáról, és beleremegett a szíve. Elsírta magát, állt a nyírfák között, és némán ömlött a könnye. Látta, hogy Mattis is sír, éppúgy, ahogy álmában látta, egymaga búsul és sír az erdőben. Eddig még nem vette észre őt, de most fölnevezett és megpillantotta. Felemelte karját, és a könnyeit zekéje ujjába törölte, olyan kétségbeesetten és ügyefogyottan, hogy Ronja nem nézhette tovább. Sikoltva rohant oda, és a karjába vetette magát.

- Gyermekekem! - suttogta Mattis. Gyermekekem! Aztán hangosan, kiáltva ismételte: Megvan a gyermekekem!

Ronja sírva temette arcát apja szakállába, és szívgva kérdezte:

- A gyereked vagyok, Mattis? Igazán újra a gyereked vagyok?

És Mattis szívgva felelte:

- Igen, ahogy mindig is az voltál, kicsi Ronjám! Gyermekekem, aki után éjjel és nappal sírtam. Istenem, mit szenvedtem! Kissé eltartotta magától a kislányt, hogy az arcába nézhessen, és szinte alázatosan kérdezte:

- Igaz, amit Lovis mondott, hogy csak akkor jössz haza, ha megkérlek rá?

Ronja hallgatott. És abban a pillanatban meglátta Birket. Ott állt a nyírfák között, arca fehér, a szeme csupa szomorúság. Miért olyan boldogtalan? Birk, bátyám, mire gondolsz, amikor ilyen az arcod?

- Ha ez igaz, Ronja, akkor hazajössz most velem? - kérdezte újra Mattis.

Ronja hallgatott, és Birket nézte. Birk, bátyám, emlékszel a Falánk-zuhatagra?

- Gyere, Ronja, akkor induljunk. És Birk csak állt ott, és tudta, hogy eljött a pillanat, búcsút mondhat Ronjának, és visszaadhatja apja kezébe illő köszönettel, hogy eddig az övé lehetett. Így kell lennie, maga is ezt kívánta. És régen felkészült rá. Miért fáj most mégis annyira? Ronja, nem tudhatod, mit érzek, de menj csak hamar! Indulj!

- Igaz, hogy még nem is kértelek. Most megteszem. Szívből kérlek, Ronjám, gyere vissza velem haza! Életemben nem volt még ilyen nehéz dolgom, gondolta Ronja. Most ki kell mondanom, pedig biztosan összetöröm vele Mattist, de ki kell mondanom. Hogy Birkkel akarok maradni. Hogy nem hagyhatom egyedül megfagyni őt a téli erdőn. Birk, bátyám, életünkben, halálunkban semmi el nem választhat minket, ugye tudod?

Mattis csak most vette észre Birket, nagyot sóhajtott, de aztán odakiáltott neki:

- Borka fia Birk, gyere ide. Volna néhány szavam hozzád. Birk vonakodva közelebb jött, de épp csak annyira, amennyire feltétlenül szükséges volt. Dacosan nézett Mattis szemébe, úgy kérdezte:

- Mit akarsz?

- Szívem szerint jól elkalapálnálak. De persze nem teszem. Sőt inkább szívből kérlek: gyere te is velünk a Mattis-várba! Nem mintha szeretnék, ne is képzeld. De úgy tudom, a lányom szeret, és talán én is el fogom tanulni tőle. Volt időm elgondolkodni erről-arról az utóbbi időkben!

Amint Ronja felfogta, mit is mondott apja, valami csörgedezni kezdett benne. Mintha valami felolvadt volna. Egy szörnyű jégtömböt hurcolt magában mostanság, és lám, apja néhány szavára úgy elolvadt, mint tavasszal a patak jege! Hogy jöhetett ilyen hirtelen a csoda, hogy nem kell választania Mattis és Birk között? Hisz mindkettőt szereti, és most nem kell egyikről sem lemondania! Valódi csoda történt, itt és most! Örömmel, szeretettel és hálával csordultig telve pillantott Mattisra. Aztán Birkre. És látta rajta, hogy ő egyáltalán nem örül. Zavartnak és bizalmatlannak látta, és megrémült ettől. Amilyen makacs és keményfejű, talán nem is érti meg, hogy az életéről van szó, talán nem is lesz hajlandó velük jönni!

- Mattis - szólalt meg -, szeretnék Birkkel négyszemközt beszélni.

- Minek? No jó, addig felmegyek és megnézem a jó öreg Medvebarlangomat. De ne tartson soká, mert mennünk kell haza!

- Mennünk kell haza! - ismételte Birk gúnyosan, amikor Mattis eltűnt. - Hová haza? Azt képzeli, hogy csak úgy elmegyek a Mattis-rablók közé? Hogy mind engem pofozzon és rugdosson?

- Pofozni? Rugdosni? De ostoba vagy! - Ronját elfutotta a méreg. - Inkább halálra fagysz a Medvebarlangban?

Birk némi hallgatás után bólintott.

- Igen, inkább.

Ronja kétségbeesett.

- Az élet drága, azt óvni kell, nem érted? Ha ott maradsz télre a barlangban, elpocsékolod az életedet! És az enyémet is!

- Ezt miért mondd? Miért pocskolnám el a tiédet?

Ronja erre már sikított mérgében és kétségbeesésében:

- Mert akkor én is veled maradok, te ütődött! Akár tetszik, akár nem!

Birk némán állt, és hosszan nézte Ronját, végül így szólt:

- Tudod, mit beszélsz, Ronja?

- Tudom hát! - kiáltott Ronja. - Hogy semmi sem választhat el minket! És ezt tudod te is, te ütődött! Erre Birk a legragyogóbb mosolyával felelt, és szép volt, ahogy mosolygott.

- Dehogy akarom én elpocsékolni az életedet, kishúgom! Azt akarom a legkevésbé. Követlek, akárhová mégy. Még ha a Mattis-rablók közt kell is élnem, míg csak bele nem gebedek!

Kioltották a tüzet, és mindent összepakoltak. Búcsúztak a Medvebarlangtól, és ez olyan nehezükre esett. Ronja odasúgta Birknek, halkán, nehogy Mattis meghallja, és fölöslegesen aggódni kezdjen:

- Jövő tavasszal visszaköltözünk!

- Igen, mert most már biztosan megérjük - felelte Birk, és láthatólag örült az ötletnek.

Mattis is boldog volt. Előttük ment, és olyan harsogva énekelt, hogy az útjukba kerülő vadlovak riadtan menekültek be az erdőbe. Csak Komisz és Fenevad nem. Mozdulatlan állva várták be őket, és azt hitték, megint nyargalászás lesz.

- Ma nem - mondta Ronja, és megsimogatta a lovát. - De talán már holnap. És talán azután is mindennap, hacsak nem lesz túl nagy a hó.

Birk is megpaskolta Fenevad nyakát.

- Igen, visszajövünk! Csak ti vigyázzatok magatokra!

Látták, hogy a lovak már vastagabb bundát növesztettek, nemsokára egészen bozontosak lesznek, oltalmul a hideg ellen. Komisznak és Fenevadnak is meg kell érnie a tavaszt. De Mattis már messze előttük járt, csak az éneke hangzott, sietniük kellett, hogy beérjék. Hosszú gyaloglás után elérték a Farkas-szorítóhoz. Ott Birk megállt.

- Mattis - mondta -, először hazamegyek a Borka-erődbe, és megnézem, hogy van Borka meg Undis. De neked nagy hálával tartozom, hogy hozzátok mehetek és láthatom Ronját, amikor csak akarom.

- Jöhetsz hát - felelte Mattis -, nem lesz könnyű nekem, de azért csak gyere. Aztán felnevetett.

- Tudjátok, mit mond Skalle-Per? A tökkelütött szerint, ha nem vigyázunk, a várispán meg a katonái előbb-utóbb felülkerekednek. Ezért azt mondja, a legokosabb volna, ha a Mattis-rablók meg a Borka-rablók összeállnának. Mindig ilyen habókos ötletei vannak a vén bolondnak!

Szánakozón nézett Birkre.

- Kár, hogy olyan mocsofajzat az apád, különben nem is lenne az ötlet annyira ostoba.

- A mocsofajzat inkább te vagy - felelte Birk, de olyan kedvesen, hogy Mattis is nagyot nevetett rajta. Birk kezét nyújtott Ronjának. Itt, a Farkas-szorító alatt szoktak régen is elválni.

- Találkozunk, rabló lány. Mindennap, igaz, húgocskám?

Ronja bólintott.

- Mindennap, Borka fia Birk!

Nagy csend támadt a rablók között, amikor Mattis és Ronja megjelent; a nagyteremben. Nem, mert senki ujjongani, vezérük már rég megtiltott mindenféle örömrivalgást a Mattis-várban. Csak Skalle-Per mutatott be egy korához mérve hihetetlenül magas örömugrást, és közben elszellentette magát. De ez nem hozta zavarba.

- Csak jár egy díszlövés a hazatérőnek - mondta.

Mattis ezen olyan hatalmasat és olyan hosszan nevetett, hogy a rablóknak az örömkönnyeket csalt a szemébe. Ez volt az első nevetés ama boldogtalan reggel óta, amit vezérüktől hallottak, és siettek bekapcsolódni. A hasukat fogták a nagy hahotától, és Ronja is velük nevetett. Ekkor jött be Lovis a juhakolból, és hirtelen csönd lett. Ki tudna nevetni, amikor egy anya öleli magához elveszett és éppen megkerült gyermekét? Az ilyesmi az együgyű rablóknak megint csak könnyeket csalt a szemébe.

- Lovis, behozod majd a nagy mosódézsát nekem? - kérdezte Ronja.

Lovis bólintott.

- Be bizony, és már melegítem a vizet.

- El is hiszem rólad - mosolygott Ronja. - Olyan anya vagy, aki mindenre gondol. És nálam szutykosabb gyereket nem láttál még életedben!

- Nem bizony - mondta Lovis.

Nagyot evett Lovis kenyereből, megivott egy kupa tejet, aztán Lovis addig síkálta a mosódézsában, amíg vörösen égett a bőre. Most ott feküdt, megszokott, régi ágyában, és a függönyök résén figyelte a kandallóban roskadó tüzet. Minden olyan volt, mint rég. Lovis elénekelte neki meg

Mattisnak a Farkasdalt. Ideje volt aludni. Álmos is volt Ronja, de a gondolatai elkalandoztak. A Medvebarlangban - gondolta - jó hideg lehet már, és én itt fekszem, átmelegedve a lábujjam hegyéig. Nem különös, hogy az ember ilyen csekélységtől is boldog lehet? Aztán Birkre gondolt, vajon hogy fogadják a Borka-várban. Vajon ő is át van melegedve a lábujja hegyéig? Ezt majd holnap megkérdem tőle - gondolta, és lehunyta a szemét. Csend volt a nagyteremben. Ekkor Mattis aggódó kiáltása harsant fel:

- Ronja!
- Mi az? - motyogta a kislány, félig már álmába süppedve.
- Csak hallani akartam, hogy igazán itt vagy-e.
- Persze hogy itt - motyogta még a kislány. És már aludt is.

17.

Ronja szeretett erdeje, az őszi vagy már inkább téli erdő most ismét a barátja volt, ahogy régen is mindig. Az utóbbi időkben a barlangban fenyegetőnek és ellenségesnek érezte. Most Birkkel egy deres erdőben lovagolt, ami csakis örömmel töltötte el, és ezt elmondta Birknek:

- Ha tudom, hogy amint hazaérek, átmelegszem a lábujjam hegyéig, akkor bármilyen komisz időben is járhatom az erdőt. De nem úgy, ha tudom, hogy egy hideg barlangban kell majd dideregnem utána! És Birk, aki arra készült nemrég, hogy a Medvebarlangban telet át, maga is örült, hogy este fölmelegedhet a tűznél, odahaza a Borka-erődben. Mert ott kell laknia, tudta jól, és tudta Ronja is. Különben csak elmergesednének az ellentétek a Mattis-hegyi várban.

- És tudod, Borka meg Undis olyan hihetetlenül megörültek, hogy hazajöttem - mondta. Sose hittem volna, hogy ennyire fontos vagyok nekik!

- Persze, hogy náluk kell laknod - mondta Ronja. - Legalábbis tavaszig!

Mattis is csak örült, hogy Birk az övével tart.

- Persze, persze - mondta Lovisnak a kutyakölyök jöhet és mehet itt, ahogy kedve tartja. Hisz én magam hívtam meg, hogy lakjon nálunk. De azért csak jobb, hogy nem kell itt látnom minden pillanatban azt a vörös üstökét. A Mattis-várban az élet ment tovább, most már újra vidáman. A rablók daloltak és táncoltak, és Mattis dörgő hahotája éppúgy harsogott, mint azelőtt. A rablóélet azonban nem ment éppúgy, mint azelőtt. A várispán katonáival egyre többször kellett összecsapni. Mattis tudta, hogy most már komolyan fenik rá a fogukat. El is mondta Ronjának, hogy miért.

- Mert egy sötét éjszaka kiszabadítottuk Peljét a várispán nyomorúságos börtönéből. És vele együtt a Borka két zshiványát is. Lill-Klippen attól tartott, hogy Peljét fel fogják akasztani.

- Az én rablóimat senki nem akaszthatja fel! - csapott az asztalra Mattis. - És most már az az ebellette várispán azt is megtanulhatta, hogy a dutyijával sem sokra megy.

Skalle-Per komoran csóválta a kopasz fejét.

- A katonái viszont úgy nyüzsögnek az erdőben, mint a szúnyogok. És végül úgyis a várispán marad felül, nem mondtam még elégszer?

És Skalle-Per újra csak fújta a magáét, hogy Mattisnak és Borkának össze kéne békülnie, amíg nem késő.

- Egy erős és egészséges rablóbanda meg tudna birkózni a várispánnal és töméntelen katonájával, de két banda nem, mert idejük nagy részét arra fecsérelik, hogy egymásra lesnek, és a zsákmányon marakodnak, mint a farkasok a koncon - így Skalle-Per.

Mattis nem szívesen hallotta az ilyesféle beszédet. Elég gondja volt anélkül is.

- Nem beszélz éppen butaságokat, öreg - mondta. - Van benne valami, meg kell adni. Hanem, szerinted, ki legyen annak az egészséges bandának a vezére? Gúnyosan fölnevetett. - Talán Borka? Én,

Mattis vagyok a leghatalmasabb rablóvezér minden hegyekben és erdőkben, és az is maradok! De nem biztos, hogy Borka hajlandó felfogni ezt.

- Hát bizonyítsd be neki! - tüzelte Skalle-Per. - Páros küzdelemben biztosan legyőzöd, hisz erős vagy, mint az ökör!

Hát ezt spekulálta ki a furfangos Skalle-Per magányos óráiban! Egy páros küzdelem megmutatná Borkának, hol a helye, és kezessé tenné, akkor pedig egy nagy és erős banda lenne a Mattis-várban,, egyesült erővel hamis nyomra csalnák a katonákat, és addig szorongatnák őket, amíg elunják a rablójátszát. Hát nem pompás terv ez?

- A legpompásabb az volna, ha felhagynátok a rablással - szólt közbe Ronja. - Mindig is ez volt a véleményem.

Skalle-Per rámosolygott kedves fogatlan mosolyával.

- Ebben tökéletesen igazad van, Ronja. Te nagyon okos vagy. De én, a gyámoltalan öreg, sosem fogom tudni meggyőzni erről azt a keményfejű apádat.

Mattis haragos pillantást vetett rá.

- És ezt te mondod, aki a legderekkabb rabló voltál apám bandájában is meg az enyémben is? Fölhagyni a rablással? És miből élnénk akkor, nem mondanád meg?

- Sose figyeltél még fel rá - kérdezett vissza Skalle-Per hogy az emberek nagy része sose rabol, mégis megél?

Mattis savanyú képet vágott.

- Jó, jó, de hogyan élnénk meg mi?

- Ó, többféle módja is volna annak - jelentette ki az öreg. - Egyet neked is említenék, ha nem tudnám, hogy rabló vagy és rabló is maradsz, míg akasztófára nem kerülsz. De Ronjának majd a kellő időben elárulok egy csinos kis titkot.

- Miféle titkot? - kapta fel a fejét Mattis.

- Hallottad: majd Ronjának fogom elárulni, hogy ne maradjon ott minden nélkül, amikor te akasztófára kerülsz.

- Akasztófa, folyton csak akasztófa! - mérgelődött Mattis. - Most aztán elhallgass már, te vén vészbagoly!

És teltek a napok, Mattis pedig továbbra sem hallgatott Skalle-Per tanácsára. Hanem egy kora reggel, amikor emberei még a lovak nyergelésével se végeztek, Borka nyargalt fel a Farkas-szorítón át, és Mattisszal óhajtott beszélni. Rossz hírt hozott. És, mivel ősi ellensége nemrég olyan nagylelkűen az ő két emberét is kiszabadította, viszonzásul figyelmeztetni jött Mattist: akinek kedves az élete, ma az orrát se dugja ki a várból, mert az erdőben megint rosszul állnak a dolgok. Most jön a Rabló-szorosból, ahol a katonák rajtaütésre készen álltak. Két emberét foglyul ejtették, egyet pedig menekülés közben nyíllal súlyosan megsebesítettek.

- A gazemberek! - kesergett Borka. - Nem hagyják, hogy szegény rabló a betevő falatját megkeresse! Mattis összeráncolta a szemöldökét.

- Itt az ideje, bizony, hogy móresre tanítsuk őket! Ezt így nem tűrhetjük tovább!

Csak utóbb vette észre, hogy többes számban beszélt, és ettől mélyet sóhajtott. Szótlanul állt egy darabig, majd tetőtől talpig végigmérte Borkát.

- Nem kellene... összefognunk? - bökte ki végül, de tüstént elborzadt saját szavaitól. Így beszélni egy Borka-fival! Apja, nagyapja meg a dédapja megfordulnának a sírjukban, ha ezt tudnák! De Borka láthatólag fölélénkült.

- Most az egyszer értelmesen szóltál, Mattis! Egy erős rablóbanda, bizony az lenne jó! Egy erős vezér alatt! Én tudom is, ki lenne alkalmas erre! - húzta ki magát. - Én, hisz erős vagyok és leleményes!

Mattis félelmetes hahotában tört ki.

- No, csak gyere, majd én megmutatom neked, ki az alkalmas vezérnek!

És Skalle-Pernek lett igaz. Végül Mattis és Borka is elfogadták a javaslatát: legyen páros küzdelem! Embereik nagy izgalommal néztek a szokatlan esemény elé, és a küzdelem napjának reggelén a Mattis-rablók olyan zajosan vitatták az esélyeket a nagyteremben, hogy Lovis kénytelen volt kikergetni őket.

- Kifelé! - kiáltotta. - Elviselhetetlen a lármátok!

Épp elég volt Mattist hallgatnia, aki öles léptekkel járkált fel-alá a teremben, a fogait csikorgatta, és nagy hangon hetvenkedett: úgy megtépi Borkát, hogy Undis rá nem ismer többé. Skalle-Per halkan vihogott.

- Nyugtával dicsérd a napot, anyám erre tanított!

Ronja látni sem bírta harci vágtyól égő apját.

- Nem akarom nézni, hogy tépítek egymást!

- Ha akarnád, se nézhetnéd - nevetett Mattis.

Asszonyok és gyerekek, ez volt a rend és a szokás, ilyesmin nem lehetnek jelen. Az volt a felfogás, hogy nem nekik való a dúvadtusa látványa. Így nevezték az ilyesfajta páros erőpróbákat, és amilyen durvák és kíméletlenek voltak, rá is szolgáltak az elnevezésre.

- Hanem te aztán el nem maradhatsz - fordult Mattis Skalle-Perhez. - Igaz, hogy roskatag vagy, de egy jó kis dúvadtusa biztosan fölélénkít majd. Gyerünk, öreg, majd felültetlek a lovamra, úgy viszlek. Mert ideje indulnunk már!

Hideg, napfényes reggel volt, a talajt dér borította. Mattis és Borka emberei a Farkas-szorító alatti tisztáson gyűltek össze lándzsáikkal, és körbefogták a küzdőteret. Itt fog hát eldőlni, itt bizonyosodik be, ki alkalmas igazán bandavezérnek. Mellettük, egy magas sziklán ült Skalle-Per prémekbe burkolva, mint egy kókadt vén varjú, de szeme csillogott a várakozástól, és mohón figyelte, mi történik alatta. A küzdők egy szál ingre vetkőztek, és mezítláb szökdeltek a deres fűben. Karizmaikat tapogatták, és nagyokat rugdaltak a levegőbe, hogy fellazítsák dermedt tagjaikat.

- Mintha dideregnél, Borka - szólt oda Mattis. - De ígérem, hogy rövidesen nagyon meleged lesz!

- Azt én is megígérhetem neked! - bizonykodott Borka.

A dúvadtusánál minden csel és mindenféle fogás meg volt engedve. Lehetett törni és zúzni és tépni és csípni és karmolni és harapni, mezítlábbal rúgni is, csak ágyékba nem. Az hitványságnak számított, és aki ilyesmit tett, el is veszítette a versenyt. Most Fjosok megadta a várva várt jelet, Mattis és Borka harsány harci üvöltéssel egymásnak rontott, és megkezdődött a nagy tusa.

- Rettentő módon sajnálom - (Mattis hatalmas medvemancsaival átkapta Borka derekát) -, hogy olyan utolsó mocsokfajzat vagy - (megszorította, hogy Borkáról ömlött a veríték) -, másképp már rég alvezéremmé tettelek volna - (újabb félelmetes szorítás) -, és nem lennék most kénytelen a vesét kiszorítani belőled! - (Karjai acélos pántjában Borka hörögni kezdett.) Hanem Borka amint kihörögte magát, kemény koponyájával úgy beleöklelt Mattis orrába, hogy az rögtön vérbe borult.

- Rettentő módon sajnálom, hogy kénytelen voltam szétrögni az ormányodat - (még egyet öklelt) mert már eddig is olyan ronda voltál, amilyen csak lehet valaki - (elkapta Mattis egyik fülét, és nagyot rántott rajta). - Ni csak, nem elég neked egy fül is? Még egyet rántott rajta, hogy szegény fül kissé el is mozdult a helyéről. De el kellett engednie, amikor Mattis egy lendülettel hanyatt lökte, és vasöklével az arcába nehezedett, hogy az a szokottnál is laposabbnak hatott.

- Elmondhatatlanul bánt - lihegte -, de kénytelen vagyok úgy összegyűrni a pofádat, hogy Undis sírva fakad, valahányszor napvilágnál megpillant! Újra az arcába tenyerelt, de Borkának sikerült a foga közé kapnia a tenyere élét, és bele is harapott. Mattis felüvöltött, és próbálta a kezét kiszabadítani, de Borka keményen tartotta, amíg csak ki nem fogyott a lélegzete. Akkor elengedte, és pár bőrcafatot köpött Mattis képébe.

- Nesze, vidd haza a macskádnak!

De már erősen lihegett, mert most Mattis egész súlyával feküdt rajta. És hamarosan bebizonyosodott, hogy Borkának lehetnek ugyan erős fogai, de másképp nem mérkőzhet Matissal. A küzdelem végén

Mattis már vezérként állt fel, arca csupa vér volt, és ami ingéből megmaradt, vékony csíkok alakjában libegett körülötte. De azért vezér volt minden ízében, ezt minden rablónak el kellett ismernie, még ha egyesek számára ez, és legfőképp Borka számára, keserves volt is. Borka siralmasan festett, nem sok híja volt, hogy könnyei is eleredjenek. Mattis nem sajnált hát néhány vigasztaló szót.

- Borka, testvérem - mert ezután testvérek leszünk, igaz? Ne félj, a vezér név és tisztesség kijár neked halálod napjáig, és az embereid lakhatnak veled. Csak azt ne felejtsd el, hogy Mattis mától kezdve a leghatalmasabb rablóvezér minden hegyekben és erdőkben, és hogy az én szavam az első, ugye tudod? Borka szótlánul bólintott, pillanatnyilag nem volt túl beszédes kedvében. De még aznap este Mattis nagy vendégséget rendezett a nagyteremben a Mattis-vár minden rablója, tehát a maga és a Borka emberei számára, volt ott mit enni pukkadásig, és patakban folyt a sör. És ahogy teltek az órák, Mattis és Borka egyre inkább testvérekké váltak. Hol kacagva, hol sírva idézgették a nagy asztalnál gyermekkorukat, amikor még együtt vadásztak patkányokra a disznóólakban. Sok más vidám és mulatságos kalandjuk is eszükbe jutott, és egymás szavába vágva mesélték. A rablók mind örömmel és harsány hahotával hallgatták őket, és Birk meg Ronja az asztal végén ugyancsak jókat mulattak rajtuk. Tiszta, csengő kacagásuk oly magasan trillázott a rablók érdes, mély hahotája fölött, hogy Mattis és Borka szíve átmelegedett a hallatára. Hosszú ideig nem kacagott se Birk, se Ronja a Mattis-várban, Mattis meg Borka még alig szokott hozzá a boldogsághoz, hogy újra itthon vannak. Ezért volt a kacagásuk mennyei muzsika a fülüknek, és még nagyobb kedvvel folytatták a mesét gyermekkori hőstetteikről. Mattis pedig így szólt:

- Ne búsulj nagyon, te Borka, hogy ma te húztad a rövidebbet! Felderül még a Borka-nemzetség napja is. Ha már te meg én nem leszünk, akkor a te fiad lesz a vezér, meglásd. Mert az én lányom nem akar vezér lenni, és ha ő azt mondja, hogy nem, akkor az nem, ebben az anyjára ütött.

Borka képe felderült ennek hallatára, de Ronja odakiáltott az asztal végétől:

- És azt hiszed talán, hogy Birk akar rablóvezér lenni?

- Akar bizony! - felelt helyette Borka magabiztosan.

Ekkor Birk felugrott és kiállt a terem közepére, ahol mindenki láthatta, és jobb kezét felemelve nagy esküt esküdött, hogy bármi történjék is, ő nem lesz rabló sohasem. Komor csend ülte meg a termet. Borka könnyes szemmel búslakodott a fián, aki ilyen szörnyűségesen elfajzott a családtól. Mattis vigasztalni próbálta.

- Nekem is bele kellett törődnöm, és te sem tehetsz mást. Az ember nem boldogul ezekkel a mai gyerekekkel. Csak mennek a maguk feje után, ebbe bele kell törődni. De nem könnyű, biz' isten!

A két rablóvezér sokáig szótlánul üldögélt, és elkomorult szemmel fürkészték a jövőt, amikor a Mattis-nemzetség meg a Borka-nemzetség büszke rablóélete csak monda lesz már, gyorsan fakuló emlék. Lassan-lassan aztán visszatértek a patkányvadászat históriájára, és úgy döntöttek, nem engedik, hogy holmi konok és engedetlen kölykök elrontsák a jókedvüket. A rablók ugyancsak megtettek mindent, hogy elúzzák a komorságukat, vidám rablónótákat énekeltek, és szilaj táncot roptak hozzá. Körbe-körbe járták, a padlódeszkák csak úgy ropogtak alattuk. Birk és Ronja is ropták, és Ronja egy sor vidám rablóugrásra tanította meg Birket. Mindeközben Lovis és Undis egy külön kis teremben ültek. Ettek, ittak és beszélgettek. A legtöbb dologra nézve igen különbözött a véleményük és a felfogásuk, de egyetlen dologban egyetértettek: hogy nincs pompásabb, mint ha néha megpihentethetik a fülüket, ha egy nyikkanásnyi hangját sem hallják a férfinépnek. A nagyteremben azonban folyt tovább a multság. Addig, amíg egyszer csak Skalle-Per elterült a padlón a fáradtságtól. Vén kora ellenére boldogan és vidáman töltötte az egész napot, de mostanra ereje végére ért, és Ronja a hálókamrájába támogatta. Az öreg elégedetten és kimerülten nyúlt el az ágyban, a kislány pedig alaposan bebugyolálta a prémtakaróba.

- Nagy megnyugvás öreg szívemnek - mondta Skalle-Per -, hogy sem te, sem Birk nem akartok rablók lenni. Nem mondom, régebben vidám élet volt a rablóélet, de mostanság egyre keservesebb, az ember észre se veszi, és már az akasztófán lóg.

- Igen, és akit kifoszt az ember, az sír vagy üvöltözik - tette hozzá Ronja. - Azt sose bírtam volna elviselni.

- Nem, gyerekem, azt te valóban sose bírnád. Hanem most elárulom neked azt a pompás kis titkot, de ígérd meg előbb, hogy senki élő emberfiának nem beszélsz róla. Ronja ünnepélyesen megígérte. Akkor az öreg megfogta meleg kis kezét, hogy az ő hideg kezeit megmelengetse kisé, és mesélni kezdett:

- Én örömem és gyönyörűségem! Amikor még fiatal voltam, és az erdőt jártam, úgy, ahogy te szoktad, történt egyszer, hogy megmentettem egy kis szürketörpe életét, akit a vérlidércek halálra szorongattak. A szürketörpek, igaz, ocsmány népség, de ez az egy valahogy más volt, és valósággal üldözött a hálójával, alig bírtam szabadulni tőle. Mindenáron nekem akarta adni... ni csak, ott van Mattis!

Mattis valóban ott állt az ajtóban. Ronja után jött, hogy hol marad ennyi ideig. A mulatságnak vége volt már, és eljött a Farkasdal ideje.

- Először még végig kell hallgatnom ezt a mesét - mondta Ronja.

Mattis azonban csökönyösen állt az ajtóban, így aztán a folytatást Skalle-Per Ronja fülébe suttogta.

- Nagyszerű volt - mondta Ronja búcsúzóul.

Eljött az éj. Hamarosan aludt az egész Mattis-vár és összes faragatlan lakója. Csak Mattis sziszegett és jajgatott ébren az ágyán. Hiába kente be Lovis minden sebet és zúzódását, nem sokat segített. Most volt rá ideje, hogy sérüléseit számba vegye, mert ha csak a lába kisujját mozdította is, beléhasított valahol a fájdalom. Le sem bírta hunyni a szemét, és bosszantotta, hogy Lovis az igazak álmát alussza mellette. Végül felkeltette.

- Mindenem fáj! - nyögte panaszosan. És csak egyetlen vigaszom van, hogy az a gézengúz Borka odaát még nálam is jobban kínlódik!

Lovis a fal felé fordult.

- Férfiátság! - motyogta megvetően, és már aludt is.

18.

- Vénembereknek nem való dúvadtusákon fagyoskodni - jelentette ki Lovis szigorúan, amikor másnap reggel kiderült, hogy Skalle-Pert rázza a hideg, és minden tagja fáj. A hideglelés később elmúlt ugyan, de ő nem volt hajlandó felkelni.

- Hogy csak üljek és báméskodjam? Akkor már jobb, ha fekszem és báméskodom - mondta.

Mattis mindennap eljött az öreg kis hálókamrájába beszámolni róla, hogy alakul az új rablóélet. Elégedetten mesélte, hogy Borka remekül viseli magát, és egyáltalán nem akadékoskodik. Ráadásul igen leleményes fickó, és közös erővel egyik remek zsákmányt a másik után ejtik. A várspán katonáit sikerült könnyen tévútra csalni, és csak rövid idő kérdése, hogy a Mattis-vár teljesen megszabaduljon a pimasz katonacsőcseléktől, állította Mattis magabiztosan.

- Nono, nyugtával dicséred a napot - mormogta Skalle-Per, de Mattis nem nagyon figyelt rá, egyébként se volt sok ideje nála üldögeálni.

- Girhes gebe - veregette meg Skalle-Per vállát, mielőtt otthagya -, szedj már fel egy kis húst a lábadra, mert így nem fogsz tudni ráállni!

Lovis megtett minden tőle telhetőt ennek érdekében. Hordta a tápláló, erős leveseket és mást is, amit Skalle-Per szeretett.

- Edd a levest, majd fölmelegszel tőle - mondta.

De a legforróbb leves sem tudta kiűzni a hidegséget Skalle-Per testéből, és ez aggasztotta Lovist.

- Be kell hoznunk ide a nagyterembe, és megmelengetnünk - mondta egy este Mattisnak.

És Skalle-Per, Mattis erős karjaiban, végre elhagyta magányos hálókamráját. Mattis megosztotta az ágyát vele, Lovis pedig átköltözött Ronja ágyába.

- No, itt végre fölengednek kissé fagyott vén csontjaim - nyögte boldogan az öreg.

Mattis meleg volt, mint egy kandalló, és az öreg olyan szorosan hozzábújt, mint egy kisgyerek, aki meleget és vigaszt keres anyjánál.

- Le ne szoríts az ágyról, hé! - morogta Mattis, de az öreg csak egyre jobban nyomakodott hozzá. És reggel egyszerűen nem volt hajlandó a kamrájába visszaköltözni. Az ágyban végre jól érezte magát, és ott is maradt. Itt egész nap elnézhette, hogy tesz-vesz Lovis, este meg itt gyűltek össze a rablók, és körülfogva őt beszámoltak tetteikről, és jött Ronja is, hogy elmesélje, mit műveltek Birkkel aznap az erdőn. Skalle-Per boldog volt.

- Itt szeretnék már maradni addig - mondta.

- Meddig, te? - kérdezte Mattis.

- No, találd ki.

Mattis nem találta ki. De növekvő nyugtalansággal látta, hogy gyengül és fogy az öreg napról napra, és meg is kérdezte Lovist:

- Mit gondolsz, mi a baja?

- Az öregség - felelte Lovis.

Mattis nyugtalanul nézett rá.

- De azért ugye nem hal bele?

- Belehal bizony.

Mattis könnyekben tört ki.

- Eredj már a pokolba! - kiáltott - Én ezt nem engedem.

Lovis a fejét csóválta.

- Sok mindenben parancsolhatsz, Mattis, de ebben nincs szavad.

Ronja is aggódott Skalle-Perért, és ahogy apadt az ereje az öregnek, egyre több időt töltött mellette. Legtöbbszörre csukott szemmel feküdt Skalle-Per, de néha felpillantott, és meglátva őt elmosolyodott.

- Én örömem és gyönyörűségem, ugye nem felejtetted el, amit hallottál tőlem?

- Nem bizony - felelte Ronja. - Csak odataláljak.

- Odatalálsz - nyugtatta meg Skalle-Per. - Ha eljön a pillanat, megtalálsz!

- Igen, én is úgy hiszem.

Ahogy a napok múltak, egyre gyengült az öreg. És eljött az éjszaka, amikor mindnyájan ott virrasztottak mellette, Mattis, Lovis, Ronja és a rablók. Skalle-Per mozdulatlanul, csukott szemmel feküdt. Mattis kétségbeesetten kereste rajta valami jelét az életnek. De sötét volt az ágy körül, a tűz fénye és a fagyúmécses ellenére, amit Lovis gyújtott, így aztán életjel sem látszott, és Mattis felordított:

- Meghalt!

De Skalle-Per kinyitotta egyik szemét, és szemrehányóan nézett rá.

- Azt még nem! Mit képzelsz, nincs bennem annyi tisztesség, hogy elbúcsúzzam, mielőtt útnak indulok?

Újra lehunyta a szemét, és úgy feküdt jó ideig. A többiek szótlanul álltak körülötte, és halk, sípoló lélegzését figyelték. Aztán Skalle-Per felnyitotta szemét, és gyenge, de tiszta hangon így szólt:

- Hanem most már búcsúzom mindnyájatoktól, drága barátaim. Mert most meghalok.

És meg is halt. Ronja még sohasem látott senkit meghalni, és sokáig sírdogált. Bár szegényke olyan fáradt volt már az utóbbi időkben - gondolta -, most majd kipihenheti magát valahol, ki tudja, hol.

Mattis azonban zokogva mérte végig oda-vissza a nagytermet, és kiáltozott:

- Mindig volt, és most nincs többé! És újra meg újra így kiáltott zokogva:

- Mindig volt, és most nincs többé!

Lovis csendesen odaszólt neki:

- Mattis, jól tudod, hogy senki sem élhet örökké. Megszületünk és meghalunk, ez a világ sora. Minek ez a jajongás?

- De nekem hiányzik! - siránkozott tovább Mattis. - Úgy hiányzik, hogy hasogat a mellemben!

- Akarod, hogy átöleljelek? - lépett hozzá Lovis.

- Igen, igen, ölelj át! És te is, Ronja! És ott ült Mattis sokáig, hol Lovisnak, hol Ronjának dőlve, és kizokogta magából a fájdalmat Skalle-Per miatt, aki mindig ott volt az ő életében, és most már nem lesz soha többé.

Másnap temették Skalle-Pert a folyóparton. A tél már közelebb rukkolt, megindult az első hóesés, puha, nagy és nedves pihék szállingóztak a koporsóra, amíg Mattis és emberei a sírhelyhez vitték. Az öreg maga eskábálta össze a koporsóját, még amikor jó erőben volt, és sok éve őrizgette a ruháskamra legmélyén.

- Egy rablónak akkor lehet szüksége koporsóra, amikor a legkevésbé sejtí - mondta volt többször is, és az utóbbi években maga ámult a legjobban, hogy az a nap annyit várat magára.

- Azért előbb vagy utóbb csak kapóra fog jönni - mondogatta.

És hát most kapóra jött. Skalle-Per hiánya súlyosan megülte a várat. Mattis az egész télen át mogorva volt. A rablók is búslakodtak, hisz öröm és bánat Mattis kedvétől függött a Mattis-várban. Ronja kijárt ez erdőbe Birkkel, ahol most már igazi tél volt, és ha sítalpain siklott a lejtőn, minden bánatát elfeledte. De rögtön eszébe jutott, amikor hazatérve megpillantotta a tűz előtt gubbasztó Mattist.

- Vigasztalj, Ronjám - kérlelte - segíts nagy bánatomon!

- Nemsokára jön a tavasz, akkor minden jobb lesz - mondta a kislány, de apját ez éppenséggel nem nyugtatta meg.

- Skalle-Per nem lát már több tavaszt - felelte komoran.

És erre Ronja sem talált vigasztaló szót. De csak elmúlt a tél. És eljött a tavasz, mint minden esztendőben, akárki élt és akárki halt meg. Mattis felderült, mint tavasszal mindig, és fütyült meg dalolt, amikor emberei élén kilovagolt, át a Farkas-szorítón. Alatta várt már rá Borka az embereivel. Ihaj, kezdődik újra a remek rablóélet a hosszú tél után! És ennek bolondul örült Mattis és Borka, a két született rabló. Gyermekük jóval okosabbak voltak, ők egészen más dolgoknak örültek. Annak, hogy eltűnt a hó, hogy újra lovagolhatnak, hogy nemsokára visszaköltöznek a Medvebarlangba.

- Te Birk - mondta Ronja -, én úgy örülök, hogy te sem akarsz rabló lenni!

Birk kacagott.

- Nem bizony, meg is esküdtem rá. Csak azt nem tudom, miből fogunk majd megélni, te meg én.

- Én tudom - mosolygott Ronja. Bányászok leszünk! Ehhez mit szólsz? És elmondta Birknek Skalle-Per meséjét az ezüsthégyről, amit a kis szürketörpe mutatott meg neki egyszer réges-rég, hálából megmentett életéért. Akkora ezüsttömbök vannak ott, mint egy-egy szikla - mesélte Ronja. - És ki tudja, hátha nem is csak mese? Skalle-Per megesküdtött rá, hogy igaz. Egy nap majd ellovagolunk oda és megnézzük, én tudom, hol van.

- Nem sietős a dolog - felelte Birk. - Őrizzed csak a titkot! Különben odaözönlik az összes rabló, és nézhetjük az ezüstünket!

Ronja nevetett.

- Éppolyan okos vagy, mint Skalle-Per volt. A rablók úgy éheznek a zsákmányra, mint a kígyász - mondta. - Ezért is kötötte a lelkekre, hogy rajtad kívül senkinek se szóljak róla.

- Jó ideig megvagyunk még ezüst nélkül, húgocskám - nevetett Birk. - A Medvebarlangban más dolgokra van szükségünk.

Egyre inkább tavaszodott, és Ronja szorongva nézett a nap elé, amikor majd apja elé kell állnia azzal, hogy újra szeretne kiköltözni a Medvebarlangba. De Mattis csodálatos ember volt, sose lehetett kiigazodni rajra.

- Az én régi jó barlangom, bizony, az az igazi - mondta egyszer. - Nincs is jobb hely így tavasztájt, ahol ellakhatna az ember. Nem úgy van, Lovis? Lovis ismerte férje különös esze járását, és most sem lepődött meg különösen.

- Menj csak, kislányom, ha apád is jónak látja - mondta. - De azért nekem hiányozni fogsz.

- Hanem, ősszel aztán hazajössz, ahogy szoktál, igaz? - kérdezte Mattis, mintha Ronja már évek óta rendszeresen ki- és beköltözött volna a Mattis-várba.

- Igen, ahogy szoktam - bizonykodott Ronja boldogan, és alig tudta elhinni, hogy ezúttal ilyen könnyen ment az egész. Könnyekre és ordítózásra számított, és lám, itt ül Mattis, és éppoly boldogan mosolyog, mint amikor gyermekkori kalandjait mesélte az öreg disznóólról.

- Azok voltak a szép idők, amikor én ott laktam - tette hozzá. - És ne felejtse el, az igazában az én barlangom! Lehet, hogy hébe-korba meglátogatlak benneteket!

Mikor ezt Ronja Birknek említette, a fiú nagylelkűen kijelentette:

- Felőlem jöhet, amikor akar. De azért - tette hozzá - mégiscsak jó, hogy nem kell minden pillanatban azt a fekete bozontját látni!

Kora reggel van. Gyönyörű, mint a teremtés első reggele! A Medvebarlang telepesei baktatnak az erdőn át, és körülöttük a tavasz teljes pompájában. Minden fában, minden vízben és minden zöld szárban élet pezseg, és mindenütt csicsérgés, susogás, mormogás, ének és csobogás, mindenütt a tavasz friss, vad éneke harsog. És megérkeznek barlangjukhoz, amely otthonuk a vadonban. És minden olyan, mint volt, biztonságos és ismerős, a mélyben zúgó hegyi folyó, a reggeli fényben fürdő erdők, minden a régi. Új a tavasz, de olyan, mint volt.

- Ne ijedj meg, Birk - szólt Ronja. - Most jön az én tavaszi sikításom!

És visít vidáman és vadul, mint a madár, diadalüvöltés ez, amely messze hallik az erdők felett.